

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁNÍ

ZÁKLADNÍ ŠKOLA NOVÝ JIČÍN, KOMESKÉHO 68, PŘÍSPĚVKOVÁ ORAGNIZACE

Region Novojičínska ve školním vzdělávacím programu

příručka pro učitele 1. stupně základní školy
v Novém Jičíně a okolí

Vlasta Foltová

Poznáním k udržitelnému rozvoji regionu - Místo, kde žijeme
grantový projekt č. CZ.1.07/1.1.07/02.0189

REGION NOVOJIČÍNSKA ve školním vzdělávacím programu

příručka pro učitele 1. stupně základních škol v Novém Jičíně a okolí
Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

tematické okruhy Místo, kde žijeme, Lidé a čas, Rozmanitost přírody

1. vydání 2012

Sestavila: Mgr. Vlasta Foltová

Odborná spolupráce: Muzeum Novojičínska, p. o.

- Radek Polách: Od pravěku po současnost
- RNDr. Oldřiška Frühbauerová Přírodní poměry Nového Jičína a okolí

Jazyková korektura: Mgr. Jitka Žáková

Obálka: Milan Matouš

Spolupráce při výběru obrazového materiálu: Muzeum Novojičínska, p. o.

Publikace byla zpracována a vydána v rámci projektu **Poznáním k udržitelnému rozvoji regionu – Místo, kde žijeme, reg. č. CZ.1.07/1.1.07/02.0189. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.**

Základní škola Nový Jičín, Komenského 68, příspěvková organizace. 2012

Vážené kolegyně a kolegové.

Příručka Region Novojičínska ve školním vzdělávacím programu byla vytvořena v rámci projektu Poznáním k udržitelnému rozvoji regionu – Místo, kde žijeme.

Jejím cílem je soustředit informace týkající se našeho regionu, a to z oblasti geologie, geomorfologie, geografie i historie, které jsme dosud my, učitelé prvního stupně základní školy, museli vyhledávat ve velkém množství odborné literatury.

Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět se snažíme žákům vysvětlit mnoho jevů a dějů, s nimiž se v životě setkávají, učíme je pozorovat, dávat si poznatky do souvislostí. Začínáme s podněty, věcmi a jevy, které žáky bezprostředně obklopují, snažíme se, aby správně chápali svět kolem nás. Ve všech tematických okruzích vycházíme samozřejmě z nejjednoduššího učiva, ale zaměřujeme se také na specifika našeho regionu.

Existuje velké množství publikací o našem regionu, avšak nikdo nemáme možnost mít tyto publikace neustále po ruce při naší přípravě na vyučování. Máme k dispozici mnoho učebnic, pracovních sešitů a metodik z různých nakladatelství, ale žádný ucelený materiál, který by se věnoval konkrétnímu místu, kde žijeme, tedy Novému Jičínu a jeho okolí.

Tento text obsahuje v první části teoretická východiska pro výuku, ve druhé části pak náměty na využití některých výukových metod. Na přiloženém CD jsou zpracované pracovní listy k tomuto tématu a fotografie, které můžete při přípravě využít.

Každý z nás, učitelů, je jiný a má jistě trochu jinou představu o tom, co by měli žáci o místě, kde žijeme, znát, s čím by se měli seznámit, jaké informace žákům předat, aby je učivo zaujalo a bylo pro ně přínosem. Nicméně doufám, že příručka obsahuje dostatek nejrůznějšího materiálu, aby si v ní každý z nás našel něco, co využije při své práci, případně co rozšíří i jeho vlastní obzory.

Věřím, že vám tento text usnadní přípravu na hodiny a bude pro vás zdrojem potřebných informací a výukových materiálů o našem regionu.

1 OBSAH

1	OBSAH	5
2	ZEMĚPISNÁ POLOHA A VLASTIVĚDNÁ CHARAKTERISTIKA	7
2.1	Poloha města Nový Jičín a okolí	7
2.2	Přírodní poměry Nového Jičína a okolí	8
2.2.1	Geologické poměry	8
2.2.1.1	Geologický vývoj	8
2.2.1.2	Geologická stavba Nového Jičína a okolí	11
2.2.1.3	Nerostné suroviny	13
2.2.1.4	Zkameněliny	14
2.2.2	Geomorfologické poměry území	15
2.2.3	Hydrologické poměry	22
2.2.4	Pedogeografické poměry	23
2.2.5	Biogeografické poměry	24
2.2.6	Chráněná území	26
2.2.6.1	Přírodní rezervace Svinec	26
2.2.6.2	Pikritové mandlovce u Kojetína	27
2.2.6.3	Polštářové lávy ve Straníku	27
2.2.6.4	Některá další zvláště chráněná území okresu Nový Jičín	28
3	OD PRAVĚKU PO SOUČASNOST	31
3.1	Před naším letopočtem	31
3.2	Náš letopočet	34
3.2.1	Do poloviny 13. století	34
3.2.2	Od 2. poloviny 13. století	35
3.2.2.1	Nový Jičín a rod Kravařů	37
3.2.2.2	Nový Jičín a rod Cimburků	38
3.2.2.3	Nový Jičín a rod Žerotínů	39
3.2.2.4	Nový Jičín – město komorní	42
3.2.2.5	Nový Jičín a třicetiletá válka	44
3.2.2.6	Nový Jičín a jezuité	44
3.2.2.7	Nový Jičín do roku 1848	48
3.2.2.8	Nový Jičín od roku 1848 do 1. světové války	51
3.2.2.9	Od 1. světové války do sametové revoluce	54
3.2.3	Významní rodáci	61
3.2.4	Významné osobnosti na návštěvě Nového Jičína	63

3.2.5	Pověsti z Nového Jičína a okolí.....	66
3.2.5.1	O založení Nového Jičína	66
3.2.5.2	O bílé paní	67
3.2.5.3	Klíč ke Skalkám	68
3.2.5.4	O Vokovi z Kravař.	69
3.2.5.5	Čertův mlýn.....	71
3.2.5.6	Čertovy otisky	72
4	VYBRANÉ VÝUKOVÉ METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY V HODINÁCH VLASTIVĚDY.....	73
4.1	Práce s mapou – epistemologická východiska	74
4.2	Vycházka	79
4.2.1	Využití Naučné vlastivědné stezky Františka Palackého ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.....	81
4.2.2	Vycházka - Poznáváme okolí Nového Jičína.....	86
4.2.3	Vlastivědná vycházka Nový Jičín – historické město	91
4.2.4	Vlastivědná vycházka Nový Jičín – po stopách hradeb	97
4.3	Návštěva muzea, zámku, návštěvnického centra.....	103
4.4	Práce s textem.....	104
5	PŘÍLOHY	105
5.1	Užitečné internetové odkazy:	105
6	SEZNAM OBRÁZKŮ A MAPOVÉHO MATERIÁLU.....	106
6.1	Zdroje fotografií a obrázků	106
6.2	Zdroje mapového materiálu.....	110
7	SEZNAM PŘÍLOH NA CD.....	111
8	BIBLIOGRAFIE.....	112

2 ZEMĚPISNÁ POLOHA A VLASTIVĚDNÁ CHARAKTERISTIKA

2.1 POLOHA MĚSTA NOVÝ JIČÍN A OKOLÍ

Okres Nový Jičín, jehož centrem je město Nový Jičín, leží v jižní části ostravské průmyslové aglomerace. Kromě Nového Jičína je na tomto malém území ještě 8 dalších měst - Bílovec, Frenštát pod Radhoštěm, Fulnek, Kopřivnice, Odry, Příbor, Studénka a Štramberk. Nový Jičín, Příbor a Štramberk jsou městskými památkovými rezervacemi.

Nový Jičín leží na 49° 35' 42" zeměpisné šířky a 18° 0' 46" zeměpisné délky, v nadmořské výšce 285 m n. m., na jihozápadním okraji Moravskoslezského kraje, v Západobeskydském podhůří. (Kolektiv autorů, 1987)

Na jeho území zasahuje Příborská pahorkatina a Štramberská vrchovina, které jsou součástí Podbeskydské pahorkatiny. Město leží na řece Jičince a jejích přítocích (Zrzávka, Grasmanka, Rakovec, Straník, Ostruží potok, Palackého potok, Čerťák a další drobné bezejmenné toky).

Na severu sousedí Nový Jičín s obcemi Bernartice nad Odrou, Šenov u Nového Jičína a Bartošovice, na východě s obcemi Libhošť a Rybí, na jihu pak s Životicemi u Nového Jičína a Hodslavicemi a na západě s obcí Starý Jičín.

obrázek 1 **Nový Jičín, v pozadí Podbeskydská pahorkatina**

2.2 PŘÍRODNÍ POMĚRY NOVÉHO JIČÍNA A OKOLÍ

2.2.1 GEOLOGICKÉ POMĚRY

2.2.1.1 GEOLOGICKÝ VÝVOJ

Území okresu Nový Jičín leží v geologicky velmi složité oblasti, ve které se stýkají dvě základní horské soustavy střední Evropy - prvohorní variská a druhohorní až třetihorní alpinská. Obě horstva se v pásmu širokém několik desítek kilometrů (místně od Moravské brány po údolí Váhu) vzájemně překrývají. (Kolektiv autorů, 2000, s. 7)

Geologický podklad území okresu tvoří prvohorní horniny **Českého masivu**. Ty však vystupují na povrch pouze na severu a severozápadě okresu, ve Vítkovské vrchovině Nízkého Jeseníku. Směrem na východ a jihovýchod je již překrývají vrstvy Karpatské soustavy, resp. **Vnější Západní Karpaty**. Řeka Odra, protékající Moravskou bránou, představuje pouze geografickou hranici mezi oběma celky.

Český masiv je zbytkem rozsáhlého variského horstva, které bylo vyvrásněno při variském vrásnění někdy před 380 - 300 miliony let, tj. v prvohorách, v době od středního devonu do svrchního karbonu. Příčinou vzniku tohoto horstva byla kolize dvou kontinentálních desek – staré pevniny Gondwany na jihu a Laurasie na severu.¹ Jejich přibližováním vznikl koncem prvohor superkontinent Pangea.

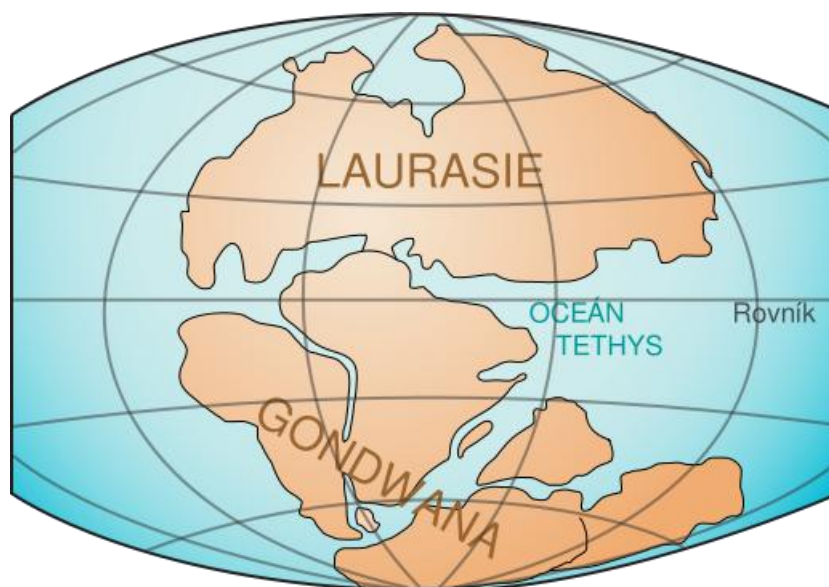
obrázek 2 **Pangaea**

dostupný pod licencí *Creative Commons*

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pangaea.png?uselang=cs>
[citace 21.1.2012]

¹ Gondwana byla superpevnina na jižní polokouli, která se od začátku druhohor začala postupně rozdělovat na dnešní Jižní Ameriku, Afriku, Indii, Austrálii a Antarktidu. Laurasie byl superkontinent, jehož součástí byly pevniny dnešní Severní Ameriky, Evropy a Asie na sever od Himaláje.

Na počátku druhohor začal do kontinentu PANGEA pronikat výběžek oceánu Tethys a Pangea se tak opět rozdělila na severní část Laurasii a jižní část Gondwanu, a ty postupně na menší kontinenty. Prostor mezi nimi zaplnil oceán Tethys, jehož dno bylo postupně, v průběhu mnoha milionů let, zaplňováno velkým množstvím usazenin.

TRIAS před 200 miliony let

obrázek 3 **Laurasie-Gondwana**, dostupný pod licencí Creative Commons

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laurasia-Gondwana-2.svg?uselang=cs> [citace 21.1.2012]

Koncem druhohor začíná další proces, a to alpínské vrásnění. To je opět způsobeno kolizí jižní africké litosférické desky se severní euroasijskou deskou. Tento jejich pohyb proti sobě způsobil zánik oceánu Tethys. Z mohutných usazenin se vyvrásnily Západní Karpaty, Alpy a ostatní pohoří v jižní Evropě, ale také Himálaj.

„Vrásněním byly sedimentární horniny vytlačovány z míst svého vzniku, odtrženy od podkladu, silně zprohýbány a sunuty v podobě plochých příkrovů do míst dnešní pozice. Nasunování příkrovů, tj. velmi rozsáhlých horninových desek či šupin, probíhalo po etapách od jihu až jihovýchodu směrem na sever až severozápad na Laurasii, na jejímž okraji se rovněž nacházel Český masiv.“ (Frühbauerová, 2010)

Když v mladších třetihorách (v neogénu) došlo k nasouvání příkrovů na svahy Českého masivu, došlo k tomu, že tyto poklesly a na nich se vytvořila nová sedimentační pánev, pojmenovaná jako **karpatská předhlubeň**. Byla vyplněná neogenními mořskými usazeninami. Přes tyto usazeniny se později přesunul podslezský příkrov a slezský příkrov. Tak došlo k tomu, že se mladší usazeniny karpatské předhlubně ocitly pod staršími horninami příkrovů. Tyto procesy proběhly před zhruba 15 až 23 miliony lety.

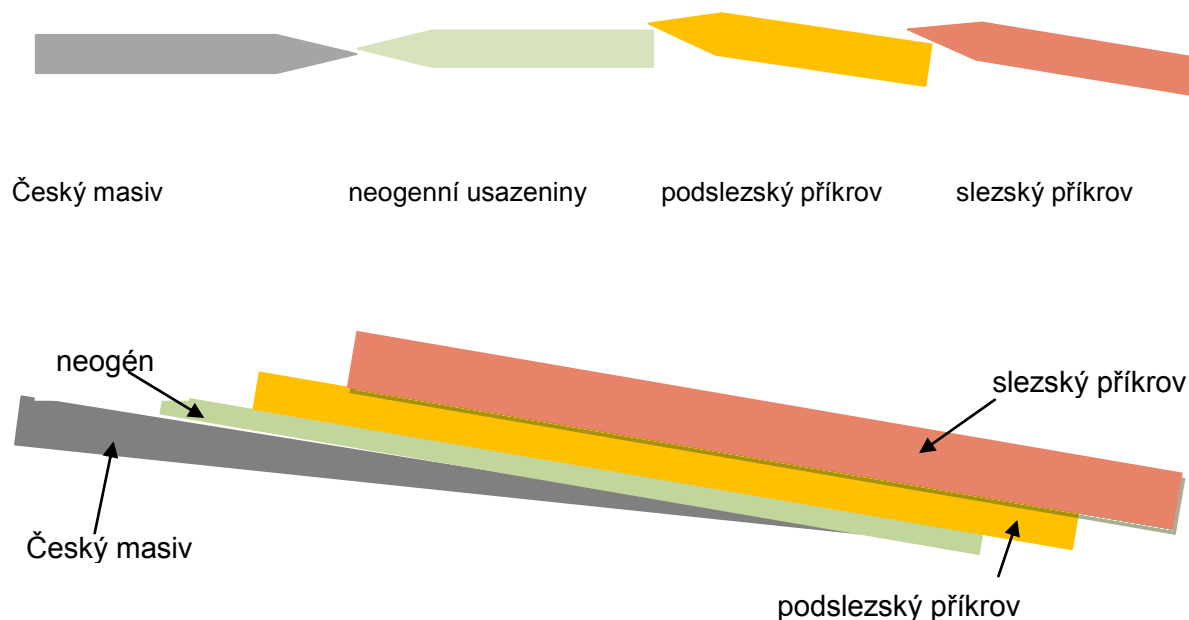

Schéma 1 **Nasunování příkrovů** Vlasta Foltová

Konečnou podobu získala krajina Novojičínska ve **čtvrtohorách**, kdy na naše území dvakrát zasáhl pevninský ledovec. Před 250 – 350 tisíci lety zasahoval svým jižním okrajem až na území okresu a zanechal zde ledovcové uloženiny. Po jeho ústupu vznikala dnešní říční soustava a rozvodí černo-mořsko-baltské se posunulo o něco na západ. Odra tehdy získala mnoho přítoků, které původně odtékaly do Bečvy a Moravy. (Bechný, 1963, s.15). Nepřímo způsobil ledovec výrazné mechanické zvětrávání, a tím například vznik svahových uloženin. Rozšířené jsou rovněž naváté uloženiny (viz. spráše Kunín).

obrázek 4 **Ledovec na území Novojičínska**
(archiv Muzea Novojičínska, p. o., kresba Mgr. Aleš Knápek)

2.2.1.2 GEOLOGICKÁ STAVBA NOVÉHO JIČÍNA A OKOLÍ

Český masiv

Český masiv se skládá z několika dílčích geologických jednotek.

Krystalinikum je tvořeno vyvřelými a přeměněnými horninami z předprvohorního období, starými více než 600 milionů let, a je dosud nejhlubším známým podkladem Novojičínska. Na povrch nikde nevystupuje.

Spodní karbon (kulm). „Horninovými typy jsou černošedé prachovce, jílovce a pískovce, které se mnohonásobně opakují. Pro tyto sedimenty se používá souborné označení *kulm*. Jsou známé z rozsáhlých výchozů Nízkého Jeseníku.“ (Frübauerová, 2010) V našem regionu vystupuje na povrch jako Vítkovská pahorkatina.

Svrchní karbon (česká část hornoslezské černouhelné pánve) je ta část, která obsahuje ložiska černého uhlí.

V Českém masivu se nachází velké množství zkamenělin.

Západní Karpaty

V Podbeskydské pahorkatině jsou Vnější Západní Karpaty tvořeny dvěma příkrovy. Starší je *Slezský příkrov (jednotka)*, mladší je *podslézský příkrov (jednotka)*. Později se v mladších třetihorách před čely těchto příkrovů vytvořila *karpatská předhlubeň*.

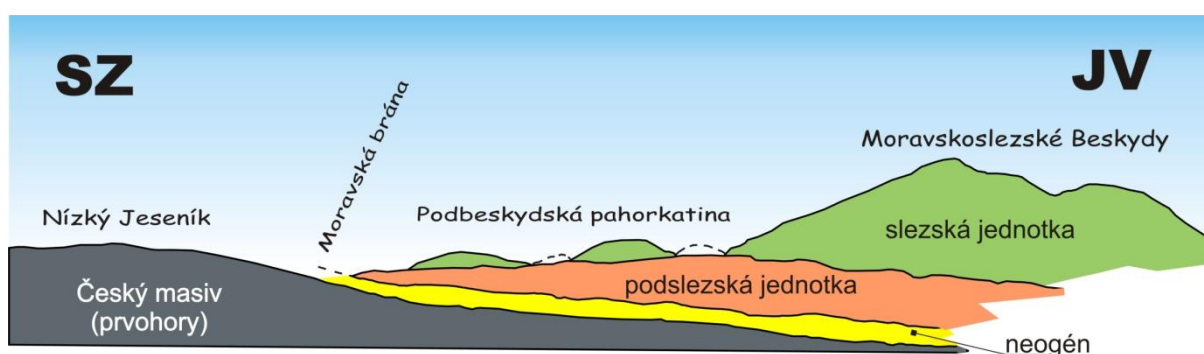
Slezská jednotka buduje především Moravskoslezské Beskydy a výrazné kopce v Podbeskydské pahorkatině - Starojický kopec, Libhošťskou hůrku, Hončovu hůrku, Bílou horu, Kotouč i Červený kámen. V okolí Štramberka vystupují světoznámé štramberské vápence, v menší míře pak také vápence kopřivnické.

Ve starších vrstvách Slezské jednotky se vyskytují vulkanické horniny. Pro tyto vyvřelé horniny se používá souhrnný název „horniny těšínitové asociace“. Největší rozšíření mají právě na Novojičínsku.

Na okraji Nového Jičína se vyskytují vyvřeliny z podmořské sopečné činnosti. V jeho místní části Kojetín, v nadmořské výšce asi 490 m n. m., se nachází bývalý lom, kde je odkrytý pikritový mandlovec. Ten se zde až do přelomu 19. a 20. století těžil. Asi o kilometr dál ke Straníku, v nadmořské výšce 416 m n. m., jsou z téhož období odkryty polštářové lávy, které vznikly při podmořských výlevech na strmých svazích, kdy se láva tekoucí po svahu roztrhla na části a hromadila se při úpatí svahu.

Podslezská jednotka buduje na povrchu plochý reliéf, především v Příborské pahorkatině, jinak tvoří podloží slezského příkrovu. Podslezská jednotka je nasunuta na neogenní uloženiny karpatské předhlubně. Nevyskytuje se v ní žádné významné ložisko nerostných surovin.

Usazeniny **karpatské předhlubně** nevystupují v naší oblasti na povrch. Tvoří podloží podslezského a slezského příkrovu. Usazeniny karpatské předhlubně jsou tvořeny jemně zrnitým pískem, pískovcem, slepencem a štěrkem. Mají vyšší pórovitost a propustnost než horniny nadložních příkrovů. Proto se v nich vytvořil, pod Štramberkem, Koprivnicí, Ženklovou, Závašicemi, Rybím i Žilinou u Nového Jičína, zásobník zemního plynu.

obrázek 5 Zjednodušený geologický profil znázorňující nasunutí karpatských příkrovů na neogenní předhlubně a prvohorní podklad. (archiv Muzea Novojičína, p. o., RNDr. O. Frühbauerová)

2.2.1.3 NEROSTNÉ SUROVINY

Na území Novojičínska se nenachází mnoho významných ložisek nerostných surovin, zato některá z nich jsou významná i z celostátního hlediska, jiná mají dnes již jen historický význam. Nerostné suroviny se nacházejí v obou geologických celcích, v Českém Masivu i Vnějších Západních Karpatech, a také ve čtvrtohorním pokryvu.

Český masiv

V Nížkém Jeseníku se v minulosti nacházela významná ložiska **pokryvačských břidlic** (spodní karbon), které se zde těžily od středověku až do 20. století. Do dnešních dnů funguje už jen Břidlicový důl Lhotka (mimo bývalý okres NJ).

Historický význam mají dnes také **ložiska rud** na Novojičínsku. Jednalo se o středověkou a raně novověkou těžbu stříbrnosného galenitu v kulmských horninách ve fulneckém rudním revíru (spodní karbon).

Činný lom v Jakubčovicích těží droby spodního karbonu na **drcené kamenivo**.

Poslední velké uhelné ložisko v rámci celé ČR se nachází právě na Novojičínsku (Důl Frenštát). **Černé uhlí** je vázáno na uloženiny svrchního karbonu.

Vnější Západní Karpaty

Štramberské **vápence** svrchní jury (slezská jednotka), těžené ve velkolomu na Kotouči u Štramberku, patří k nejcennějším ložiskům na Novojičínsku. Využívají se v hutním, potravinářském, chemickém a stavebním průmyslu a k ekologickým účelům, při odsiřování.

Na mnoha místech v Podbeskydích se v minulosti velmi intenzivně těžily nepříliš vydatné **železné rudy** – tzv. pelosiderity (spodní křída, slezská jednotka). Těžba pelosideritů, spolu s těžbou uhlí, dala vzniknout hutnímu průmyslu na Ostravsku. Těžba probíhala mimo jiné v okolí Frenštátu pod Radhoštěm, Bordovic, Veřovic, Mořkova a Štramberku.

Příležitostně se, například v okolí Bernartic a Blahutovic, těží ložiska **šterkopísků** a **cihlářské suroviny**, spraš a sprašové hlíny (obojí čtvrtohorní uloženiny).

2.2.1.4 ZKAMENĚLINY

Oblast Novojičínska je bohatá na významné lokality se zkamenělinami. Jedná se o zbytky zkamenělé fauny a flóry především z období prvohor a druhohor.

Zkameněliny (fosílie) nacházejí paleontologové především v usazených horninách, výjimečně i v přeměněných. Obvykle se dělí do tří skupin. První skupinu tvoří vlastní zkameněliny, druhou skupinu zkameněliny v širším slova smyslu a třetí skupinu tvoří stopy po živých organizmech.

Vlastní zkameněliny jsou zmineralizované zbytky původních živočichů, případně dochované v ledu, zmrzlé půdě, jílu a podobně.

Zkameněliny v širším slova smyslu jsou častější. Vznikly otiskem vnějšího tvaru do horniny, ale mohly vzniknout také zpětně, otiskem horniny do otisku.

Stopy po životě organismů jsou stopy po lezení, hrabání, stopy, nory, doupata a další.

Ve Vítkovské vrchovině (*Český masiv*), tedy na Fulnecku, Odersku a Bílovecku, se nachází velké množství zkamenělin v jílových břidlicích spodního karbonu. Jedná se o mořskou faunu – mlže, ramenonožce, primitivní amonity, lilijice a vzácně trilobity. Hojné jsou otisky flóry splavené do moře – otisky plavuní, přesliček a kapradosemenných rostlin.

V karpatské části okresu se nachází velmi významné naleziště zkamenělých druhů organismů především v lokalitě Kotouč u Štramberka. Zkameněliny ve Štramberku přinášejí důkazy o tom, že tyto organizmy obývaly před více než 140 miliony let korálový útes. Přinášejí nám cenné svědectví o tom, jaké druhy se v té době v oblasti vyskytovaly. Je známo asi 1000 druhů zdejších zkamenělých organismů. Jedná se o nejbohatší jurské naleziště v ČR i na světě. Zastoupeni jsou zde téměř všichni bezobratlí živočichové z období druhohor – prvoci, živočišné houby, šestičetní koráli, červi, členovci, měkkýši, mechovky, ramenonožci, ježovky a další.

2.2.2 GEOMORFOLOGICKÉ POMĚRY ÚZEMÍ

Geomorfologické členění ČR má celkem deset úrovní jednotek:

systém – subsystem – provincie – soustava – podsoustava – celek – podcelek – okrsek – podokrsek – část.

Hierarchicky nejvyšší jednotkou je **systém** a území České republiky se dělí celkem na dva systémy, a to Hercynský a Alpsko-Himalájský.

Území okresu Nový Jičín patří z geomorfologického hlediska ke dvěma provinciím - k **České vysočině**, která zabíhá na území okresu výběžky Nízkého Jeseníku s Vítkovskou vrchovinou, a k **Západním Karpatům** s Podbeskydskou pahorkatinou a Moravskoslezskými Beskydami. Obě horopisné jednotky od sebe odděluje, úrodným pruhem údolní nivy, území Moravské brány podél toku řeky Odry. Většina území okresu má pahorkatinný ráz.

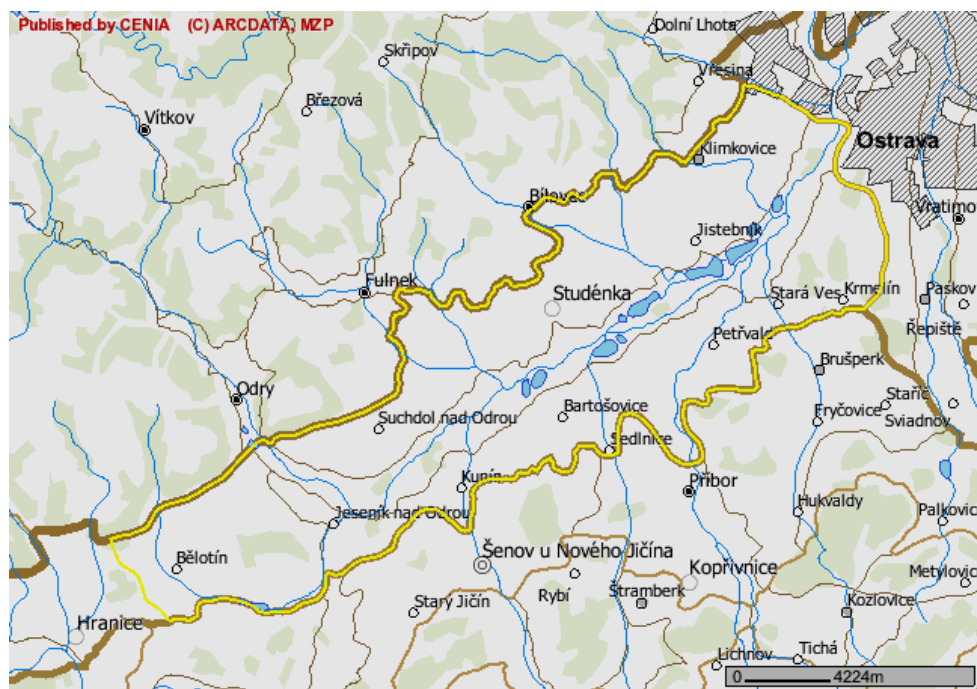
Podcelek Vítkovská vrchovina náleží celku Nízký Jeseník, a je východní částí jesenické geomorfologické oblasti krkonošsko-jesenické subprovincie České vysočiny.

Na území okresu zasahuje Vítkovská vrchovina svou východní částí. Ta je charakteristická rozsáhlými plošinami a široce zaoblenými hřbety. Je to poslední podcelek České vysočiny, který na území okresu zasahuje. Směrem dál k východu zvolna přechází do Oderské brány, která se vyznačuje rovinným povrchem .

mapa 1 Vítkovská vrchovina

Oderská brána je jediný podcelek Moravské brány, která je geomorfologickou součástí oblasti Západní Vněkarpatské sníženiny.

mapa 2 **Oderská brána**

obrázek 6 **Oderská brána**, v pozadí Vítkovská vrchovina

Moravskoslezské Beskydy jsou součástí oblasti Západní Beskydy, které patří do subprovincie Vnější Západní Karpaty. Rozkládají se na ploše 620 km² a jejich nejvyšším bodem je Lysá hora, vysoká 1323 m. Moravskoslezské Beskydy zasahují na západě do okresu Nový Jičín svým podcelkem Radhošťská hornatina. Nejvyšším bodem okresu je Radhošť, jehož nadmořská výška je 1129 m n. m.

Z vrcholu i hlavního hřbetu Radhoště je za dobré viditelnosti vidět nejen celá Radhošťská hornatina, ale také Podbeskydská pahorkatina, a někdy lze dohlédnout až k Nízkému Jeseníku a Ostravě.

Radhošťská hornatina je tvořena silně rozpukanými, střídajícími se vrstvami pískovců, slepenců a břidlic. Ty jsou většinou nakloněny k jihu, takže severní svahy nad Frenštátskou brázdou jsou výrazně strmější než jižní svahy směrem k Valašsku.

Hlavním hřbetem Radhošťské hornatiny prochází hlavní evropské rozvodí, které od sebe odděluje úmoří Baltského moře s přítoky Odry a Černého moře s přítoky Bečvy. Na svazích Radhošťské hornatiny rostou převážně smrkové a bukové a částečně jedlové porosty.

mapa 3 **Moravskoslezské Beskydy**

Katastrální území města Nový Jičín se nachází na území Podbeskydské pahorkatiny.

Zasahují zde dva podcelky a dva okrsky této pahorkatiny.

soustava	Vnější Západní Karpaty	
podstousta	Západobeskydská pahorkatina	
celek	Podbeskydská pahorkatina	
podcelek	Příborská pahorkatina	Štramberská vrchovina
okrsek	Novojičínská pahorkatina	Petřkovické vrchy

Tabulka 1 **Geomorfologické členění katastrálního území Nový Jičín** (vlastní úprava)

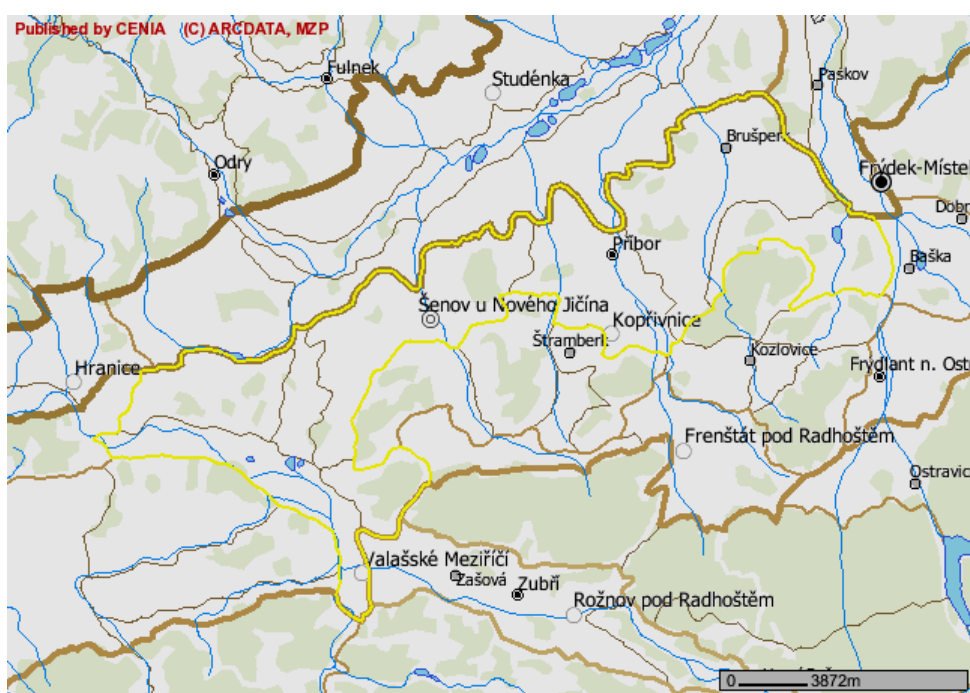
Na severozápadní straně lemuje Moravskoslezské Beskydy celek Podbeskydská pahorkatina. Táhne se od Hornomoravského úvalu na západě až po údolí Ostravice na východě.

Mapa 4 **Podbeskydská pahorkatina**

Podbeskydská pahorkatina má pestrý a členitý reliéf, ze kterého vystupují jednotlivé vrchy v oblasti Nového Jičína, Příbora, Štramberka a Frenštátu. Jednotlivé kopce jsou pokryty lesem a cenné lokality jsou chráněny.

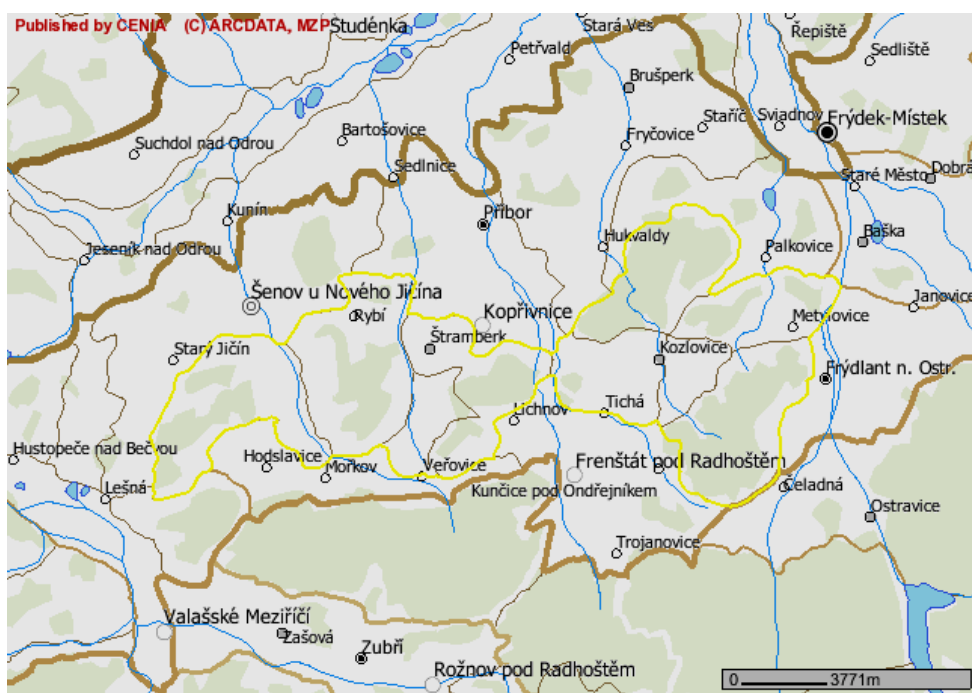
Zdaleka viditelným kopcem v blízkosti Nového Jičína je Starojický kopec s pozůstatky hradu Starý Jičín. Je výraznou dominantou Podbeskydské pahorkatiny. Tvoří jej křídové horniny slezské jednotky – slepence s hojnými bloky štramberského vápence, pískovce a částečně jílovce. Tyto horniny byly jako slezský příkrov v mladších třetihorách nasunuty na horniny ždánicko – podslezské jednotky, které jsou málo odolné vůči erozi a skládají zvlněnou pahorkatinu rozprostírající se u úpatí Starojického kopce. (Kolektiv autorů, 2000, s. 21 – 22)

Mapa 5 Podcelek Příborská pahorkatina

Město Nový Jičín leží z hlediska geomorfologického členění v okrsku Novojičínská pahorkatina, podcelku Příborská pahorkatina, a ta je součástí Podbeskydské pahorkatiny.

Podbeskydská pahorkatina je rozsáhlou součástí oblasti Západobeskydské podhůří, subprovincie Vnější Západní Karpaty. Její část mezi údolími Bečvy a Ostravice je rozmanitější. Na území okresu Nový Jičín, při úpatí Radhošťské hornatiny, leží její podcelek Frenštátská brázda. Jedná se o protáhlou vnitrohorskou sníženinu, která vznikla odnosem méně odolných hornin v druhohorách a třetihorách. Severně od brázdy se nachází další podcelek Podbeskydské pahorkatiny, Štramberská vrchovina.

Mapa 6 Podcelek Štramberská vrchovina

V její východní části se rozkládá vyvýšenina Ondřejníku s nejvyšším bodem Skalka (964 m n. m.). V části, která se nazývá Šostýnské vrchy, je výrazný ojedinělý Kotouč (529 m n. m.), skládající se z jurských vápenců. Leží na okraji Štramberku. Posledním podcelkem Podbeskydské pahorkatiny na území okresu Nový Jičín je Příborská pahorkatina. Její plochý zvlněný povrch vznikl převážně na druhohorních a třetihorních usazeninách s výskytem vyvěřelých těšinitů. Ve starších čtvrtohorách zasáhl do pahorkatiny pevninský ledovec, který zde zanechal své usazeniny. Nejvyšším bodem je Starojický kopec (496 m n. m.) na okraji obce Starý Jičín. (Demek, 1992, s. 37)

Reliéf zemského povrchu je značně složitý. Žáky na 1. stupni základní školy seznamujeme jen se základními typy georeliéfů a s některými druhy povrchových tvarů.

Typy georeliéfu:

Nížina - území v nadmořské výšce 0 až 200 m (příp. i 300 m), složené z nezpevněných nebo málo zpevněných sedimentů, uložených horizontálně nebo subhorizontálně, které má měkký rovinný nebo pahorkatinný reliéf.

Vysočina - území v nadmořské výšce nad 200 m (příp. 300 m), se zvlněným až členitým reliéfem; podle výškové členitosti se dělí na pahorkatiny, vrchoviny, hornatiny a velehornatiny.

Typy georeliéfu		
<i>název</i>	<i>výšková členitost v m</i>	<i>nadmořská výška</i>
roviny	do 30	do 200
ploché pahorkatiny	30 - 75	200 - 450
členité pahorkatiny	75 - 150	450 - 600
ploché vrchoviny	150 - 200	600 - 750
členité vrchoviny	200 - 300	750 - 900
ploché hornatiny	300 - 450	900 - 1200
členité hornatiny	450 - 600	1200 - 1600
vlehornatiny	více než 600	nad 1600

Tabulka 2 **Typy georeliéfu** (vlastní úprava)

V krajině v okolí Nového Jičína se vyskytují různé **povrchové tvary**. Mohou mít různé rozměry, vzhled, různý sklon i různou orientaci vůči světovým stranám.

Může se jednat například o tyto tvary:

pahorek - vypuklý tvar georeliéfu malých rozměrů s málo výrazným úpatím a s mírnými svahy; je charakteristickým povrchovým tvarem pahorkatin, má relativní výšku do 150 m

kupa - ploše zaoblená vyvýšenina (pahorek, kopec, vrch, hora) s půdorysem kruhovým, eliptickým nebo i mírně nepravidelným

kužel - vyvýšenina (kopec, vrch, hora) podobající se geometrickému kuželi; vrchol bývá ostrý nebo jen s malou plošinou na vrcholu

vrch - vypouklý tvar georeliéfu větších rozměrů a zpravidla s relativní výškou 150 - 300 m

hora - výrazná vyvýšenina v okolním reliéfu, často osamocená, kupovitého, kuželovitého nebo tabulovitého tvaru, někdy ve formě krátkého, výrazného hřbetu, s relativní výškou 300-600 m, s výraznými sklony svahů, s výrazným úpatím a poměrně malou základnou vzhledem k relativní výšce

hřbet - protáhlá vyvýšenina, jejíž délka přesahuje šířku, s různě ukloněnými svahy, s plochou zaoblenou vrcholovou částí

hřeben - protáhlá vyvýšenina, jejíž délka značně přesahuje šířku, a která má často skalnatou vrcholovou část.

2.2.3 HYDROLOGICKÉ POMĚRY

Velmi zajímavé jsou v okolí Nového Jičína podmínky hydrologické. Hřebenem radhoštského pásma, směřujícího směrem východ – západ, probíhá hlavní evropské rozvodí, dělicí vodní toky severovýchodní Moravy na úmoří Baltského a Černého moře. Dělicí čára probíhá na vrcholcích hřebenu vedoucího od Radhoště k západu, přes Javorník, Kamenárku a Trojačku. Hranice probíhá přibližně 10 km od Nového Jičína.

Hlavním vodním tokem okresu je Odra. Pramení mimo oblast okresu, v Oderských vrších, na svahu Fidlova kopce v nadmořské výšce 633 m n. m.

Její horní tok má převážně bystřinný ráz, v místě, kde opouští území okresu, je její průtok 13,8 m³ za sekundu. Na území okresu přijímá Odra 11 významných přítoků zleva a 13 zprava. V blízkosti Nového Jičína má koryto Odry z velké části zachovaný charakter přirozeného, silně nížinného toku střední velikosti s mnoha meandry. Beskydské přítoky přitékají ze severního úbočí Moravskoslezských Beskyd a jsou hodně vodnaté. Nejdelším a nejvodnatějším přítokem je Lubina. Vlévá se do Odry po 40 km, s průměrným ročním průtokem v ústí 2,37m³. Druhým nejvýznamnějším přítokem Odry na území okresu je Jičínka. Pramení na úbočí Velkého Javorníku pod Kamenárkou, je dlouhá 26km a její průměrný ústňový průtok je 1,21m³ za sekundu. (Kolektiv autorů, 1997, s.18-19). Jičínka protéká Novým Jičínem, kde se do ní vlévá Zrzávka, Jičina (Grasmanka) a několik dalších menších vodních toků. Koryto Jičínky je na průtahu městem upraveno na absolutní ochranu proti povodním. Při povodních v roce 1997 se z Jičínky na území města voda nevybila, při bleskové povodni v roce 2009 však ano, stejně jako z koryta Grasmanky, které je upraveno na ochranu proti 50leté vodě. V blízkosti Nového Jičína se dochovala část dříve rozsáhlé soustavy rybníků v okolí Jistebníku, Studénky a Oder. Směrem na Nový Jičín-Kojetín, v rekreační příměstské oblasti Na Čerťáku, je vystavěna umělá vodní nádrž Čerťák. Je

zařazena do seznamu vodních nádrží určených ke koupání na území Moravskoslezského kraje. V zimě slouží nádrž k odběru vody pro sněžná děla v nedalekém lyžařském středisku na Svinci. (Plandor, Jiří; Šrámková, Lucie, 2007)

V těsné blízkosti Nového Jičína, v Bernarticích, se nachází vydatné prameniště podzemní pitné vody.

Na území bývalého okresu vyvěrají také minerální prameny dvou genetických typů - prosté minerální vody a kyselky. K prvnímu typu patří prameny hořkých sirovodíkových vod u Nového Jičína (Sirkové lázně), které však byly zdevastovány pravděpodobně právě stavbou těchto lázní. Stejně, resp. podobné složení mají také prameny v Hostašovicích. K druhému typu patří alkalická kyselka u Jeseníku nad Odrou, která se v nedávné minulosti stáčela a prodávala. (Kolektiv autorů, 1997, s.18 – 19)

2.2.4 PEDOGEOGRAFICKÉ POMĚRY

V oblasti povodí Odry, do které spadá území okresu Nový Jičín, převládají kambizemě. Tyto půdy mají vysokou pórovitost a dobrou vnitřní drenáž.

Ve struktuře zemědělského využívání krajiny zaujímá největší podíl orná půda, která je soustředěna v rovinatém až mírně zvlněném území Moravské brány a Příborské pahorkatiny. V členitém území Štramberské vrchoviny převažují louky a pastviny.

Zemědělská půda je převážně typu hnědozem. Dělí se na půdu ornou, zahrady, ovocné sady, louky a pastviny. Hnědou půdu vyskytující se v naší oblasti tvoří převážně horniny karpatského flyše se střídáním pískovců a břidlic, většinou slabě vápenitých. Jsou hluboké, s mělkou až středně hlubokou orníci, se středním sklonem k hrudkovatění. Jsou mírně až středně kyselé, mírně až středně humózní, středně propustné až propustné.

2.2.5 BIOGEOGRAFICKÉ POMĚRY

Na území okresu Nový Jičín převažuje krajina zemědělská, louky, pole i pastviny se střídají s lesním porostem a nechybí ani remízky. V prostoru Moravské brány a Příborské pahorkatiny převažuje orná půda, na území Štramberské vrchoviny zase více převažují louky a pastviny. Z celkové rozlohy okresu tvoří zemědělská půda asi $\frac{2}{3}$, lesy pokrývají téměř $\frac{1}{4}$ a 18 km² zaujímají vodní plochy vodotečí, rybníků a menších přehradních nádrží.

V údolích, v okolí vodních toků, se vyskytují střemchové olšiny, v rovinatém a zvlněném terénu pak roste lípa, habr a dub, ve vyšších polohách buk a javor babyka. Na lesních okrajích je velmi pestré zastoupení bylin. Jedná se o jetel horský, jetel prostřední, dobromysl obecnou, řepík lékařský. Vegetace štramberských vápenců je zastoupena např. dvojštitkem hladkým, roste tam lomikámen vždyživý, kostřava sivá, žebříce pyrenejská a další. Na nelesních stanovištích můžeme najít rozrazil ožankovitý, žluťuchu menší, řebříček sličný, chrpu čekánek, voskovku menší, tolici srpovitou, mochnu přímou a mnoho dalších.

V lesích lze najít hvězdnatec čemeřicovitý, ostřici chlupatou, šalvěj lepkavou, okrotici bílou, pryšec mandloňovitý, vstavač bledý, hlísník hnízdák a další.

Oblast Novojičínska spadá do oblasti karpatské květeny, ve které je patrný vliv sibiřských, alpských a balkánských prvků. Vyskytuje se zde květena zcela ovlivněná karpatskými prvky. Lesy jsou převážně listnaté, s bohatě vyvinutým rostlinným patrem, a nechybí řada porostů přirozeného charakteru.

V lokalitě přírodní rezervace Svinec u Nového Jičína se nachází botanicky a krajinářsky hodnotné území travobylinných společenstev, druhově pestrých luk a pastvin o rozloze 33,65 ha. Je zde zaznamenáno mnoho vzácných a chráněných druhů rostlin, především vstavačovitých.

V okolí Nového Jičína jsou ještě další lokality chráněných rostlin, například sněžěnka podsněžník v údolí u Sedlnice.

V Chráněné krajinné oblasti Poodří, která těsně sousedí s Novým Jičínem, dochází ke styku biologicky rozdílných celků Karpatské soustavy a Českého masivu. Vzhledem k tomu, že se zde nacházejí místa jen zřídka narušená činností člověka, mohou zde růst velmi vzácné rostliny a žít ohrožení živočichové.

Současné složení zvířeny je důsledkem přirozeného vývoje i dopadů činnosti člověka.

CHKO Poodří leží na jedné z hlavních tahových ptačích cest. Proto zde byl zaznamenán výskyt asi 310 druhů ptáků, z nichž zde asi polovina i hnízdí. V posledních letech zde přibyl další vzácný druh - husa velká. V Poodří se vyskytuje asi 130 druhů měkkýšů, ze vzácných vodních obratlovců zde žijí mihule potoční, hořavka duhová, ostroretka stěhovavá a mník jednovousý. Před několika lety zde byla spatřena také vydra říční.

V Bartošovicích působí stanice pro záchranu volně žijících živočichů, která byla otevřena v říjnu 1983. Původně zde byli zaměřeni pouze na zraněné dravce, nyní mají program rozšířen téměř na všechny druhy volně žijících živočichů. Středisko ekologické výchovy připravuje také výukové programy pro žáky mateřských, základních i středních škol.

V Moravské bráně se prolínají prvky východoevropské, sibiřské i alpské fauny, která je velmi pestrá, např. liška, kuna, křivonoska, havran, plch, stepní kobylka, sysel, linduška vodní, pěníce podhorní, kachna divoká. Polní a lesní zvěř je zastoupena našimi běžnými druhy, rys, medvěd a vlk se zde občas vyskytnou, nezakládají však stálé populace. (Kolektiv autorů, 1997, s. 24 – 38)

2.2.6 CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

Na území okresu se nacházejí dvě chráněné krajinné oblasti - CHKO Beskydy a CHKO Poodří. Nový Jičín leží právě mezi těmito oblastmi.

Posláním obou CHKO je ochrana hodnot krajiny, jejího vzhledu, typických znaků i přírodních zdrojů, a také vytváření vyváženého životního prostředí. V roce 1994 byly na území okresu zřízeny dva přírodní parky - Podbeskydí a Oderské vrchy. A právě přírodní park Podbeskydí zasahuje do okrajové části Nového Jičína. Má rozlohu 125 km² a rozkládá se na území Veřovské brázdy, Příborské pahorkatiny i Štramberské vrchoviny. Posláním tohoto přírodního parku je zachování krajinného rázu s významnými biotopy. Do přírodního parku Podbeskydí zasahuje městská rekreační zóna, konkrétně lokality na Skalkách, Svinci a Čertáku.

Na území okresu je vyhlášeno několik maloplošných chráněných území, z toho do lokality Nového Jičína patří přírodní rezervace Svinec, přírodní památka Pikritové mandlovce u Kojetína a Polštářové lávy u Straníka.

2.2.6.1 PŘÍRODNÍ REZERVACE SVINEC

Tato poměrně mladá přírodní rezervace byla vyhlášena v roce 1994 a má rozlohu 38,25 ha. Má charakter květnaté louky, lesíků a remízků. Vyskytuje se tam vstavač bledý, vstavač mužský, prostřelenec křížatý, lilie zlatohlavá, prvosenka vyšší, prvosenka jarní, okrotice bílá, bradáček vejčitý a mnoho dalších vzácných a chráněných druhů rostlin. V lokalitě Svinec se vyskytují živočichové, jejichž přirozeným prostředím jsou listnaté a smíšené lesy a křovinné polovysuchavé pastviny. Byl zde zjištěn výskyt 42 druhů měkkýšů.

Lesy jsou tvořeny převážně jasanem, lípou, smrkem, javory (mléč, klen), dubem, bukem, habrem, modřínem, borovicí a jedlím.

2.2.6.2 PIKRITOVÉ MANDLOVCE U KOJETÍNA

Pikritové mandlovce u Kojetína jsou významnou geologickou památkou z období spodní křídy. Nacházejí se na jižním okraji Kojetína, u místní komunikace mezi Kojetínem a Straníkem. V tomto místě jsou patrné pozůstatky podmořské sopečné činnosti z období spodní křídy. Vznikly usazením ještě žhavých útržků lávy a zrněk sopečného písku a prachu, který se

Obrázek 7 **Pikritové mandlovce**

uvolňoval při podmořském sopečném výbuchu. K odkryvu pikritových mandlovců došlo lidskou činností, kdy byla část horniny vytěžena na kámen a štěrk. Na stěnách odkryvu bývalého lomu se začala rozrůstat skalní společenstva, např. čičorky pestré nebo kostřavy žlábkaté. Tato společenstva však byla zničena nevhodným chemickým zásahem.

Lokalita je vyhlášena přírodní památkou pro svou mimořádnou geologickou hodnotu.

2.2.6.3 POLŠTÁŘOVÉ LÁVY VE STRANÍKU

Polštářové lávy jsou významnou geologickou lokalitou. Nacházejí se u místní komunikace z Kojetína do Straníka. Jedná se o odkryv s polštářovými lávami tešínitové vulkanické asociace.

Vznikaly při podmořských výlevech na strmých svazích, kdy se žhavá hmota, která tekla po svahu, roztrhala na kusy a začala se hromadit na úpatí kopce. (Machovský, 2006)

Svinec, pikritové mandlovce i polštářové lávy jsou na trase Naučné vlastivědné stezky Františka Palackého, která vede z Nového Jičína do Hodslavic, k rodnému domu Františka Palackého, a je dlouhá 11,5 km.

2.2.6.4 NĚKTERÁ DALŠÍ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ OKRESU NOVÝ JIČÍN

Národní přírodní rezervace Radhošť. Předmětem ochrany této lokality jsou významné lesní ekosystémy a chráněné druhy rostlin. Vyskytují se zde bukové porosty, jedle, javor klen a smrkové porosty. V bylinném podrostu rostou oměj šalamounek, papradka samičí, samorostlík klasnatý, sasanka hajní, sasanka pryskyřníkovitá, mařinka vonná, dymnivka dutá, kyčelnice žláznatá a mnoho dalších. Cílem ochrany je zachování tohoto ekosystému.

Národní přírodní památka Šipka. Předmětem ochrany je významná archeologická lokalita jeskyně Šipka, ve které byla nalezena část čelisti člověka neandrtálského. Chráněné jsou zde i rostliny vázané na vápenec. Jedná se především o sasanku pryskyřníkovitou, tařici kališní, bělozářku větevnatou, dvojštítek hladký, dymnivku plnou, kyčelnici devítilistou, lýkovec jedovatý, pryšec mandloňovitý, zápalici žluťuchovitou, vstavač mužský, prvosenku vyšší, lomikámen vždyživý a další.

Přírodní rezervace Noříčí se nachází v katastru obce Trojanovice na Noříčí hoře. Předmětem ochrany je tady lesní porost s přirozenou dřevinnou skladbou, typickou pro západokarpatskou oblast. Vyskytuje se zde buk, javor klen, jedle, smrk, bika lesní, brusnice borůvka, šťavel kyselý, sedmikvítek evropský, starček lesní a další. Žije zde skokan hnědý, mlok skvrnitý, káně lesní, jestřáb lesní, puštík obecný, krkavec velký, liška obecná, kuna lesní, rys ostrovid, norník rudý a další živočichové.

Přírodní rezervace Trojačka v katastru obce Hodslavice. Předmětem ochrany je svahová klenová bučina s lípou, jedlím, jilmem horským, javorem mléčem a jeřábem. Vyskytuje se zde kriticky ohrožená, zvláště chráněná rostlina jelení jazyk celolistý.

Přírodní rezervace Suchá Dora v Jakubčovicích. Chráněný je zde přirozený lesní porost, charakteristický pro Oderské vrchy. Jádro území tvoří 120 – 150 let starý porost, který roste na prudkém svahu na severní až severovýchodní straně. Stromové patro tvoří buk, jilm drsný, javor klen, lípa srdčitá a habr. V keřovém patru se vyskytuje líska obecná, bez černý, zimolez pýřitý a lýkovec jedovatý. Cenné je bylinné patro s mařinkou vonnou, hluchavkou pitulníkem, šťavelem kyselým, kapradím samcem, kyčelnicí devítilistou, plicníkem obecným a dalšími bylinami.

Přírodní rezervace Kotvice v Albrechticích.

Chráněným územím je jeden z rybníků jistebnické rybníční soustavy. Vyskytují se v něm zvláště chráněné druhy rostlin, z nichž nejvýznamnější je kotvice plovoucí. Lokalita je také významným hnízdištěm vodního ptactva. Hnízdí zde např. kachna divoká, čírka modrá, lyska černá, slípka zelenonohá, polák velký, polák chocholačka, potápka černokrká, čejka chocholátá, bukáček malý a roháč.

V okrese Nový Jičín se nacházejí také přírodní památky **Sedlnické sněženky**, **Travertinová kaskáda** v Tiché, **Stříbrné jezírko** v Jestřábí, **Domorazské louky** v Hostašovicích, **Kamenárka** ve Štramberku, **Na Čermence** v Kamence, **Váňův kámen** v Kopřivnici, **Prameny Zrzávky** v Hostašovicích, **Vrásový soubor** v Klokočůvku, **Pusté Nivy** v Kuníně, **Velký kámen** ve Veřovicích a **Meandry Staré Odry** v Jeseníku n/O. a Mankovicích.

Domorazské louky Příloha č. 3: *Tahák do kapsy*

Mokřadní louky jižně od obce Hodslavice, mezi silnicí Hodslavice – Valašské Meziříčí a železniční tratí Ostrava – Kojetín, leží v údolí, kde jsou rozdílné svahové podmínky. Střídají se zde mírné svahy s prudkými břehy. Protéká tudy potok, jehož břehy jsou lemovány vrbovými porosty.

Jedná se o společenstva luk s chráněnými druhy rostlin. Rostou zde např. prstnatec májový, mečík střečovitý, hladýš pruský, kozlík celolistý, kýchavice bílá, pupava bezlodyžná, zeměžluč lékařská, hořec brvitý a další. (Některé fotografie uvedených rostlin jsou uvedeny v přílohách na přiloženém CD.)

Mokřadní louky jsou domovem pro vlhkomilné druhy měkkýšů a hmyzu, vyskytuje se zde užovka obojková a řada obojživelníků.

Prameny Zrzávky Příloha č. 3: *Tahák do kapsy*

Dva vydatné prameny s odlišným chemickým složením jsou blízko sebe (síran železitý a sirovodík), třetí pramen, taktéž sirovodíkový, se nachází asi 300 m jihozápadně od předchozích dvou pramenů.

Rozdílné chemické složení pramenů je dáno složením vrstev, ze kterých vyvěrají. Voda se síranem železitým pochází nejspíše z pískovcových kolektorů a není považována za minerální. Voda se sirovodíkem pochází asi ze zóny, kde došlo k tektonickému porušení hornin, a je označena jako minerální.

Kamenárka Příloha č. 2: *Tahák do kapsy*

Jde o bývalý vápencový lom ve Štramberku, v němž se začal těžit vápenec již v 17. století. Je přístupný jen z jedné strany, další strany tvoří kolmé stěny. V 19. století byl vydán první podrobný seznam štramberských zkamenělin, které se ve štramberském vápenci našly. (viz. kapitola 1.2.1.4. Zkameněliny na str. 11)

Kamenárka byla vyhlášena přírodní památkou v roce 2001 jako významná geologická lokalita s výskytem vzácných druhů rostlin a živočichů.

K nejvzácnějším živočišným druhům patří motýl jasoň červenooký a ještěrka zední. Oba druhy žijí ve skalních stěnách, proto je v prostoru Kamenárky zakázána horolezecká činnost. Skalní vegetaci tvoří mj. sleziník zední, sleziník červený, kostřava sivá a mochna jarní. Dalšími bylinami, které v lomu rostou, jsou např. česnek chlumní, tařice kališní, rozchodník ostrý a čičorka pestrá. Z ohrožených a vzácných rostlin tady můžeme najít lomikámen trojprstý, řebříček sličný, tolici nejmenší nebo strdivku brvitou.

V blízkém lomu Dolní Skalka začala v roce 1996 vznikat botanická zahrada s arboretem. Je tam vytvořena expozice mokřadních a suchomilných společenstev s místními druhy zvláště chráněných rostlin a živočichů, jako např. toič včelonosný, židoviník německý, kruštík bahenní a tučnice obecná. Žije tam ropucha obecná, rosnička zelená, kuňka žlutobřichá, čolek obecný, čolek velký, jasoň červenooký, saranče modrokřídlá, vodouch stříbřitý, plch lesní i dlask tlustozobý.

Stříbrné jezírko Jestřábí u Fulneku Příloha č. 4: *Tahák do kapsy*

Jezírko vzniklo zatopením galenitového dolu již v 17. století a nemá přítok ani odtok. I když se jedná o vodní nádrž, kterou vytvořil člověk, našli zde své útočiště vodní živočichové a obojživelníci. Jedná se zejména o raka říčního, čolka obecného, čolka horského, kuňku žlutobřichou, skokana hnědého a ropuchu obecnou. V okolí se vyskytují také plazi – ještěrka živorodá, slepýš křehký a užovka obojková.

V oblasti Nížkého Jeseníku se začalo dolovat stříbro pravděpodobně v polovině 11. století. Tehdy, za vlády Břetislava I., vznikla mincovna v Olomouci, ve které byly raženy stříbrné denáry. Galenit se však v okolí Pohoře těžil asi až v dobách panování Přemysla Otakara II. V období husitských válek došlo k útlumu těžby, později zde král Jiří z Poděbrad vyslal k dolování i kutnohorské havíře. Těžba rud probíhala vždy v krátkých obdobích, proto se má zato, že byla ruda nekvalitní a málo výnosná.

3 OD PRAVĚKU PO SOUČASNOST

3.1 PŘED NAŠÍM LETOPOČTEM

Moravská brána – sníženina, která od sebe odděluje dvě horopisné jednotky, Český masiv a Karpaty. Je to rovinatá krajina rozkládající se od Hornomoravského úvalu až po Ostravskou pánev. Právě Moravská brána byla odedávna místem, kudy putovaly různé kmeny od severu k jihu a naopak. Byla také místem, kde se usazovali první osadníci, příslušníci těchto kmenů. Z období staršího paleolitu (před více než 250 tisíci lety) jsou archeologické důkazy o osídlení tohoto území spíše ojedinělé. Bylo to období dob ledových, kdy se měnily přírodní podmínky, a s nepříznivými změnami se člověk vyrovnával tak, že vyhledával místa s lepšími životními podmínkami. Živil se v této době sběrem, lovem, případně rybolovem. Nedokázal aktivně působit na přírodu a využívat ji k výrobě různých produktů.

Jak uvádí ve své studii přední moravský archeolog Vratislav Janák, z období paleolitu (starší doba kamenná) se objevují ojedinělé nálezy, a tím i důkazy o osídlení naší oblasti, především na Kotouči u Štramberku (517 m n. m), v jeskyních Šipka a Čertova díra, která již vlivem těžby vápence neexistuje.

Obrázek 9 Kotouč

(fotografii upravil a původní rozsah zakreslil Mgr. Aleš Knápek, zdroj Muzeum Novojičinska, p. o.)

V jeskyni Šipka nacházeli pravěcí lidé své útočiště vždy v teplejších obdobích doby ledové. Lovili mamuty, soby a další zvěř. Byly zde nalezeny např. kosti lva jeskynního, hyeny, nosorožce srstnatého, zebra, pižmoně, levharta, rosomáka i losa. Roku 1880 prováděl v jeskyni Šipka archeologický výzkum Karel Jaroslav Maška, profesor gymnázia v Novém Jičíně. Nalezl zde spodní čelist neandrtálského dítěte (stáří 8 až 10 let).

Z období neolitu a eneolitu (mladší a pozdní doba kamenná) máme již na základě archeologických průzkumů důkazy o existenci osad, které obývali tehdejší lidé delší dobu. Jedná se o důkazy nejstaršího osídlení Moravské brány v oblasti dnešního Novojičínska. Archeologové zdokumentovali osídlení v oblasti Blahutovic, Štramberka (Kotouč), Příbora - Hájova a Suchdolu nad Odrou, a také na Starém Jičíně a v Bernarticích nad Odrou.

Z mladší a pozdní doby bronzové jsou důkazy o osídlení Kotouče ve Štramberku, v pozdní době bronzové pak také např. v Příboře - Hájově, Kopřivnici, v Blahutovicích a v Bernarticích. Naši oblast v té době osídlil lid lužických popelnicových polí. Pro svá sídliště vyhledával místa od 200 m n. m. výše. Byla to místa, kde step postupně přecházela v les, který jim poskytoval ochranu i stravu.

Lze se domnívat, že ve starší době železné bylo sídliště na Kotouči a nížinné sídliště také v Blahutovicích.

Přibližně v polovině 2. století př. n. l. se u nás objevuje první keltské osídlení (doba laténská). Opět můžeme uvést, že archeologické nálezy z té doby se dochovaly v Kopřivnici a na Kotouči. Keltové vyhledávali pro svá oppida místa ve vyšších nadmořských výškách, některá dosahovala až výšky 900 m n. m.

Přibližně v období 50 let př. n. l. – 50 let n. l. se objevuje keltské sídliště na místě zvaném Požaha (Kojetín u Nového Jičína). Jednalo se o lid tzv. púchovské kultury. Tehdy byla Podbeskydská pahorkatina okrajovou částí území keltského kmene, jehož centrem bylo púchovské osídlení. Tento lid vyhledával k osídlení výlučně horské a podhorské oblasti. Byl tím ve střední Evropě výjimečný. Požaha je nejlépe poznanou púchovskou lokalitou na území našeho okresu. Další nálezy z této doby byly ve Starém Jičíně, opět na Kotouči a v Kopřivnici.

Jaroslav Žíla ve své publikaci Požaha uvádí, že slovo „požaha“ je slovanského původu. Ve staroslověnštině požesti znamenalo spáliti, české slovo požehovati znamenalo spalovati nebo něco vypalovati, zastaralé sousloví „v požeh dáti“ pak vypáliti. Proto si myslí, že na místě u Kojetína (Nový Jičín) se něco páliło nebo spálilo. Může to být místo, kde bylo v době raného slovanského osídlení původní sídliště, které vyhořelo, nebo se v těchto místech

mohlo něco žehem zpracovávat, vypalovat. Mohlo to však být také místo, kde se pohřbívalo žehem. Pro tuto teorii však nehovoří žádné nálezy popelnicového pole v této lokalitě.

Kopec Požaha leží za místní částí Nového Jičína Kojetín, po pravé straně silnice směrem na Straník, v nadmořské výšce 500 m n. m. Hřeben kopce měří asi 200 m a uprostřed se prohýbá do sedla. To je místo, kde bývalo vhodně umístěné sídliště. Ze tří stran se kopec strmě svažuje a pouze na straně východní je svah mírný. Tam bylo pravděpodobně zbudováno opevnění, které tvořily mohutné palisády.

Obrázek 10 Požaha - sedlo pod Strážnicí

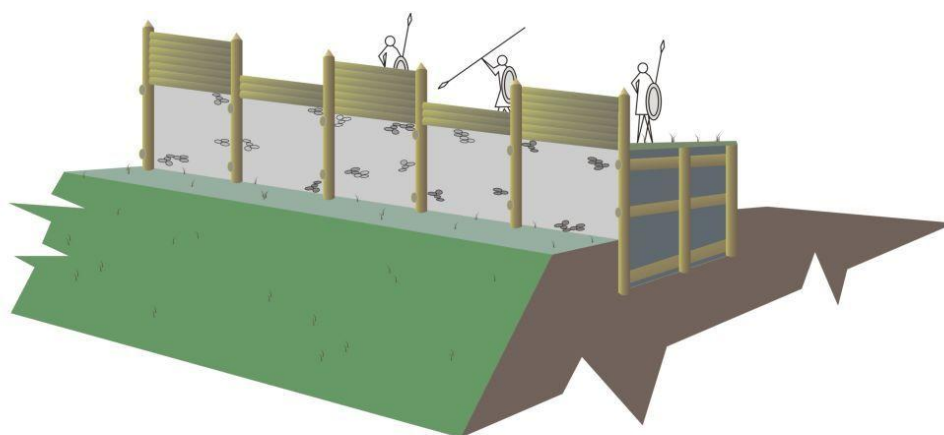

Schéma 2 **Konstrukce valu podle výzkumu Požahy.**

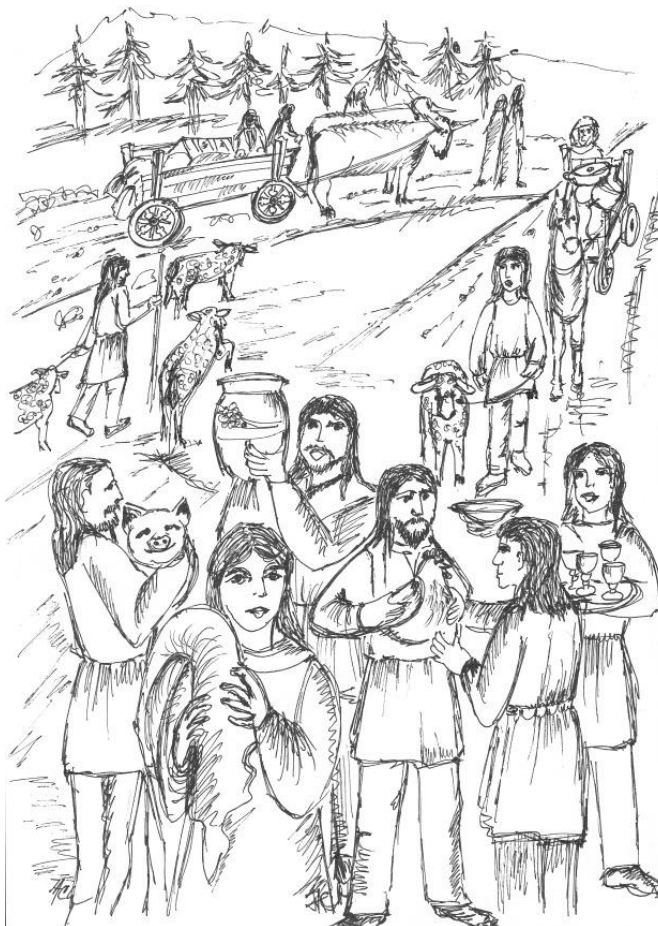
(Zdroj Archiv Muzeum Novojičínska, p. o. Mgr. Aleš Knápek)

3.2 NÁŠ LETOPOČET

3.2.1 DO POLOVINY 13. STOLETÍ

Od 5. století našeho letopočtu procházeli Moravskou bránou na jihozápad Slované. Na území našeho okresu po nich zůstalo jen velmi málo nálezů. Slované byli národem zemědělců. Vyhledávali sice pro svá sídliště místa pravěkých lužických hradišť, dávali však přednost těm níže položeným, do 200 m n. m.

V době laténské se vlivem chladného a vlhkého atlantského podnebí rozrostla na území Moravské brány vegetace. Jehličnaté lesy zmohtnely tak, že došlo až k propojení porostů jesenického a karpatského. Vznikl tak hustý prales, ve kterém bylo velmi řídké osídlení. Tento les vytvářel východní hranici českého království. O mohutnosti tohoto lesního porostu jsou zmínky i v některých zprávách ještě z počátku 13. století. Je tedy zřejmé, že také území našeho okresu bylo v té době velmi řídkce osídleno. Jednalo se jen o samoty drvoštěpů, včelařů a lovců. Až v 11. století začali prales mýtit pravděpodobně mniši z rajhradského kláštera, kteří toto území obdrželi. Patřil k nim i eremita Jurik, jenž začal roztroušené obyvatele sjednocovat a vytvářet první osady. Tento sjednocovací proces však přerušil vpád Mongolů do střední Evropy v polovině 13. století. Mongolové při průchodu Moravskou bránou drobné slovanské osady plenili a zbytky osad pak zničili Kumáni, kteří územím procházeli po nich.

Obrázek11 Tržiště (Mgr. Jarmila Chupíková)

3.2.2 OD 2. POLOVINY 13. STOLETÍ

Nové osídlení Moravské brány probíhá až ve 2. polovině 13. století. Tehdy již přichází kolonizace obyvatelstvem původem z německých zemí, která chtěla hlavně zvýšit těžbu zdejšího přírodního bohatství. Na přelomu 13. a 14. století zakládají lokátoři v okolí Nového Jičína několik obcí, jejichž obyvatelstvo bylo převážně cizího původu.

Ve 13. století patřilo území mezi Odrou a Ostravicí českému králi, resp. moravskému markraběti. Byl to pravděpodobně Přemysl Otakar I., kdo dal postavit na kopci Starý Jičín „strážisko“, které pak kolem roku 1230 věnoval za věrné služby hraběti Arnoldu z Hückeswagenu. Ten pocházel ze starého šlechtického rodu z Porýní. Hrad Starý Jičín byl podle všeho vystavěn jako první v naší oblasti. Až později se objevují první zmínky o hradu Hukvaldy a ještě později vzniká Šostýn, o nichž se historici domnívají, že byly založeny dědici hraběte Arnolda z Hückeswagenu. Po smrti hraběte Arnolda z Hückeswagenu se dostává Starý Jičín do vlastnictví rodu Bludů – pánů z Pňovic. V tomto období byl pravděpodobně založen také hrad Štramberk, jehož lokace přináležela k místům nejstaršího osídlení regionu – hoře Kotouč.

Ve 13. století se u nás vyskytovaly většinou hrady a vesnice. Začínají se však také objevovat další sídelní jednotky, a to města. Města vznikala dvojím způsobem. Buď se vyvinula z osady pod určitým hradem nebo vznikla rozvojem tržní osady. Pouze z podhradí Štramberka se vyvinulo město, podhradí Hukvald a Starého Jičína mají dodnes vesnický charakter. Tržní osady byly zakládány na křižovatkách cest a v blízkosti vodních zdrojů. Byla to místa, kde se původně náhodně setkávaly skupiny kupců, místa vhodná k odpočinku, a případně i k výměně zboží. Postupně se pak na takových místech objevovaly domky a později vznikla osada.

Krajina v okolí dnešního Nového Jičína byla výhodná pro vznik tržní osady, neboť se zde křížily dvě důležité obchodní stezky. Má se zato, že Blud z Pňovic měl v úmyslu vystavět město původně pod Starým Jičínem. Podmínky pro jeho vznik však byly příhodnější severovýchodně od Starého Jičína, u soutoku dvou vodních toků – Jičinky a Jičiny (Grasmanka).

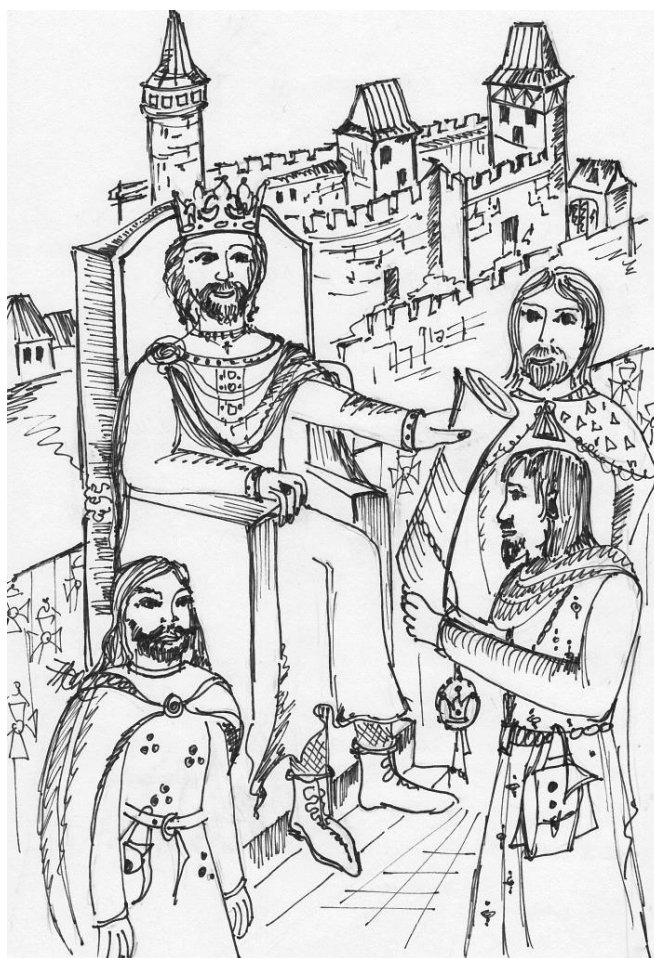
Ustanovený lokátor umístil tržiště na jih od křižovatky obchodních cest, na místo, kde se nacházela vyvýšená rovina. Úhlopříčně procházela touto plošinou důležitá cesta z jihu na sever. Protože tato plošina měla dostatečně velkou rozlohu, mohlo mít tržiště téměř pravidelný pravoúhlý tvar, který také určil půdorys celého tehdejšího města. Vzhledem k tomu, že je tento půdorys poměrně malý, zastávají někteří badatelé a historici názor, že v době, kdy vznikal Nový Jičín, existovaly již v blízkém okolí obce Žilina, Loučka a Šenov.

Možná i to je příčinou tak blízkého výskytu těchto obcí. Žilina vznikla podle nepřímých pramenů již v 1. polovině 13. století, to znamená již před lokací Nového Jičína. Žilina a Loučka jsou součástí Nového Jičína. Šenov byl do 31. prosince 1948 samostatnou obcí, 1. ledna 1949 byl sloučen s městem Nový Jičín, v té době existoval pod názvem Nový Jičín II, a od 1. ledna 1994 je opět samostatnou obcí jako Šenov u Nového Jičína.

Nový Jičín se stal tržním střediskem starojického panství. Přesný letopočet vzniku města není znám. Různí historici přicházejí s různými pravděpodobnými daty. Téměř všichni se však shodují na tom, že se tak stalo v osmdesátých nebo devadesátých letech 13. století. Písemná informace o jeho existenci je až z roku 1313. Tehdy udělil městu český král Jan Lucemburský právo vybírat clo a mýto. Zakládací listina města se nedochovala, pravděpodobně shořela při jednom z velkých požárů města.

A jak to bylo s majiteli novojičínského panství?

Město vzniká patrně z iniciativy rodu Bludů z Pňovic, později nazývaných z Jičína, kteří vlastnili starojické panství. Nový Jičín vznikl jako městské středisko tohoto panství a jako křižovatka dvou významných obchodních komunikací. Dalšími významnými vlastníky Nového Jičína pak byl rod Kravařů, rod Cimburků a Žerotínové. Posléze se město vymanilo z poddanství.

Obrázek 12 Předávání zakládací listiny Nového Jičína
(Mgr. Jarmila Chupíková)

3.2.2.1 NOVÝ JIČÍN A ROD KRAVAŘŮ

Pravděpodobně od roku 1313 byli majiteli města příslušníci šlechtického rodu pánů z Kravař – Vok I., Jan I., Vok II., Vok III., Anna, Petr a Jan. V době nezletilosti Jana spravoval panství Jan Lacek II. (biskup olomoucký). Není známo, jak panství získali, jestli dědictvím, sňatkem, koupí nebo jiným způsobem. V této době přišlo do kraje mnoho německých kolonistů.

V době, kdy panství patřilo rodu pánů z Kravař, získalo město několik privilegií:

1313 – privilegium vybírat mýto, které udělil městu Jan Lucemburský

Právo vybírat mýto znamenalo, že město mohlo vybírat poplatek za užívání cest, které museli všichni, kdo procházeli městem, využívat. Byly to významné příjmy do městské pokladny.

1373 – erb města, do něhož udělili páni z Kravař půl svého znaku

Páni z Kravař měli ve znaku zavinutou střelu, kterou drží ruka ozbrojence vystupující z oblaku. Ke znaku se váže příběh o zápasníkovi, který svému soupeři vytrhl knír, nabodl jej na střelu a podal jako důkaz vítězství.

1373 – Páni z Kravař povolili městu výroční trh, vzdali se odúmrtí a stanovují také výši daně.

Právo trhu vytvářelo ve městech silnou hospodářskou základnu. Již od 10. století bylo pravidlem, že majetek člověka, který zemřel bez mužských potomků, přecházel na krále. Jednalo se o pravidlo odúmrtí. Postupně toto pravidlo převzala také šlechta vůči svým poddaným. Pro pozůstalé to bylo nepříjemné a zničující, neboť pokud v rodině nebyl mužský dědic, přišla o vše. Šlechta však takto získané majetky často nevyužívala, a tak rostl počet pustnoucích míst, a šlechta se proto tohoto práva postupně zbavovala.

Pravděpodobně Vok II. z Kravař nechal postavit kamenný dům, pozdější městský hrad a nynější zámek. Jméno Nový Jičín se poprvé uvádí v dochovaných listinách z roku 1397. Pozdější majitelé Nového Jičína z rodu pánů z Kravař tento dům přestavěli a rozšířili. Dodnes jsou k vidění některé znaky gotického stylu z této doby.

Existence kostela v Novém Jičíně je poprvé zmíněna v roce 1366.

Obrázek 13 **Erb pánů z Kravař.**
(Zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

Již zmíněný Lacek z Kravař měl funkci zemského hejtmana a velmi dobré styky s polským královským dvorem. Byl také stoupencem Mistra Jana Husa, s nímž se osobně setkal na Helfštýně. Rozšiřoval Husovo učení i na Moravě a stál v čele českých a moravských šlechticů, kteří požadovali Husovo propuštění ze žaláře v Kostnici. Po upálení Mistra Jana Husa organizoval podepisování listiny, jež proti tomuto činu protestovala. V roce 1419 vypukla v českých zemích husitská revoluce, na Novojičínsku však bylo mnoho německých obyvatel a farností, a proto se na našem území husitství nemohlo výrazně rozvíjet.

Na přelomu let 1426 a 1427 dorazila husitská revoluce na území Moravy. Moravští husité, v čele s Janem Tovačovským z Cimburka, dobyli Přerov a odtud se vydali kolem Lipníka, Helfštýna a Hranic až k Novému Jičínu. Na město nečekaně zaútočili, vypálili ho a obyvatelstvo z velké části pobili. Husité vyražďovali obyvatelstvo dobytých měst pouze v případech, že se silně bránilo, lze proto předpokládat, že němečtí a katoličtí občané Nový Jičín úporně bránili. Husitům se pravděpodobně nepodařilo dobýt Starý Jičín.

Šlechtický rod pánů z Kravař byl majitelem Nového Jičína do roku 1434, kdy jejich novojičínská linie vymírá.

3.2.2.2 NOVÝ JIČÍN A ROD CIMBURKŮ

Po smrti Jana z Kravař, a po skončení husitských válek, stává se majitelem novojičínského panství Ctibor z Cimburka. Cimburkové a jejich dědicové vlastnili novojičínské panství v letech 1434 – 1497.

Každé tehdejší město usilovalo o právo postavit hradby. Protože však stavba hradeb byla již v té době finančně náročná, tvořil je zpočátku pouze hliněný val s dřevěnými palisádami. Kamenné hradby se začaly stavět pravděpodobně až po roce 1435. Hradby měly nejen obranný význam. Uvnitř hradeb platila městská privilegia, vně hradeb platilo právo mílové. To zaručovalo, že v dosahu jedné míle od města nesmělo být provozováno určité řemeslo či jiná určená činnost.

Obrázek 14 Erb pánů z Cimburka
(Zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

Městské domy byly pravděpodobně všechny ze dřeva. Výjimkou byl opevněný kamenný dům (dnešní zámek), vybudovaný pány z Kravař, který sloužil k přechodným pobytům vrchnosti a také ke správním účelům. Za doby pánů z Cimburka byl rozšířen o velkou gotickou část. Domy ve městě byly stavěny postupně od náměstí směrem k hradbám.

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie sloužil katolickému, vesměs německému, obyvatelstvu města. Cimburkové patrně vyznávali víru podobojí.

V době, kdy město vlastnili Cimburkové, došlo k rozvoji řemesel, především soukenictví. Řemesla se rozvinula natolik, že se jednotliví řemeslníci začali sdružovat do cechů. Cechy byly důležité, protože hájily práva a zájmy svých členů a dohlížely na jakost i cenu výrobků. Souběžně s rozvojem řemesel se rozvíjel také obchod, a to nejen uvnitř města. Do Nového Jičína se sjížděli obchodníci z dalekých oblastí, což vedlo k tomu, že město získalo další práva na konání výročních trhů (v roce 1455 od Ladislava Pohrobka a v roce 1492 od Vladislava Jagellonského).

3.2.2.3 NOVÝ JIČÍN A ROD ŽEROTÍNŮ

V roce 1499 koupil panství Starý Jičín, jehož součástí bylo stále i město Nový Jičín, Jan starší ze Žerotína. Ihned po koupi však zemřel, proto jsou v zápise z roku 1500 jako majitelé panství uvedeni jeho synové Jan, Viktorin, Jiří, Bartoloměj, Bernart a Petr. Žerotínové podporovali učení jednoty bratrské, Jan ze Žerotína byl ve službách krále Jiřího z Poděbrad. V době, kdy vlastnili Nový Jičín, pokračoval příliv česky hovořícího obyvatelstva do města. Z roku 1510 jsou první zmínky o existenci kostela sv. Trojice. Od svých počátků sloužil pro potřeby jednoty bratrské, proto se mu říkalo moravský kostelík. Tehdy se v něm konaly bohoslužby převážně v českém jazyce.

Obrázek 15 Erb pánů ze Žerotína

(Zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

Žerotínové se snažili podporovat hospodářský růst města. Bylo to zřejmé například i z toho, že ze všech dosavadních vrchností udělili městu nejvíce privilegií. Podporovali také samosprávu města. Hned v roce 1501 vyčlenili dům na náměstí, který měl sloužit jako radnice.

Domy ve městě (kromě kamenného domu – městského hradu) byly dřevěné, většinou s kamennými základy a sklepy. Na náměstí měly všechny domy podobný charakter, v bočních ulicích však již stavěl každý podle svého. Domy byly roubené, střechy byly šindelové, štíty byly obráceny do tržiště nebo do ulice. Náměstí ani ulice neměly dlažbu, takže při déle trvajících deštích bylo všude hodně bláta, kterým se museli brodit jak pěší, tak povozy s koňmi.

V roce 1503 došlo v Novém Jičíně ke zničujícímu požáru. Trval jen několik hodin, ale shořelo celé město i předměstí, včetně kostela. Zůstalo jen několik domů na předměstí pod Dolní

bránou. Při požáru zřejmě shořel i archiv města se zakládací listinou a všemi udělenými privilegii. Po tomto požáru se muselo město velmi rychle obnovit. Většina domů byla stavěna opět ze dřeva, ale nejbohatší měšťané již přistoupili ke stavbě domů kamenných nebo z cihel. Hned po požáru se také začal stavět nový kostel, tentokrát z lomového kamene a ve slohu pozdní gotiky. Byla to jednolodní stavba s chórem nad hlavním vchodem, střecha byla ze šindele. Věž však byla postavena až v roce 1587.

V roce 1508 se bratři Žerotínové dohodli na dělení svých majetků. Panství Starý Jičín, i s městem Nový Jičín, získává Viktorin ze Žerotína. V roce 1533, při dalším dělení dědictví, dochází k rozdělení starojického panství. Panství Starý Jičín a některé blízké vesnice získává Vilém ze Žerotína, Bedřich ze Žerotína pak získává panství Štramberk a k němu město Nový Jičín a vesnice Šenov, Bernartice a Žilinu. Právě Bedřich ze Žerotína začal udělovat cechovní privilegia. První cech, kterému potvrdil artykuly, byl ševcovský. Stalo se tak v roce 1539 a hned v následujícím roce pak získal artykuly cech zámečnický a řeznický.

Cechovní artykuly byla pravidla, jimiž se cechy řídily. Nařizovaly například řemeslníkům, že musí dokončit práci a že práce musí být kvalitní, upravovaly počty zaměstnanců a jejich mzdu a podobně. V artykulách byla také určena pravidla pro nové řemeslníky, kteří přicházeli do města a chtěli tam své řemeslo provozovat. Tito řemeslníci museli ukázat svůj výuční list a prokázat svou bezúhonnost, a pokud chtěli vstoupit do cechu, museli zaplatit určitý poplatek. Artykuly bývaly velmi důležitou listinou, a tomu nasvědčovalo i jejich provedení na několika listech. Členové cechů se pravidelně scházeli. Na svých shromážděních si artykuly předčítali, aby si je snáz zapamatovali, přijímali nové členy a řešili různé další záležitosti.

Městský hrad, jinak také zvaný kamenný dům, přestál velký požár v roce 1503 jen s malými škodami. Viktorin ze Žerotína se velkou měrou podílel na obnově města a také na rozšiřování svého sídla na městském hradě. Nechal dokončit západní a východní trakt a přistavět konírny, na východní straně nechal vybudovat Žerotínovu baštu, která se stala významným obranným prvkem. Nejvýznamnější přestavba však byla provedena za působení Bedřicha ze Žerotína. Na svých cestách po Evropě získal nové poznatky o budování pevnostních systémů, což využil při rozsáhlé přestavbě hradu na kastelový typ dle předlohy italských městských vzorů.

Ten spočíval v tom, že byl hrad soběstačný a obranyschopný. Jeho zdi byly vysoké a byly nastaveny čtyři metry vysokým nástavkem, takže převyšovaly všechny stavby v okolí. Nástavek byl zakončen ozdobnou atikou, doplněnou deseti věžemi. Ty měly pozorovací význam. Zámek měl obdélníkový půdorys a byl součástí městských hradeb v jihozápadní části města.

V 1. polovině 16. století byl hrad rušným střediskem. Na různé hostiny, zábavy a bály se sem sjížděli hosté z blízkého i dalekého okolí.

Bedřichův syn, Jan mladší ze Žerotína, převzal panství v roce 1541 a stále více se v souvislosti s přestavbou městského hradu zadlužoval. Práce již nepokračovaly tak rychle jako za jeho otce. Jan se rozhodl zámek i panství prodat Janu Kropáčovi z Nevědomí za 39 000 moravských zlatých. Všechno zařízení hradu, obrazy i nábytek, bylo odstěhováno do Náměště nad Oslavou, nového sídla Jana mladšího ze Žerotína. A komplex začal chátrat.

Der ehemalige Žerotinturm in Neu-Titschein.
(Nach einer Zeichnung von Emil Körner.)

Obrázek 16 **Žerotínova bašta** (zdroj Muzeum Novojičínka, p. o.)

Obrázek 17 **Erbovní deska Bedřicha ze Žerotína a Libuše z Lomnice**

3.2.2.4 NOVÝ JIČÍN – MĚSTO KOMORNÍ

Jan Kropáč vlastnil panství Hranice a byl znám svým tvrdým postojem k poddaným. Proto se novojičínští měšťané rozhodli, že kupní smlouvu neuznají a nepřiměřeně vysokou částku, kterou Jan ze Žerotína požadoval, zaplatí sami. Současně se rozhodli, že se poddají i s celým panstvím tehdejšímu císaři, Ferdinandu I. Habsburskému.

V roce 1558 měl Nový Jičín asi 2100 obyvatel. Počet se odhadoval podle počtu domů a usedlostí, násobkem obyvatel na jednu usedlost. Ve vnitřním městě bylo asi 120 – 130 domů, přibližně 900 – 970 obyvatel, na předměstích pak asi 150 – 160 domů, což bylo 1130 – 1200 obyvatel převážně českého původu.

20. července 1558 byl Nový Jičín přijat pod ochranu císaře. Stal se městem komorním, což znamenalo, že odváděl poplatky do královské pokladny.

Město komorní bylo postaveno téměř na úroveň měst královských, nemělo však právo účastnit se zemských sněmů. Na Moravě bylo v této době 6 měst královských (Olomouc, Brno, Jihlava, Znojmo, Uherské Hradiště a Uničov) a 3 města komorní (Nový Jičín, Šumperk a Kyjov).

Nový Jičín se vykoupením z poddanství velice zadlužil, císař však městu odpouštěl daně a různé další poplatky. Městu se postupně začalo dařit a začalo získávat nová privilegia. V roce 1560 zaručil císař Ferdinand I., že město nebude odloučeno od komorního majetku, a potvrdil všechna stará privilegia. Dále potvrdil Novému Jičínu privilegia na svobodné šenkování piva ve 45 šenkovních domech a tři výroční trhy a jeden týdenní z dřívější doby a přidal čtvrtý výroční a další týdenní trh (v sobotu). Ve městě se tak mohly konat čtyři výroční trhy za rok a dva týdenní trhy, vždy ve středu a v sobotu.

Město bylo i nadále součástí panství Nový Jičín – Štramberk. A právě na úkor Štramberka získalo některé výsady, jako například mílové právo a právo povinného odbytu svých piv na celém panství, zrušení hrdelního práva ve Štramberku s tím, že toto právo měl pouze Nový Jičín, a podobně.

I přes velké zadlužení města se hospodářský život v Novém Jičíně dále rozvíjí. Domy na náměstí jsou vesměs jednopatrové, několik domů je přízemních a pouze jeden dům je dvoupatrový (Stará pošta). Na všech čtyřech stranách náměstí, a částečně i v přilehlých ulicích z náměstí vycházejících, je vystavěno podloubí. Do domů se vcházelo z podloubí do síně nebo chodby v přízemí, a odtud vedlo schodiště do 1. patra. V přízemích převažují renesanční klenby. Jedním z prvních kamenných domů na náměstí byla Stará pošta. Tento dům nechal v roce 1563 postavit významný občan města, Ondřej Řepa z Greifendorfu, pozdější několikanásobný purkmistr. Pozval si neznámého stavitele, který dům vystavěl ve

stylu severoitalské renesance. Arkády v prvním i druhém patře měly být situovány do dvora, později však byly přistavěny do náměstí. Nasvědčuje tomu předsunutí arkád do ulice.

První postavené domy ve městě získaly právo vařit pivo. Toto právo bylo velmi významným privilegiem, protože spotřeba piva byla v té době daleko větší než dnes. Ve městě bylo 45 právovárečných domů, jejichž majitelé měli velký vliv na řízení města. Sdružovali se v bratrstvech a stavěli si společné pivovary. Novojičínský pivovar byl v nevhledné dřevěné stavbě uprostřed náměstí. Až Rudolf II. dal svolení přemístit pivovar do budovy radnice, která se stěhovala do zámku. Tato budova byla malá, bylo tedy nutno přikoupit ještě vedlejší dům. Tyto domy však neměly studnu, takže nakonec byl pivovar vybudován v domě na rohu náměstí u Havlíčkovy ulice (dnes je tam knihkupectví). V souvislosti s tímto přeložením pivovaru je také poprvé zmiňován městský vodovod.

Koncem 16. století se začalo velkou měrou rozvíjet soukenictví. Soukeníci obdrželi artykuly svého cechu v roce 1590 a soukenictví se stalo nejrozšířenějším řemeslem ve městě. Soukeníci však museli čelit levnému a nekvalitnímu suknu, které do města dováželi a prodávali jiní obchodníci. Žádali dokonce ochranu u kancléře českého království. I když však soukeníci v Čechách a v jiných částech Moravy museli čelit odbytové krizi, novojičínský, příborští, meziříčští, hraničtí a fulnečtí soukeníci prodávali své sukno za hranicemi, v Polsku, v Uhrách, Litvě a Rusi, takže měli odbyt zajištěn. Dalšími řemeslníky, kteří měli ve městě své cechy, byli kožešníci, včelaři, krejčí, tkalci, mlynáři, tesaři, zámečníci, prstýnkáři, sedláři, kotláři, ostruháři a mečíři.

V letech 1587 až 1618 došlo k výstavbě věže kostela. Tato věž však byla nízká, nepřevyšovala střechu kostela, takže aby se do ní v roce 1618 věšel zvon, musela být nastavena dřevěným nadstavcem.

V 16. století už bylo město zcela chráněno hradbami. O průběhu jednotlivých staveb nejsou dochovány žádné písemnosti. Původně se jednalo o dřevěné palisády na hliněných valech, později bylo přistoupeno k výstavbě kamenných hradeb. Měly půdorys nepravidelného čtverce a zeď nebyla na všech místech stejně silná (180 – 200 cm). Také výška byla různá. Jako součást městského opevnění byly vystavěny také věže a bašty, které zesilovaly obrannou funkci hradeb. Z původních pěti bašt se dochovala pouze bašta u farní zahrady, zvláštní svým tvarem šestibokého hranolu. V jihozápadní části byly hradby doplněny hradbami zámeckými.

Do města byly zbudovány dvě brány. Horní brána, na jižní straně města, byla nižší než brána dolní, na severní straně města. Součástí městského opevnění byl také městský příkop. Měl různé rozměry a jeho části byly pojmenovány. Zeleným příkopem se nazývala část od Horní brány kolem zámku, po celé jihozápadní straně, až po Dolní bránu. Název vyplýval

pravděpodobně ze skutečnosti, že byl z velké části zarostlý trávou. Východní část příkopu se nazývala Kamenným příkopem. Hradní příkop byl částečně zavodněný a v případě nebezpečí byl vodou naplněn celý. Do východní části, od farské bašty po Dolní bránu, byla sváděna voda z mlýnské strouhy (dnes je pod ulicí Sokolovskou), západní část byla zavodňována vodou z blízkých pramenů v oblasti dnešní Slovanské ulice. Severozápadní část příkopu byla naplňována vodou z mlýnského náhonu od Jičiny (Grasmanky). V místech pod Havlíčkovou ulicí, kde dnes stojí synagoga a je tam pobočka Státního okresního archivu Nový Jičín, se rozkládal malý rybník. Mezi rybníkem a Grasmankou se rozkládala mokřina. Vstup do města přes příkopy umožňovaly padací mosty u obou bran.

Význam hradeb byl velký především v dobách, kdy byla města ohrožována vpády cizích vojsk. V mírových dobách využívali příkop řemeslníci k vystavování svého zboží. Městské opevnění Nového Jičína bylo ve větší míře naposledy využito v dobách třicetileté války. Později již ztrácelo svůj význam a bylo postupně rozebíráno, aby ustoupilo stavebnímu rozšiřování města.

3.2.2.5 NOVÝ JIČÍN A TŘICETILETÁ VÁLKA

Téměř celý region se ve stavovském povstání přidal na stranu českých pánů. Nový Jičín podporoval povstání proti císaři Matyášovi a spolu s českými stavby podporoval budoucího krále Fridricha Falckého. Po jeho nástupu na trůn požádal novojičínský purkmistr potvrzení starých výsad a také žádal o povýšení Nového Jičína na město královské. Po bitvě na Bílé hoře byl Nový Jičín v květnu 1621 obsazen císařskými oddíly. V červenci téhož roku však přitáhl před město Jan Jiří Krnovský se svou stavovskou armádou, prorazili hradby, město zapálili a císařské vojsko bylo nuceno město opustit Horní branou. Na horním předměstí bylo obklíčeno a pobito asi 400 až 500 žoldnéřských císařských vojáků, placených španělským králem. Požár, který při dobývání města vypukl, zničil téměř celé město.

3.2.2.6 NOVÝ JIČÍN A JEZUITÉ

V roce 1624 ztratil Nový Jičín všechna svá privilegia a svobody a stal se poddanským městem olomoucké jezuitské koleje. Důvodem bylo obvinění, že před vpádem stavovských vojsk Krnovského v roce 1621 podávali radní této armádě zprávy. Také údajně po odchodu stavovského vojska odmítli vpustit zpět do města vojsko císařské. V roce 1623 město opět vyhořelo, v roce 1625 navíc postihla město morová rána. Moru podlehl i první jezuitský hejtman. Za vlády jezuitů byl zámek upraven pro správní účely a nevyužité prostory sloužily jako sýpky. V průběhu války se ve městě neustále střídaly vojenské posádky různých válečných stran. Vyživování těchto vojenských posádek město hospodářsky vysilovalo. Vestfálský mír, potvrzený v roce 1650, konečně ukončil přítomnost těchto posádek ve městě.

I v tomto období vznikaly ve městě řemeslné cechy – v roce 1630 kloboučníci, dále pak například stolaři, bednáři, provazníci, šňůrkaři, postřiháči, ranhojiči, koželuzi či hrnčíři. Nejvíce rozšířená byla i nadále soukenická výroba, kterou nezbrzdily ani četné války nejen na našem území, ale i na území odběratelů sukna v cizích zemích (např. v Uhrách). Poté, co byli z Uher vyhnáni Turci, se novojičínská výroba sukna začala opět rozvíjet. V roce 1698 bylo ve městě asi 370 domů, z toho 195 majitelů domů byli soukeníci a další provozovali řemeslo v nájmech. Celkem bylo napočítáno 303 soukeníků. Z toho vyplývá, že Nový Jičín byl soukenickým městem.

Město bylo postiženo mnoha epidemiemi a živelnými pohromami. Morové epidemie zasáhly Nový Jičín v letech 1591, 1606, 1624 a 1680, ale nejhorší a nejrozsáhlejší byla asi morová epidemie v roce 1715. Město se sice řídilo infekčním řádem pro markrabství moravské, přesto bylo mrtvých mnoho (přesné číslo není dochováno). Infekční řád obsahoval pravidla pro život ve městě v době morové epidemie. Město bylo uzavřeno, nikdo živý ho nesměl opustit, potraviny se mohly do města podávat jen přes mříže, peníze se dezinfikovaly octem. Před tímto morem neochránil obyvatele ani morový sloup, který už v té době stál na náměstí. Když řádil v Novém Jičíně mor v roce 1680, přišli se dva lidé podívat na náměstí na mrtvá těla. Vtom uslyšeli hlas z nebe, který dával rady, co dělat. Novojičínští rad uposlechli a mor ustal. V roce 1710 proto nechali manželé Štircnikovi postavit zmíněný sloup jako ochranu proti další morové nákaze. Sloup zdobí socha Panny Marie, která drží v náručí Ježíška se svatozářím, a sochy čtyř světců – sv. Jana Nepomuckého, sv. Floriána, sv. Rocha a sv. Jana Sarkandra. Na severovýchodní straně je ve výklenku (v jeskyni) socha spící palermské poustevnice, svaté Rozálie, která sní svůj věčný sen.

Kromě moru postihly v raném novověku Nový Jičín i nemoci jako tyfus či cholera. Péče o zdraví obyvatelstva se ale zlepšovala. Na místě dnešní pošty stál až do roku 1880 městský špitál. Při velkých nálezích se však stavěly také provizorní špitály, které se po odeznění epidemie rušily. Morová epidemie, jež vypukla v září 1715, trvala až do ledna roku 1716 a zemřela při ní asi třetina obyvatelstva města. Na Lamberku, za branami města, byl zřízen lazaret a hned vedle byl hřbitov pro ty, kteří moru podlehli. V roce 1733 byla na místě lazaretu postavena kaplička, jež tam stojí dodnes. Vedle ní je umístěn náhrobní kámen, pod nímž je pohřben ranhojič Ignác Mittel a jeho syn, kteří se starali o nemocné a sami pak moru podlehli.

V místní části Loučka je pomník se sousoším sv. Rocha a sv. Šebestiána. Stojí zde údajně jako připomínka místa, kde se morová nákaza zastavila.

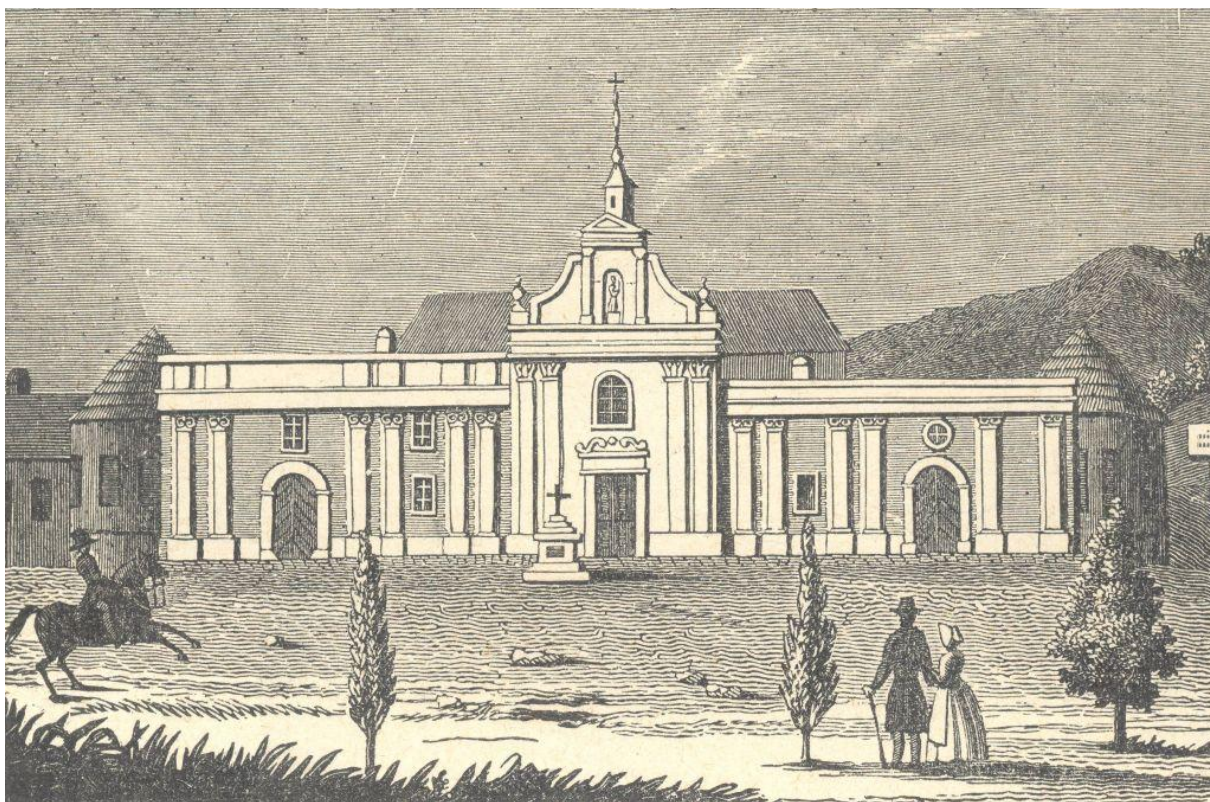
I po roce 1623 město ještě několikrát hořelo. Nejničivější požáry postihly Nový Jičín v letech 1768 a 1773. V roce 1768 shořelo podle některých zdrojů až 400 domů a uhořelo několik

desítek občanů. Město ještě nebylo obnoveno, když v roce 1773 vypukl další požár. Obnova města postupovala velmi pomalu a obyvatelstvo upadlo do bídy.

Tyto požáry měly vliv také na dochování památek města. V letech 1729 - 1732 byl zbourán starý gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie a na jeho místě byl postaven nový barokní kostel. Kostel je trojlodní. Hlavní oltářní obraz a boční oltářní obrazy namaloval malíř Eliáš F. I. Herbert, který žil v Novém Jičíně, sochy sv. Petra a Pavla vytvořil olomoucký sochař Ondřej Zahner. Také sochy sv. Cyrila a Metoděje vytvořil sochař z Olomouce, Jan Kammereit.

Kostel Nejsvětější Trojice byl také vyzdoben barokními uměleckými díly (hlavní a boční oltáře, hlavní oltářní plátno Nanebevzetí Panny Marie, kazatelna).

Nad společným hrobem císařských vojáků pobitých v roce 1621 na horním předměstí byla postavena dřevěná kaple, která se stala cílem mnoha poutníků. Proto bylo v letech 1724 až 1727 přistoupeno ke stavbě kamenné, v barokním duchu. Kaple Bolestné Panny Marie se nazývá, podle španělských oddílů v císařském vojsku, Španělskou kaplí.

Obrázek 18 **Španělská kaple** (zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

Městu se nevyhýbaly ani povodně. Nejvíce bývala postižena, z důvodu velké bažinaté oblasti při řece Grasmance, oblast pod Dolní branou.

V době, kdy Nový Jičín spravovala jezuitská kolej a jí ustanovený jezuitský hejtman, vzniklo ve městě několik kostelů, či spíše kaplí, např. městská kaple při Hoblíkově ulici. Byla

vyznačena i poutní cesta na horu Kotouč, kterou provázely kapličky s tematikou křížové cesty. Pro období baroka bylo typické stavět kříže, křížové cesty a sochy Panny Marie a světců přímo na poutních místech nebo okolo poutní cesty, která vedla směrem ke svatyni. Výzdoba poutní cesty měla připomínat poutníkům Kristovo utrpení a upozornit na posvátnost daného místa.

V Novém Jičíně vedla poutní cesta ke Španělské kapli. Začínala u Tří křížů (před Horní bránou), vedla kolem kostela Nejsvětější Trojice a končila u Španělské kaple. Byla vyzdobena osmi sochami světců a dvěma kříži z pískovce.

Stranou města, na návrší kousek od kostela v Žilině, byl postaven malý kostel sv. Ignáce z Loyoly, na návrší nad dnešní Vančurovou ulicí stával kostel sv. Františka Xaverského, který můžeme spatřit na vedutách města z roku 1729, 1730 i z roku 1744. Kostely sv. Ignáce z Loyoly a sv. Františka Xaverského byly na příkaz Josefa II. zrušeny. Ani Španělská kaple neušla rušení církevních staveb. V roce 1787 byla odsvěcena a začala být využívána jako sklad soli. Obnovena a znovu vysvěcena byla až v roce 1841.

Pod vrchností olomouckých jezuitů zůstal Nový Jičín až do roku 1773, kdy byl jezuitský řád zrušen.

Obrázek 19 Veduta města Nového Jičína z roku 1729. (Zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

3.2.2.7 NOVÝ JIČÍN DO ROKU 1848

Po roce 1773 bylo postavení Nového Jičína poněkud nejasné. Až v roce 1775 zbavila Marie Terezie město závislosti na jezuitech a vyhlásila jej svobodným municipálním městem, což znamenalo, že mělo svou samosprávu a soudní pravomoc. Císařovna měla zájem na rozvoji řemeslné výroby, především soukenictví, a obchodu. I když se objevili zájemci o koupi novojičínského panství, bylo v roce 1781 rozhodnuto, že zůstane tzv. nadačním statkem. Jeho zisky ve výši 1500 zlatých pak měly připadnout Ferdinandovu konviktu v Olomouci a Tereziánské rytířské akademii ve Vídni. Vojenská akademie využívala novojičínský zámek pro správní úředníky.

Obrázek 20 Listina císařovny Marie Terezie z roku 1775, kterou osvobodila Nový Jičín z poddanství a ustanovila jej municipálním městem (zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

Silnici z Hranic do Příbora nechal Josef II. vydláždit, aby lépe vyhovovala pro přesuny armád a potřeby pošty. Nejbližší poštovní stanice byla ve Starém Jičíně, což městu nevyhovovalo, takže v roce 1788 došlo k jejímu přemístění do Nového Jičína. Svého času disponovala tato stanice více než čtyřiceti poštovními vozy a čtyřmi hospodářskými koňmi. Protože však přes město projížděla do lázní ruská a polská šlechta, nestačil mnohdy uvedený počet vozů a koní, a tak museli vypomáhat svými koňmi i sedláci.

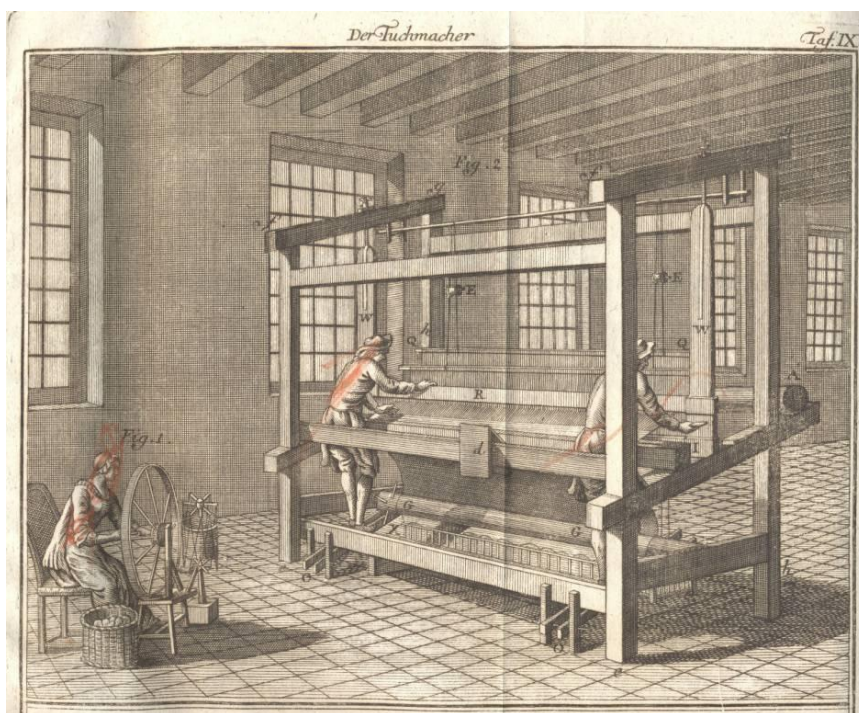
V roce 1787 přenocoval v Novém Jičíně, při své cestě do Haliče, císař Josef II. Bylo to v domě U zeleného stromu.

V roce 1790 navštívil dvakrát Nový Jičín slavný generál Ernst Gideon Laudon, obránce našich zemí před Turky a pruským nebezpečím. Při své druhé návštěvě, jako vrchní velitel armád v připravované válce proti Prusům, však onemocněl a 14. července zemřel v domě na náměstí na zápal plic.

Na konci 18. století procházely městem vojenské oddíly ruské armády. Nebyly obyvateli vítány, protože narušily jejich životy a byly pro ně spíše přítěží. V roce 1800 přenocoval v Novém Jičíně jejich velitel, slavný generál Alexandr Vasiljevič Suvorov. I v roce 1805 procházela městem ruská armáda. Tentokrát mířila pod vedením Kutuzova do bitvy u Slavkova a zároveň s ní přijel i ruský car Alexandr I. Říká se, že mu velmi chutnaly opékané klobásy. Když se potom vojáci z bojů u Slavkova vraceli, byli unavení, zranění a nemocní, a to přinášelo do měst, kudy procházeli, další epidemie.

Nejrozšířenějším

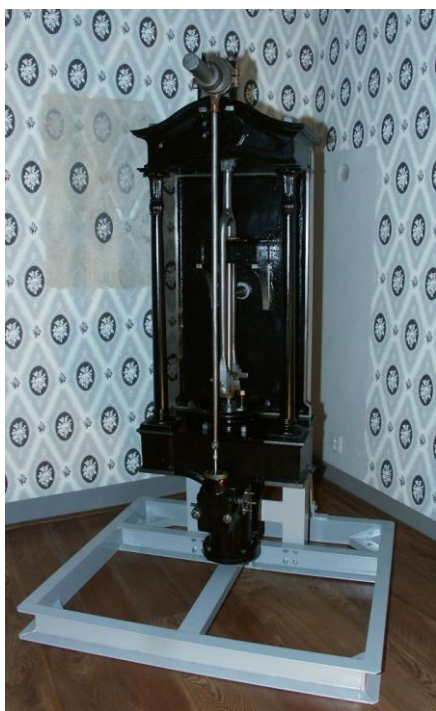
řemeslem v Novém Jičíně bylo stále soukenictví. Při výrobě sukna se vykonávalo několik druhů činností. Plátno se valchovalo ve valše a po několika různých úpravách se v závěrečné fázi ještě postříhovalo a později barvilo. Nejdříve soukeníci vykonávali celý proces výroby sukna sami s rodinou, později se některé činnosti odtrhly a

Obrázek 21 **Soukenická dílna v polovině 18. stol.**

(zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

vytvořily svůj vlastní cech, jako například postříhovači. Sukno se vyrábělo z utkané látky, která se namáčela do horké nebo vařící vody a ubíjela se dřevěnými kladivy. Tak se látka vysrážela až o $\frac{1}{3}$ původní velikosti. V závěrečné fázi se látka upravovala postříhačskými nůžkami, kdy z ní byly odstraněny přebytečné uzlíky a nitě.

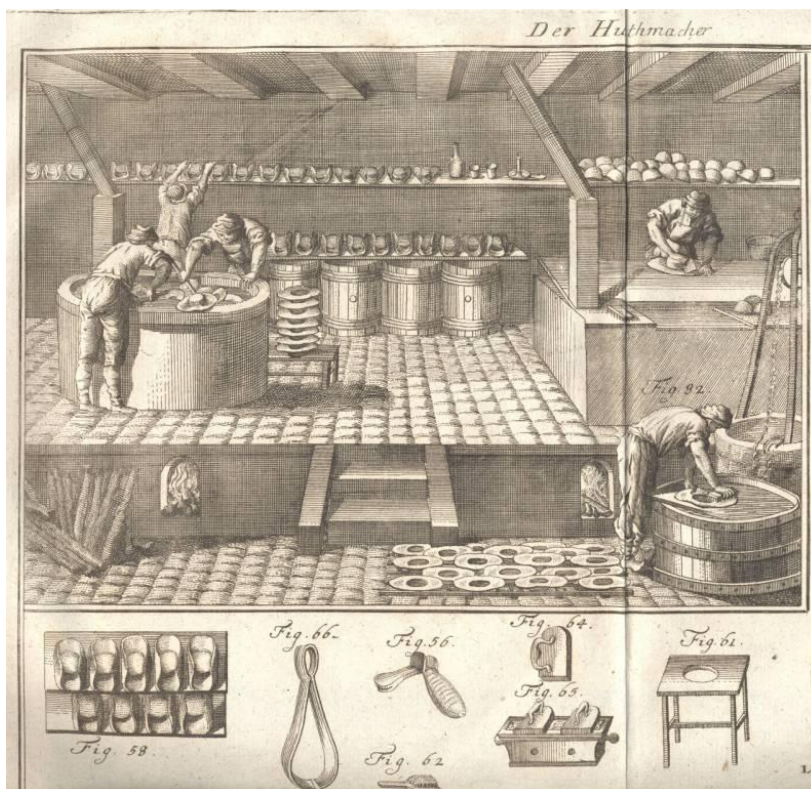
Nový Jičín byl na konci 18. století druhým největším střediskem soukenické výroby na Moravě, hned za Jihlavou. Soukeníci obchodovali především s Uhrami a Haličí, ale své zboží prodávali i do Itálie, Švýcarska, Turecka a dalších zemí. V 18. století vytvářeli soukeníci první manufaktury a někteří živnostníci získali právo zřizovat první fabriky (továrny), v nichž byla upřednostňována výroba za použití strojů na základě dělby práce. První novojičínskou soukenickou fabriku založil August Ferdinand Döpper. Nejdříve využíval k pohonu strojů volskou sílu. To se neosvědčilo, a tak v roce 1832 zavedl do své továrny parní stroj. Další významnou soukenickou rodinou, která založila ve městě továrny, byla rodina Preisenhammerova.

Obrázek 22 **Parní stroj, pol. 19. stol.**

(zdroj Muzeum Novojičína, p. o.)

Na počátku 19. století začalo přebírat výsadní postavení v průmyslu ve městě kloboučnictví. Kloboučníci byli v Novém Jičíně již od 16. století, svůj cech však založili až v roce 1630. V roce 1744 byly na Moravě vydány nové artykuly pro kloboučníky. Významnou změnou v nich bylo připojení náboženských povinností a prodloužení výuční doby na čtyři roky. V roce 1779 se v nedalekém Fulneku narodil Johann Nepomuk Hückel. Otec jej poslal do Nového Jičína, aby se vyučil kloboučnickem.

Výuční list získal v roce 1799 a již za šest let si ve městě založil svou první dílnu. V roce

Obrázek 23 **Kloboučnická dílna v polovině 18. století**

(zdroj Muzeum Novojičína, p. o.)

1811 přišel do města i jeho bratr Augustin. Také on provozoval kloboučnické řemeslo. Měli s bratrem dílny vedle sebe, ale pracovali samostatně. Syn Augustina Hückela, Johann Albert Hückel, převzal v roce 1835 dílnu svého strýce Johanna Hückela a po smrti svého otce v roce 1848 obě dílny spojil. Tyto dílny byly v domech na Dolní bráně, číslo popisné 16 a 18.

Již v první polovině 19. století byla v Novém Jičíně důležitá výroba kočárů, respektive bryček. Vyráběli je samostatní řemeslníci – koláři, kováři, klempíři, lakýrníci a další. Nikdy nezaložili společnou továrnu a kočáry i bryčky se postupem času přestaly v Novém Jičíně vyrábět. Jejich výroba se soustředila do Kopřivnice.

Rok 1848 byl ve znamení změn v celé Evropě. Nejenže se z Francie rozšířila revoluce, ale došlo také k významným změnám v životě společnosti a k rozvoji průmyslu. V Novém Jičíně vznikla sice národní garda, revoluce se ale ve městě nerozšířila ani neprojevila.

3.2.2.8 NOVÝ JIČÍN OD ROKU 1848 DO 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

Johann Albert Hückel vyslal své tři syny na zkušenou do Evropy, aby získali nové poznatky o tovární výrobě klobouků. V roce 1865 začal, jako první v celém Rakousko – Uhersku, využívat při výrobě klobouků parní stroj. Protože mu již prostor dvou dílen na Dolní bráně nestačil, postavil v roce 1867 na pozemcích v jižní části města novou továrnu, kterou neustále rozšiřoval. V roce 1869 zrušil zcela výrobu v dílnách na Dolní bráně a novou továrnu předal synům. Byli to zdatní obchodníci a z továrny vybudovali prvotřídní podnik. Měli výhodu v získávání kvalitní pracovní síly. Využívali dělníky, kteří ztráceli díky zavádění strojové výroby práci v soukenické výrobě. Měli také dostatek surovin. K výrobě klobouků využívali především králíčí a zaječí srst a ovčí vlnu. Také stávající majitelé, kteří byli kdysi vysláni do ciziny na zkušenou, poslali své syny na cesty do Evropy i Ameriky. I tito synové (Hugo, Otto, Johann a Friedrich) se po návratu zapojili do vedení továrny.

V Šenově u Nového Jičina otevřel v roce 1880 další továrnu na klobouky Anton Peschel a v roce 1905 vznikla přímo ve městě ještě jedna továrna na výrobu klobouků. Vlastnili ji nejdříve společníci Schlesinger a bratři Böhmové, později jen bratři Böhmové.

Za 1. světové války se rozvoj všech tří kloboučnických továren zpomalil a výroba klobouků byla omezena. Obnovila se až ve dvacátých a třicátých letech, kdy nastala konjunktura.

V roce 1879 přišel z kopřivnické továrny na kočáry klempíř Josef Rotter. Koupil dům na Dolní bráně č. 20 a ve dvoře založil klempířskou dílnu na výrobu svítilen zejména pro kočáry a jiné povozy. V krátkém čase se z jeho dílny stal jeden z nejúspěšnějších podniků svého druhu v Rakousku – Uhersku a ve změněné podobě existuje dodnes jako firma Visteon - Autopal.

Jednou z větších továren ve městě se stala také doutníková – tabáková továrna. Výroba tabákových výrobků neměla ve městě žádnou tradici, továrna však existovala více než 120 let. Vznikla na žádost vedení města. Tehdejší radní chtěli tímto způsobem řešit vzrůstající nezaměstnanost, která se ve městě rozšiřovala jako důsledek zavádění strojů do výroby v soukenických továrnách. V roce 1870 ji v prostorách bývalé Döpperovy továrny zřídil stát a v roce 1874 byla postavena nová, moderní továrna.

Jako důsledek hospodářského rozvoje města vzniká v Novém Jičíně v 80. letech 19. století poptávka po nových reprezentativních budovách. Historické jádro města začíná obklopat nová výstavba, vzniká okružní třída. Domy projektoval vídeňský architekt Otto Thienemann. Při návrhu budovy dnešního městského úřadu na ulici Divadelní, s jeho krásným průčelím s jónskými sloupy, vycházel z italské renesance. Většinu stavebních prací prováděla novojičínská firma Heinricha Czeikeho, Julius a Eduard Veithovi vyzdobili budovu svým malířským uměním. Budova se stavěla přibližně 1 rok a do užívání byla předána 17. října 1880 krajskému soudu. Také protější budova dnešní Mendelovy střední školy byla projektována Otto Thienemannem ve stylu italské renesance. Stavěla se v letech 1881 – 1883 pro chlapeckou obecnou a měšťanskou školu. Stejný architekt projektoval také německý Spolkový dům, dnešní Beskydské divadlo a dvě Hückelovy vily na ulici Revoluční. Ty byly postaveny v letech 1880 – 1882 a část malířské výzdoby pocházela opět od Eduarda Veitha. Jsou to stejné objekty, jen zrcadlově orientované. Budova dívčí obecné a měšťanské školy (dnešní Tyršova škola) je neorenesanční a projektovali ji Heinrich Clause a Moritz Hinträger. Povedlo se jim budovu navrhnout v nevyhovujících terénních podmínkách. Stavbu provedl v letech 1886 a 1887 městský stavitel Josef Langthaler. V roce 1904 byla do užívání předána budova okresního soudu na Tyršově ulici, kterou postavil městský stavitel Josef Blum. Stejný stavitel postavil také školní budovu na dnešní ulici Komenského, která byla otevřena v roce 1909. Na začátku 20. století začala i výstavba ulice Msgr. Šrámka. Pozemky vlastnil stavitel Richard Kloss, který také stavby realizoval. Budovy dnešního úřadu práce nesou známky secese, stejně jako další domy na této ulici. Za zmínku stojí dům Augusta Preisenhammera (dnes zubní poliklinika). Hned vedle stojí dům Franze Preisenhammera, který pravděpodobně stavěl také Richard Kloss, stejně jako budovu Katolického tovaryšského spolku (dnes sídlo TJ Nový Jičín). Na ulici Revoluční dodnes vzbuzuje pozornost dům Adolfa Kleina s nárožní karyatidou. Hotel Praha byl postaven v roce 1899 jako hotel Heinrichshof a jeho výzdoba je typická pro tehdejší hotely a restaurace. V roce 1906 došlo k jeho rozšíření.

V roce 1837 se začala stavět Severní dráha Ferdinandovy železnice z Vídně směrem na sever. Postupně byly uváděny do provozu různé úseky. Úsek z Lipníka do Bohumína (přes Suchdol n/O.) byl dokončen v roce 1847 a první vlak jel slavnostně touto tratí 1. května 1847.

Nebyla vedena přes Nový Jičín, který byl střediskem průmyslu v této oblasti, protože novojičínský představitelé tuto železnici nechtěli. Navíc, po krachu na vídeňské burze v roce 1873, nastala hospodářská recese, jež měla za následek, že nebyly realizovány další plánované stavby železnic. Postihlo to také plánovanou trať z Opavy do Trenčína přes Nový Jičín. Ve druhé polovině 19. stol. se radní v Novém Jičíně rozhodli, že vybudují vedlejší trať. V roce 1880 získali povolení ke stavbě a 20. prosince 1880 začaly jezdit vlaky z Nového Jičína do Suchdolu nad Odrou.

Stejná firma, která stavěla železnici přes Suchdol n/O., později stavěla i železnici, jež vedla z Kojetína do Bělska. Firma musela postavit i přípojku do Nového Jičína. Protože však tuto dráhu stavět nechtěli, vypracovali projekt tak, že tato trať končila na jiném nádraží, asi 1 km od původního městského.

Novojičínským se tento stav nelíbil a požadovali po Vídni propojení obou tratí. Vedení dráhy ale trvalo na tom, že finanční náklady musí nést město. Tyto náklady však byly tak vysoké, že byl nakonec uskutečněn původní projekt, a malé město Nový Jičín tak mělo nádraží dvě, vzdálená od sebe asi 1 km. 1. června 1889 začaly z Nového Jičína jezdit vlaky také do Hodslavic. V roce 2009 byla trať na Hostašovice zničena bleskovou povodní a k její opravě už z důvodu nedostatku financí nedošlo.

V roce 1883 se představitelé města rozhodli postavit vodovod. Po několika průzkumech a studiích se rozhodli využívat zdroj vody v Bernarticích. Rozbory ukázaly, že kvalita vody odpovídá kvalitě vody z vídeňského horského vodovodu. Čerpadla byla poháněna parní silou a na svou dobu se jednalo o moderní dílo. Do provozu byl uveden 13. listopadu 1892. Brzy však stoupala spotřeba a musela být zavedena různá úsporná opatření.

Povinná školní docházka byla v Rakousko – Uhersku od 6 do 14 let. Probíhala v pětiletých obecných a tříletých měšťanských školách, chlapci a dívky se učili zvlášť. V Novém Jičíně byly pouze německé školy, až v roce 1906 se podařilo zřídit českou matiční obecnou školu.

V bývalé Döpperově továrně byly v roce 1873, po opuštění objektu tabákovou továrnou, zřízeny tři školní dívčí třídy. Ty se v letech 1886 – 1887 přestěhovaly do nové budovy dnešní základní školy Tyršova a místo nich byla zřízena chlapecká obecná a měšťanská škola. V roce 1909 byla otevřena škola v nové budově na Jubilejní (dnes Komenského) ulici. Škola měla dvě křídla. V levém křídle byla Dívčí obecná a měšťanská škola II, v pravém křídle Chlapecká obecná škola. Ve třídách bylo průměrně 60 žáků a vyučovalo se zeměpisu, dějepisu, zpěvu, německému jazyku, přírodopisu, počtům, kreslení, psaní, geometrii, náboženství (katolickému, evangelickému, židovskému) a dalším předmětům. Školství mělo nedostatek učebních pomůcek, byly postupně pořizovány z darů továren i jednotlivců.

3.2.2.9 OD 1. SVĚTOVÉ VÁLKY DO SAMETOVÉ REVOLUCE

1. světová válka zasáhla i obyvatele Nového Jičína. Neprobíhaly tady žádné bitvy, ale muži museli opustit své rodiny a narukovali do války. Již měsíc po vypuknutí 1. světové války v roce 1914 nastal ve městě nedostatek potravin a musel být zaveden přidělový systém na potraviny prostřednictvím potravinových lístků, nejdříve na mouku a chleba, později i na cukr, kávu a tuky. Mléko, máslo a vejce mohli sice obyvatelé města koupit na vesnici, ale vše za vysoké ceny. Velký nedostatek masa řešili představitelé města opakovaným dovozem z Dánska. Povinně byly zavedeny dva, respektive tři bezmasé dny v týdnu, které se musely dodržovat jak v restauracích, tak i v domácnostech. Na konci války se již nedostávalo všech důležitých potřeb. Kromě potravin chybělo uhlí, stavební materiály, mýdlo, petrolej, látky, boty, papír, zápalky, nitě, provázky, tkaničky do bot, svíčky a další potřeby. Aby se ušetřilo právě při osvětlení, byl zaveden letní a zimní čas.

Armáda měla nedostatek olova pro zbraně a náboje, proto byly kovové korunové mince nahrazeny papírovými a byly organizovány sbírky kovů. Domácnosti musely odevzdat různé vybavení, které bylo z bronzu, mosazi, mědi a niklu. Z kostelů byly odebírány zvony a přetavovány na zbraně a náboje. Z farního kostela Nanebevzetí P. Marie byly odevzdány dva zvony, ze Španělské kaple taktéž dva zvony a z kostela Nejsvětější Trojice pak jeden zvon.

Vznik samostatné Československé republiky znamenal nárůst národnostních neshod mezi německými obyvateli města a českou menšinou. Němci v Novém Jičíně odmítli uznat samostatnou republiku a přidali se k nově vyhlášené provincii, k Německému Rakousku, tzv. Deutsch Österreich. Česká vláda jednala s představiteli tzv. Sudetenlandu (Sudet), avšak bez výsledku. Proto rozhodla o nutnosti vojenského zásahu proti hlavním střediskům odporu v nové republice. V Novém Jičíně sídlilo německé vedení ve škole na Jubilejní ulici (dnešní Komenského 68). V listopadu 1918 obsadil město příborský dobrovolnický prapor a odzbrojil příslušníky domobrany. Zároveň dopomohl dosadit nové státní úředníky.

Čeští vojáci pak zůstali ve městě ještě několik měsíců. Němci se stále nechtěli smířit s novou republikou. V březnu 1919 uspořádali na náměstí, u sochy Josefa II., manifestaci. Čeští vojáci manifestaci rozehnali a později byla socha Josefa II. zabeďněna. Němečtí obyvatelé se začali s novou situací pomalu smířovat, ale stále jich byla ve městě většina a radnici ovládali němečtí nacionalisté, které vedl stavitel, a současně starosta, Heinrich Czeike. Ti odmítali přijmout jakékoliv české zástupce do městského zastupitelstva. Až po výhrůžce ze strany okresního úřadu, že bude ve městě určen český vládní komisař, rozšířili městské zastupitelstvo o 10 Čechů. První volby do městského zastupitelstva se uskutečnily v roce

1919. Češi vytvořili společnou kandidátku tří stran, získali však pouze 8 mandátů. Volby vyhráli němečtí sociální demokraté a starostou se stal Narcis Kamler, ředitel jedné z měšťanských škol v Novém Jičíně. V dalších volbách však zvítězili němečtí nacionalisté, kteří zvolili do čela města dr. Ernsta Schollicha, profesora na střední zemědělské škole v Žilině u Nového Jičína. Ernst Schollich zůstal v čele města deset let. V této době město prosperovalo a rozvíjelo se. Byla přestavěna radnice, postaveno kino, přistavěna část nemocnice. Komunikace a ulice ve městě byly upraveny a elektrifikovány, bylo dbáno na čistotu města. Došlo také k regulaci Grasmanky, rekonstrukci náměstí i úpravě městských sadů, kde bylo instalováno Mendelovo sousoší. Ernst Schollich žil v Novém Jičíně od roku 1908. Byl to velmi citlivý, nacionálně zaměřený politik, kterému nelze upřít zásluhu o rozvoj města. Chtěl, aby bylo město čisté, osvětlené, ale také čistě německé. Česká menšina v té době jen velmi těžko prosazovala své zájmy a plány. Starosta vůbec nebral v úvahu, že Nový Jičín leží v Československé republice, a dělal vše pro to, aby město zůstalo německé.

Všichni významní novojičínští podnikatelé byli německé národnosti. Majitelé největší továrny ve městě, Johann Hückel & Söhne, byli Němci, stejně jako majitelé třetí největší firmy, Peschel. Druhou největší továrnu vlastnili bratři Böhmovi, kteří byli původem rakouští židé. Všechny tři továrny vyráběly klobouky a byly se svými výrobky úspěšné nejen na tuzemském trhu, ale také v zahraničí.

Dalším průmyslovým odvětvím byl, v návaznosti na dlouholetou soukenickou tradici, průmysl textilní. V Novém Jičíně bylo po první světové válce několik výrobců sukna a vlněných látek. Protože se jednalo o malé podniky, zaměstnávající 20 – 30 dělníků, nemohly konkurovat velkým výrobcům a dovozu. Největší textilní továrnu vlastnil Jan Nepomuk Preisenhammer, který zaměstnával 250 dělníků. Vyráběl sukno především pro export.

Továrna Josefa Rottera vyráběla pestrou škálu výrobků. Kromě luceren a kočárových svítidel vyráběla také kuchyňské hliníkové zboží a v roce 1929 chladiče pro auta i letadla.

Tabáková továrna pokračovala ve výrobě stávajícího sortimentu, přešla však od manuální práce k mechanizaci, což vedlo k propouštění dělníků – převážně žen.

Dále působily v Novém Jičíně různé menší strojírenské továrničky a dílny, tiskárny, továrna na výrobu kartáčů, stavební firma Blum, velký parní mlýn v Žilině a další.

I když obyvatelé Nového Jičína žili v samostatné Československé republice, ve městě byly převážně německé školy. Bylo to dáno nejen tím, že více než dvě třetiny obyvatelstva tvořili Němci, ale také neochotou německého vedení města zakládat školy české. Jen díky neúnavnému úsilí českých učitelů a jejich intervencím v Praze se české školství pomalu rozrůstalo. Po válce byly ve městě pouze dvě české obecné školy – matiční a veřejná.

V roce 1918 byly sloučeny a zároveň byly otevřeny první třídy školy měšťanské. K dispozici však byla pouze jedna školní budova, na dnešní ulici Generála Hlaďo. Vzhledem k narůstajícímu zájmu o české školy bylo českým třídám dáno k dispozici levé křídlo školy na Komenského ulici, ve které byl do té doby vojenský lazaret. Přestože šlo o školu českou, měli žáci problémy s českým jazykem. Z bezmála čtyř stovek žáků jich téměř 70 mělo z českého jazyka nedostatečnou. V této české části školy bylo v roce 1921 zřízeno také české státní reformní reálné gymnázium, které zatím nemělo vlastní prostory. Ještě tři roky po vzniku Československa neexistovala v Novém Jičíně česká škola, která by sídlila ve vlastní budově, neboť představitelé města její výstavbě všemi možnými prostředky bránili. Nakonec se povedlo získat stavební pozemek na ulici Palackého a 7. června 1925 byl položen základní kámen. Práce byly velmi intenzivní, již po roce výstavby, 5. června 1926, byla slavnostně otevřena budova české měšťanské školy. Vyučovat se začalo v září 1926 a v listopadu byla škola rozdělena na chlapeckou a dívčí. Zároveň se v sousedství dokončovala výstavba gymnázia, ve kterém se začalo vyučovat v roce 1927. Vzhledem k rychlosti výstavby musela být řada prací dokončována již za provozu. Později zde byla přistavěna ještě budova pro školu obecnou.

Nejhorší rána pro české obyvatele města však přišla 29. září 1938, když bylo město připojeno k Německu. České školy, úřady i další instituce musely do 10. října vyklidit všechny prostory, všechn jejich majetek byl odvážen nákladními auty do vnitrozemí. Ale nejednalo se pouze o majetek. Odejít museli také čeští úředníci, lékaři a učitelé, zaměstnanci tabákové továrny a další čeští obyvatelé města. Tabáková továrna patřila státu a její stěhování se neobešlo bez incidentů. Němci se snažili zabránit odvozu zařízení a zásob továrny. Odejít museli také čeští vojáci. Německá armáda obsadila město 10. října a byla přivítána na náměstí jásajícími německými občany. Ti byli přesvědčeni, že nastává doba hospodářského rozkvětu.

V továrnách na klobouky pracovali převážně čeští dělníci. Mnoho z nich dojíždělo za prací z okolních vesnic, ať už německých nebo českých. Böhmová továrna byla jejich majitelům, židům, zabavena. V roce 1942 ji koupili Hückelové. Výroba klobouků však byla postupně omezována a vyráběly se potřeby pro vojáky na frontu - helmy, kukly, ponožky, rukavice a podobně. Vyráběly se zde dokonce kovové díly pro vojenské zbraně. V Böhmově továrně se vyráběly granátové hlavice. Tabáková továrna pokračovala ve výrobě jako soukromý podnik, většina českých zaměstnanců však odešla do Kutné Hory a do Hodonína. Továrna Rotter přešla na válečnou výrobu. Pracovalo zde mnoho Čechů, kterým byly zabaveny jejich obchody a živnosti.

Nacisté zrušili české státní obecné i měšťanské školy, gymnázia, mateřské školy, knihovny. Rušili české obchody a živnosti, především hostince, vyháněli české majitele zemědělských

usedlostí i rodinných domků. To vše vyvolávalo odpor českých obyvatel proti nacistům. Odtud bylo blízko k organizovanému a ozbrojenému partyzánskému hnutí. Podmínky nebyly všude stejné. Lidé nejdříve vydávali letáky a rozšiřovali je po okolí, prováděli drobné sabotáže. Hlavními organizátory byli komunisti. Když byli prozrazeni, přesunuli se do Beskyd, kde si u pramene Jičínky vybudovali bunkr. I toto místo však bylo prozrazeno, a tak se přestěhovali nad Bordovice, později až k Zubří. V Beskydech působilo více partyzánských skupin. V září 1944 přešla ze Slovenska do Beskyd 1. československá partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova. Měla za úkol poškozovat německý majetek, především vojenský, a získávat zprávy o německé armádě. Prováděla také bojovou činnost proti menším německým vojenským silám. Zaměřovala se na poškozování železnice, kterou Němci využívali k přesunu, poškozovala telefonické vedení a podobně.

Městem často projížděly kolony německých vojsk, která se podílela na obsazování nejdříve Polska a později i Sovětského svazu. Projevoval se nedostatek potravin a dalšího spotřebního materiálu.

Ke konci druhé světové války byla novojičínská věznice přeplněna zajatci z různých zemí, ale také německými vojenskými zbytky. Na podzim roku 1944 začaly přípravy na obranu města. Vězni a české civilní obyvatelstvo museli kopat zákopy a protitankové příkopy u Sirkových lázní. Začátkem roku 1945 procházely městem tzv. pochody smrti. Jednalo se o politické vězně z vyhlazovacích táborů v Polsku, jimž nesměl nikdo podat jakékoliv potraviny. Na jaře přibyla do města německá vojska, koncem dubna pak ustoupily do města německé oddíly od Ostravy. Obsadily zákopy, podminovaly mosty a chystaly se k obraně. Němečtí obyvatelé byli vyzváni k evakuaci. Přesto požadovali po vedení vojska i města, aby bylo město označeno jako otevřené. Nechtěli, aby byly zničeny jejich domovy. 5. května 1945 vyhodili němečtí vojáci do povětří tři mosty a přece jen z města ustoupili. 6. května již přijeli první sovětské vojáci. V průběhu 2. světové války nebylo město výrazněji zničeno probíhajícími boji ani nálety. Bylo spíše zpustlé, neupravené a poloprázdné. Němečtí obyvatelé utíkali před frontou již od konce dubna, čeští odešli do okolních obcí, protože se báli bombardování. Bezprostředně po osvobození se Češi do města vrátili, vrátili se však také Němci, které armáda při svém postupu předehnala. Starosta Schöllich byl okamžitě vzat do vazby. 15. května byl ustaven revoluční národní výbor, který měl za úkol zajistit zásobování, obnovit dopravu, postavit zničené mosty, zajistit telefonické vedení a samozřejmě obnovit dodávky energií a plynu. Dokud nebyla ve městě policie, zajišťovali pořádek partyzáni. V srpnu přišla do města vojenská posádka. Němci museli na oděvu nosit viditelné označení - N v kroužku. Místní národní výbor (MNV) se zbavil více než poloviny Němců při tzv. divokém odsunu. Vyhláškou MNV bylo určeno, co si mohli vzít s sebou, a 5. července měli nařizeno shromáždit se na náměstí. První skupiny opustily město 6. července

ve čtyři hodiny ráno pěšky směr Suchdol n/O. Tam byli Němci naloženi do vagónů a odvezeni do Děčína, kde je převzali zástupci sovětské okupační správy v Německu. Další část Němců byla vysídlena na jaře roku 1946. Někteří občané německé národnosti mohli zůstat. Byli to ti, kteří žili ve smíšených manželstvích, a antifašisté. Přesto se stávalo, že i takoví se rozhodli přihlásit dobrovolně k odsunu, protože ve společnosti byly stále silné protiněmecké nálady.

Průmysl ve městě byl po válce zcela ochromen. V roce 1945 byly zkonfiskovány německé továrny.

Výroba klobouků se z důvodu odsunu kvalifikovaných pracovníků a managementu obnovovala velmi pomalu. Kloboučnické továrny v celé Československé republice se v roce 1946 sjednotily do jednoho národního podniku Tonak. Zároveň s Tonakem se rozvíjel také podnik Strojtex, který vyráběl stroje pro kloboučnickou výrobu a později také náhradní díly pro pletací stroje.

Velký rozmach zažívala po válce firma Rotter. Stala se součástí národního podniku Autopal a zaměřila se na výrobu chladičů a osvětlení motorových vozidel.

Textilní továrna na sukno Jan Nepomuk Preisenhammer, dále továrna s názvem Justina Lonskyho syn, která vyráběla zboží z ovčí vlny, pánské oblekové látky, látky na kalhoty a další, firma Justin Czeike a synové, vyrábějící také zboží z ovčí vlny a sukno, i továrna Antona Seiberta, která vyráběla sukno, vlněné šátky, přehozy a přikrývky, byly zkonfiskovány. Zkonfiskována byla také továrna na výrobu plstěných látek pod názvem Hückel a spol. Do těchto továren byla v roce 1945 zavedena národní správa a v roce 1948 se stal jejich národním správcem národní podnik Karnola Krnov.

Obnovená tabáková továrna začala vyrábět nejdříve doutníky, později levné cigarety Partyzánky a Lípy.

Ani Novému Jičínu se pochopitelně nevyhnuly události února 1948. Moc ve městě převzala Národní fronta, v čele s Komunistickou stranou Československa, docházelo ke znárodňování továren a kolektivizaci zemědělství.

Vznikaly nové družstevní továrny a dílny, např. Drustol, výroba nábytku, či Dřevoplast, kde se vyráběly různé předměty z plastických hmot.

V polovině padesátých let vznikla na Máchově a Fučíkově (Mendelově) ulici první malá sídliště pro občany, kteří žádali o přidělení bytu.

Až do roku 1950 uvažovali představitelé města, že spojí obě železniční nádraží. Byly vypracovány plány, ale protože by muselo být zbouráno asi 130 zachovalých domů, k propojení nádraží nakonec nedošlo.

Další společenský a politický život ve městě kopíroval celostátní situaci. Občané nespokojení s režimem byli zatýkáni, vyslýcháni a vězněni, bylo jim zakazováno studovat či vykonávat svou profesi. Mnoho z nich odešlo do zahraničí. Zatýkáni byli také představitelé církve. Ve věznici, která byla opravena za 2. světové války, si odpykávalo svůj trest 300 žen odsouzených za politické smýšlení, které se neshodovalo s představami tehdejšího vedení státu.

V roce 1960 došlo ke změně územní organizace státu a Nový Jičín se stal okresním městem nového okresu, který zahrnoval i některé obce dosavadních okresů Bílovec, Frenštát p/R., Vítkov a Hranice. Město mělo převážně lehký průmysl, a z toho vyplýval jeho pomalejší rozvoj než u průmyslových měst. Začátkem šedesátých let byly na železnici do Suchdolu n/O nahrazeny parní lokomotivy motorovými stroji.

Představitelé města si byli vědomi hodnoty historického jádra města a snažili se jej postupně rekonstruovat. V roce 1967 byl Nový Jičín vyhlášen městskou památkovou rezervací. Hranice rezervace tvořily ulice Tyršova, Poděbradova, Nicolase Belojanise (Štefánikova), Sokolovská a náměstí Čs. armády (ulice Gen. Hladů). Budovy mimo tuto památkovou zónu chátraly a na počátku osmdesátých let došlo k bourání budov na předměstích.

V roce 1968 bylo i v Novém Jičíně patrné uvolnění politické situace. Vznikaly občanské aktivity, které si dávaly za cíl obrodu společnosti. Velmi aktivní byl Svaz protifašistických bojovníků a přípravný výbor K 231. Doposud zakázané organizace, jako například Junák, Unie středoškoláků a učňů, Svaz pracující mládeže, Sokol a další, oživovaly svou činnost.

21. srpen 1968 znamenal pro občany města návrat do minulosti. Lidé projevovali nesouhlas se vstupem spojeneckých vojsk na naše území různými formami protestů. Objevovaly se výzvy psané azbukou, aby okupanti odešli, mizely názvy ulic a čísla popisná z domů, stejně jako ukazatele směrů, byly psány protestní rezoluce, lidé nosili na klopách trikolóry. 23. srpna se v poledne rozezněly sirény a zvony, aby ohlásily zahájení protestní jednohodinové stávky. Okupační vojska chtěla pro ubytování svých vojáků zabrat budovu pedagogické školy, ale z toho nakonec sešlo. Nový Jičín začal postupně žít svůj normalizační život.

V dalších letech byly k městu připojeny okolní obce Bludovice, Kojetín, Kunín, Loučka, Životice, Rybí, Libhošť, Hostašovice, Straník a nakonec i Bernartice. Šenov a Žilina byly připojeny již dříve. Díky této integraci mělo město v roce 1979 asi 31 tisíc obyvatel, v roce 1986 pak 33 tisíc. Některé z těchto obcí se od Nového Jičína zase postupně oddělily -

Šenov, Bernartice, Rybí, Životice u NJ, Hostašovice, Kunín a v roce 2011 i Libhošť, jiné zůstaly jeho místními částmi (Loučka, Bludovice, Žilina, Straník a Kojetín).

Kromě mateřských a základních škol působily nebo působí na území města i školy střední - gymnázium, později přejmenované na střední všeobecně vzdělávací školu, dnes opět gymnázium, odborné učňovské učiliště v Šenově (1949), škola důstojnického dorostu (do r. 1954), rodinná škola, v roce 1951 přeměněná na vyšší sociální a později na střední zdravotnickou školu (1953), střední pedagogická škola (1955), střední zemědělská škola, učňovská škola. V roce 1959 byl v Novém Jičíně vybudován domov pro „mravně narušenou mládež“. V jedné z Hückelových vil byla zřízena ozdravovna pro děti oslabené nemocemi dýchacích cest. V budově, kde kdysi sídlila první česká škola, byla zřízena zvláštní škola pro děti s mentálními poruchami. V roce 1986 byla přestěhována do nového objektu na ulici Dlouhá, protože původní budova byla určena k demolici. Dnes je v této lokalitě obchodní centrum. V roce 1959 byl v bývalém Dělnickém domě otevřen okresní dům pionýrů a mládeže. V letech 1980 – 1984 prošla budova generální opravou a dnes slouží jako středisko volného času Fokus.

V roce 1949 bylo v zámku otevřeno okresní muzeum. V roce 1964 bylo přejmenováno na Vlastivědný ústav v Novém Jičíně a bylo zde umístěno 740 různých sbírek a vytvořena oddělení národopisu a lidového umění, historie, archeologie a geologie. Dnes sídlí v Žerotínském zámku Muzeum Novojičínska. Skladba oddělení je poněkud odlišná a muzeum má také pobočky v různých místech okresu, ale to je již současnost.

Ve městě působily po 2. světové válce tělovýchovné jednoty Sokol, Orel a Dělnická tělovýchovná jednota, které však byly později sloučeny do jedné tělovýchovné jednoty. Po válce obnovil svou činnost také Junák, ten však byl v roce 1949 pohlcen pionýrskou organizací. V letech 1968 – 1970 svou činnost nakrátko obnovil, aby byl opět zakázán. Významnou roli hrál také Svazarm, který sdružoval např. střelce, orientační běžce, parašutisty, potápěče, motoristické sporty a další.

V roce 1989 dorazila také do Nového Jičína sametová revoluce. První menší shromáždění se začala scházet od pondělí 20. listopadu. Jednalo se vesměs o studenty středních škol. Počet demonstrantů se postupně zvyšoval a 27. listopadu se uskutečnilo první velké shromáždění občanů na náměstí. První svobodné volby do městského zastupitelstva proběhly v listopadu 1990 a předsedou městského úřadu se stal Ladislav Gróf.

3.2.3 VÝZNAMNÍ RODÁCI

Božena Benešová, rozená Zapletalová, se narodila v roce 1873 v Novém Jičíně a zemřela v roce 1936 v Praze. Když jí byly 3 roky, odstěhovala se její rodina do Uherského Hradiště, v roce 1908 se přestěhovala do Prahy. V Novém Jičíně již nikdy potom nebydlela.

Od mládí psala poezii, později i prózu. V jejích povídkách byly hlavními hrdinkami mladé dívky, které pomalu začínaly dospívat. Při psaní těchto povídek vycházela z vlastních zkušeností.

obr. 24 **Božena Benešová**

Eduard Veith, narozený v roce 1856 v Novém Jičíně, zemřel v roce 1925 ve Vídni.

Ve Vídni vystudoval umělecko-průmyslovou školu. Byl to významný malíř, jehož díla jsou vystavena v mnoha zemích Evropy. V Praze ve Státní opeře je jeho krásná malovaná opona. Svými díly ozdobil také další divadla, například v divadle Antonína Dvořáka v Ostravě namaloval stropní obraz v hledišti.

Eduard von Orel se narodil v Novém Jičíně v roce 1841.

Stal se příslušníkem c. k. rakouského námořnictva a služba na moři se mu velmi líbila. V roce 1857 byl jmenován mezi členy c. k. námořního pěšího pluku na fregatě S. M. S. Novara a téhož roku vyplul na dobrodružnou cestu kolem světa. Byl členem posádky na jedné z nejvýznamnějších polárních expedic 2. poloviny 19. století, k severnímu pólu. Polární expedice měla za cíl doplout co nejbliže k severnímu pólu, nebo se plavit podél severního pobřeží Sibíře k východu, až do Asie, a objevit tak dosud neznámý „severovýchodní průjezd“. Po měsíci plavby zamrzla expedice v

obr. 25 **Eduard von Orel**

moři. Posádka na ledem sevřené lodi přečkala polární zimu a doufala, že polární léto přinese vysvobození lodi z ledové pasti a pokračování ve výzkumné cestě. Podařilo se jim to jen částečně. Loď byla opět sevřena ledem a výpravu čekala druhá arktická zima. Velitel výpravy Payer podnikal výpravy na saních. Při svých průzkumech prozkoumal a zmapoval objevené souostroví, kterému dal jméno Země Františka Josefa. Na

(zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

mapě Arktidy přibily české názvy, jako Brněnský mys, Šanovský ostrov či Prorokův mys, připomínající novojičínského faráře Josefa Proroka, a také ostrov Eduarda Orla.

Generálmajor Jaroslav Hlad'o se narodil v Novém Jičíně v roce 1913.

Stal se stíhacím pilotem. Za druhé světové války pracoval jako zalétávací pilot v pobočce továrny Avia v Kunovicích, kde testoval letoun B-534. Současně se podílel na odboji proti Němcům. Když se dozvěděl, že o něm gestapo ví a chce jej zavřít, odletěl do Sovětského svazu. Nestal se však pilotem letectva Rudé armády, jak si naivně myslel, nýbrž skončil ve vězení jako údajný špon. Po čtyřech měsících byl propuštěn a zúčastnil se dalšího výcviku.

obr. 26 **Gmj. Jaroslav Hlad'o**
(zdroj Muzeum Novojičínka, p. o.)

Ze Sovětského svazu se přesunul do Velké Británie, kde se stal členem britských leteckých jednotek. Po ukončení války se vrátil zpět do Československa. Bylo mu však, stejně jako ostatním pilotů, zapovězeno létání. Řada pilotů tehdy skončila ve vězení jenom proto, že bojovali ve Velké Británii. Jaroslav Hlad'o však těžce onemocněl, a tak se tomuto stíhání vyhnul. Zemřel v roce 1990.

Karl von Schwarz, svobodný pán – baron, byl úspěšným podnikatelem a majitelem významné vídeňské stavební firmy. Podílel se na rozvoji rakouské železnice.

Narodil se 23. července 1817 v Žilině u Nového Jičína a v letech 1879 – 1880 postavil příměstskou dráhu Nový Jičín – Suchdol nad Odrou. Na nádraží v Novém Jičíně je jeho pamětní deska a přilehlá ulice je pojmenovaná jeho jménem.

CARD FREIHERR VON SCHWARZ.

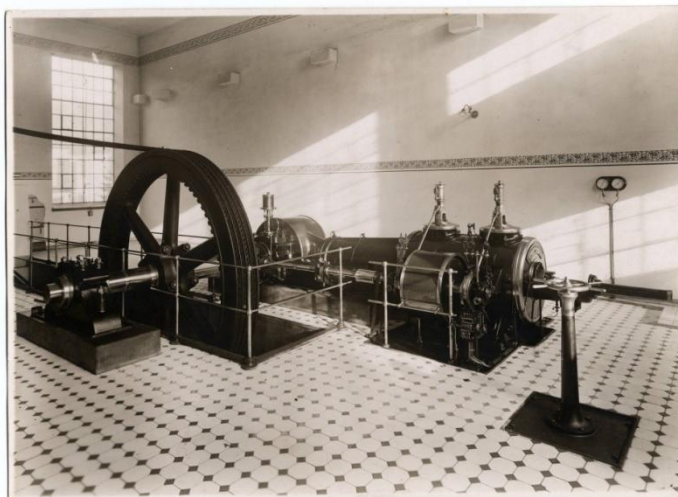
obr. 27 **Carl von Schwarz**

Ervín Bártek se narodil v roce 1927 v Novém Jičíně, kde chodil do školy a následně studoval české gymnázium. Tam získával hlubší vztah k hudbě.

Německou okupaci prožil Ervín Bártek v Kutné Hoře, kde navštěvoval učitelský ústav. Po válce se vrátil zpět do Nového Jičína a žil v něm až do své smrti. Pan Ervín Bártek hrál na violu a podílel se na vzniku novojičínského Komorního orchestru Pavla Josefa Vejvanovského. Po válce byl členem a sólistou Pěveckého sdružení moravských učitelů a později zástupcem dirigenta. Své zkušenosti využil jako dirigent v Ženském sboru Palackého vyšší školy lidové a později v pěveckém sboru Ondráš. Právě s Ondrášem získal mnoho ocenění. Zemřel v roce 2000.

Johann Hückel se narodil v rodině kloboučnického mistra Augustina Hückela.

Také se vyučil kloboučnickému řemeslu a stal se kloboučnickým mistrem. Po smrti svého strýce Johanna Nepomuka Hückela převzal jeho dílnu a později ji spojil s dílnou svého otce. Měl tři syny, které poslal do světa na zkušenou, což se mu bohatě vyplatilo. Zavedl do svých dílen parní stroj, a založil tak první strojní manufakturu na výrobu

klobouků v habsburské monarchii.

obr. 28 **Parní stroj v továrně Hückel a synové asi kolem roku 1910**
(zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)

Další významní rodáci:

Julius Berger nar. r. 1850 - nejproslulejší příslušník malířské rodiny Bergerů

Hugo Baar nar. r. 1873 – výtvarník

Anton Kolig nar. r. 1886 – malíř, návrhář gobelínů

Peter Ritter von Rittinger - nar. r. 1811 – vynálezce, vynalezl tepelné čerpadlo

Alfred Neubauer - nar. r 1891 - proslul v oblasti automobilových závodů, vedl značku Mercedes Benz

Julius Newald - nar. r.1824 - pozdější starosta Vídně (1878)

Dominik Bilímek - nar. 1813, významný přírodovědec, doprovázel rakouského císaře Maxmiliána do Mexika, tam založil Národní mexické muzeum, zasloužil se svými sbírkami o Novojičínském muzeum.

3.2.4 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI NA NÁVŠTĚVĚ NOVÉHO JIČÍNA

text pro žáky 5. ročníku

První významnou osobností, která navštívila Nový Jičín, byl **císař Josef II.** Při své inspekční cestě do Haliče a Bukoviny přenocoval 13. dubna 1787 v domě U Zeleného stromu na náměstí. Neměl však čas si město důkladně prohlédnout. Na jeho návštěvu upozorňuje návštěvníky pamětní deska na domě U Zeleného stromu (dnes se tento název nepoužívá).

V roce 1902 byl na náměstí slavnostně odhalen pomník císaře Josefa II. Po vzniku Československa se však socha stala místem, kde se scházeli novojičínští Němci k protičeským demonstracím. Proto byla v roce 1919 zabeďněna a později odstraněna.

obr. 29 **Socha Josefa II.**

(zdroj Muzeum Novojičínka, p. o.)

Další osobností, která ve městě nikoliv přenocovala, ale i nějakou dobu pobývala, byl generál **Gideon Ernest Laudon.** Byl to jeden z nejvýznamnějších vojevůdců v době panování Marie Terezie a Josefa II. V Novém Jičíně byl asi dvakrát, při druhé návštěvě, v červenci 1790, však onemocněl a v domě č. 29 na náměstí zemřel. I na tomto domě je pamětní busta a v muzeu je umístěna jeho figurína, jak přemýšlí nad vojenskými plány.

Na přelomu 18. a 19. století probíhaly v Evropě další velké boje. Ruská vojska táhla přes Nový Jičín do války i z války, a město tak navštívili slavní ruští vojevůdci, **Suvorov** a později **Kutuzov.** Zároveň s armádou Kutuzova přijel do města i **ruský car Alexandr I.** Říká se, že mu velmi zachutnaly zapékané klobásy, které mu Novojičínští připravili.

V březnu 1912 se, opět při cestě do Haliče, zastavil ve městě poslední český král, **Karel I.** Město navštívila i jeho manželka Zita. Cestovali každý zvlášť, Karel na koni se svými dragouny a Zita přijela vlakem. V kronikách je zapsáno, že byli velmi dobře přivítáni a že se jim v Novém Jičíně líbilo.

obr. 30 **Arcivévoda Karel František Josef přijíždí v čele páté eskadrony sedmého dragounského pluku do Nového Jičína, 14. březen 1912**

(zdroj Muzeum Novojičínska, p.o.)

Tomáš Garrigue Masaryk byl v Novém Jičíně několikrát na počátku 20. století, přednášet o politice a v rámci volební kampaně. Po svém zvolení prezidentem již město nenavštívil.

3.2.5 POVĚSTI Z NOVÉHO JIČÍNA A OKOLÍ

3.2.5.1 O ZALOŽENÍ NOVÉHO JIČÍNA

Kdysi dávno žil na starojickém hradě rytíř. Neměl již ženu, ale jediná dcerka mu dělala radost. Nebyla to žádná ufnukaná slečinka. Rytíř totiž vždy toužil po synovi, a tak svou dceru vychovával téměř jako syna. Naučil ji jezdit na koni, střílet z luku i házet oštěpem. To vše se Jitce, jak se rytířova dcera jmenovala, velice hodilo. Ráda se účastnila honů nebo se jen tak projížděla na koni po okolních lesích.

Jednoho dne se Jitka projížděla se svou družinou lesem a potkala plačící ženu. Vyprávěla Jitce, že jí medvěd sebral malého syna. Měla ho položeného na mezi a sbírala borůvky, když se medvěd najednou objevil, vzal synáčka a utíkal do lesa.

Jitka dlouho neváhala a ihned se se svou družinou vypravila medvěda hledat. Najednou ale zahlédla jelena. Byla mladá a velmi ráda lovila zvěř. Zapomněla na medvěda a hned se pustila za jelenem. Najednou uslyšela slabý dětský pláč. Zastavila koně, zastyděla se, že na dítě zapomněla, a šla po hlase. Došla až k jeskyni. Najednou se z jeskyně vynořil statný medvěd. Jitka nemeškala, zamířila a vystřelila. Jenomže, i když byla výborný střelec, netrefila se přesně a medvěda jen lehce zranila. Ten se rozzuřil a vrhl se na Jitku. Už držel její mladé štíhlé tělo, když najednou odněkud přiletěl šíp a medvěda zasáhl tak přesně, že se mrtvý skácel k zemi. Jitka se rozhlédla a uviděla pastýře, který ji svou přesnou střelou zachránil. V jeskyni našli plačícího, ale zdravého chlapce. Vzali jej s sebou na hrad. Šel i

pastýř Jan. Toho rytíř nechal z vděčnosti na hradě a učil ho rytířským dovednostem. Jitka a Jan se do sebe zamilovali a rytíř jejich svatbě nebránil.

obr. 31 nakreslila Markéta Kulišťáková, 12 let

Na místě, kde Jan Jitku zachránil, nechal rytíř postavit malý lovecký zámeček. Brzy si kolem něj začali lidé stavět své domky, a tím postupně vzniklo městečko, které bylo nazváno podle Jitky - Jitčín. Aby se odlišilo od hradu, začalo se nazývat Nový Jitčín, později Nový Jičín.

3.2.5.2 O BÍLÉ PANÍ

Na starojickém hradě se, stejně jako na mnoha jiných hradech, objevovala bílá paní. Říká se, že to byla manželka majitele hradu Voka IV. Zemřela náhle, brzy po porodu svého syna, a záhy po své smrti se začala zjevovat. Nikdy nikoho nestrašila, jen se smutně procházela.

Naposledy se zjevila na počátku 19. století. Tehdy už hrad nebyl hradem, ale jen ruinou. Nedaleko zříceniny pásla děvečka krávy. Bylo krásně, teplo, a dívka chtěla natrhat pro svou maminku kytičku z lučních květin. Všude kolem jich rostlo hodně, ale u hradní zdi byly nejkrásnější. Dívka je uviděla a šla trhat i tam. Najednou se před ní objevila bílá paní a pozvala ji, že zná místo, kde rostou ještě krásnější rostliny. Dívka se polekala a jako ve snách neznámou paní následovala. Ta ji zavedla zpět k jejím kravám a zmizela. Náhle se ozvala veliká rána. Hradní zeď, u které rostlo krásné kvítí, se zřítíla právě na místo, kde dívka před chvílí trhala květiny. Bílá paní jí zachránila život a od té doby ji již nikdy nikdo na hradě neviděl.

obr. 32 nakreslil Tadeáš Prokl, 11 let

3.2.5.3 KLÍČ KE SKALKÁM

Před lety žil v Novém Jičíně jeden starý mládenec. Měl sice své hospodářství a vedlo se mu dobře, chtěl mít ale ještě větší bohatství.

Jednou slyšel, že uvnitř Skalek je ukrytý zlatý poklad, dostane se k němu však jen ten, kdo bude mít klíč k této hoře. Od té doby nemyslel muž ve dne v noci na nic jiného. Jednou se mu zdálo o velkém sále, kde na zlatém trůnu seděl král trpaslíků. Přišel k němu jeden muž, poklonil se mu a král povídá: „Předávám ti klíč, který ti otevře vchod do Skalek.“ Muž se vydal ještě s jedním trpaslíkem na Skalky. Došli až k velkým železným vratům. Otevřeli je a vešli dovnitř. Tam trpaslík muži řekl: „Máš srdce tvrdé jako tento kámen. Nikdy jsi s nikým neměl slitování, nikdy jsi pořádně nepracoval, lidem jsi jen ubližoval. Proto obdržíš takovou odměnu, jakou si zasloužíš.“ Domluvil a zmizel.

Starý mládenec se hrůzou vzbudil a zjistil, že to byl jen sen. Jak tak seděl na své posteli a vzpomínal, co všechno se mu zdálo, zalesklo se něco na stole. Podíval se pořádně a uviděl velký klíč od vrat. Rychle se obul a oblékl a utíkal ke Skalkám hledat velká kovová vrata. Chodil až do večera, ale vrata nenašel. Rozmrzelý přišel večer domů a vztekle hodil klíč do studny za domem. Ráno však našel klíč opět na stole. Říkal si, že je to znamení, že má jít znovu hledat. I vydal se tedy opět na Skalky a opět celý den hledal a hledal. Zbytečně. Večer zase zahodil klíč vztekle do studny, ale ráno ho zase našel na stole. Šel tedy ještě jednou na Skalky, ale opět zbytečně. I když klíč házel do studny každý den, každé ráno ho měl zase na

stole. A nezbavil se ho až do své smrti.

Po jeho smrti našel klíč ve svém domku jiný starý mládenec a celá historie se opakovala. A opakuje se až dodnes. Vždy nejstarší starý mládenec ve městě má klíč od Skalek.

obr. 33 nakreslila Karolína Červenková, 11 let

3.2.5.4 O VOKOVI Z KRAVAŘ.

Když paní Anežka ovdověla, zůstal jí starojický hrad a malá dcerka Eliška. Péče o hrad, to znamená mnoho starostí. Zato péče o malou dcerku Elišku, to byla jedna velká radost. Byla to hezká, milá dívka, kterou měli všichni rádi.

Nedaleký hrad Helfštejn vlastnil loupeživý rytíř Friduš. Doslechl se o kráse slečny Elišky a rozhodl se, že si ji vezme za ženu. Paní Anežka ho však odmítla. „Přece nedám svou dceru loupežníkovi!“ Rozhodla se, že na svém hradě uspořádá turnaj a vítěz získá Elišku za ženu.

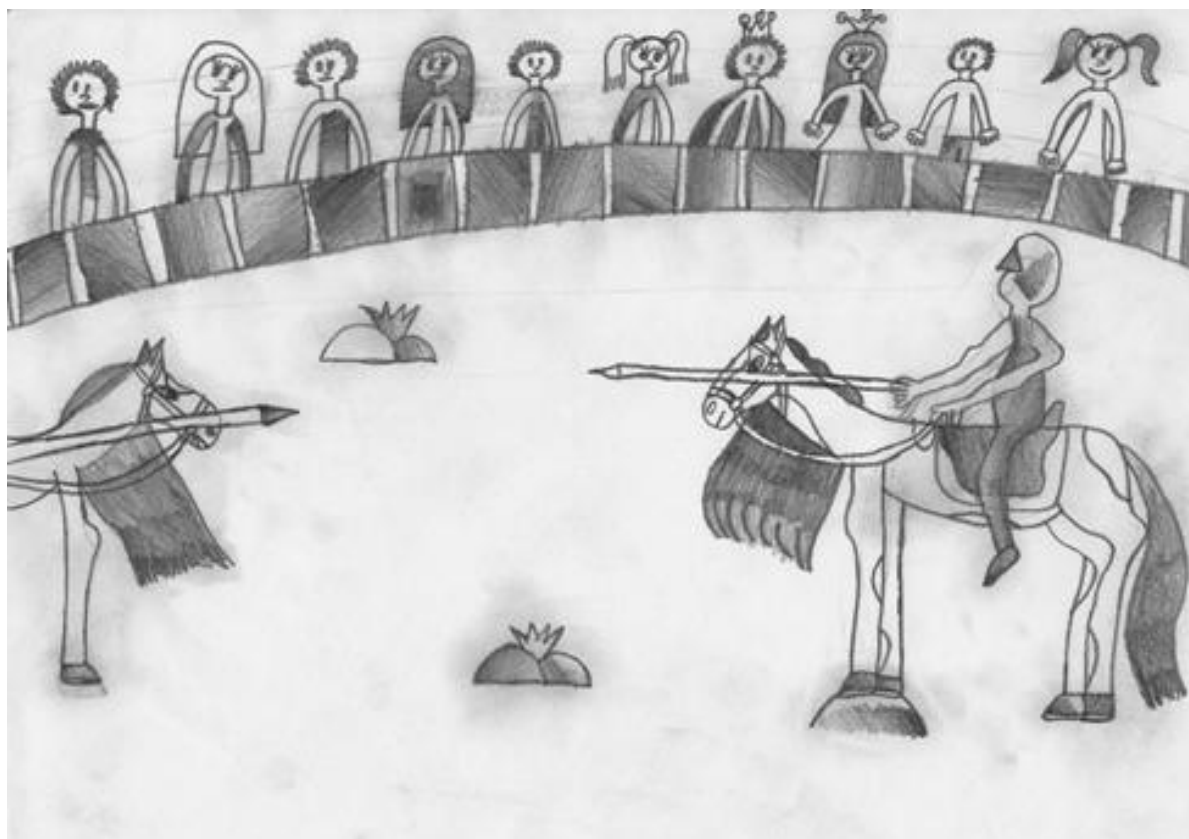
Friduš byl zdatný bojovník, a tak si byl svým vítězstvím jistý. Turnaj probíhal podle očekávání. Rytíři přijížděli na svých koních, aby soupeře shodili dlouhým dřevcem a sami ve svém sedle zůstali. Friduš porážel jednoho soupeře za druhým. Jeho úspěchy sledovala paní Anežka i Eliška s obavami. Také poddaní se již začínali obávat o osud oblíbené Elišky. Friduš již porazil všechny přihlášené rytíře. Už se chystal oslavit své vítězství, když trubač ohlásil zvukem své trubky příchod dalšího rytíře. Loupeživému rytíři se to moc nelíbilo, ale co mohl dělat. Musel se připravit ještě k jednomu boji. Neznámý rytíř přijel na krásném černém koni, jeho brnění se lesklo v záři již zapadajícího slunce. Uklonil se paní hradu i její dceři a hned se pustil do boje. Byl to tvrdý boj a Friduš brzy zjistil, že soupeř je také zdatný bojovník. Při posledním nájezdu Friduš zaváhal a spadl z koně. Neznámý rytíř se opět uklonil, ale hned se otočil a spěchal z hradu. To však Eliška nemohla dovolit. Neznámý rytíř, který splnil její tajné přání, přece nemůže odjet. Nechala proto spustit bránu a pozvala svého osvoboditele na závěrečnou oslavu. On se ale omluvně představil. „Promiň, má paní, nejsem rytíř, nejsem šlechtic. Jmenuji se Vok a jsem pasáčkem krav. Ale již dlouho se mi líbíš. Proto, když jsem se doslechl o Fridušovi a o tomto turnaji, upsal jsem svou duši čertu, aby mi pomohl Friduše porazit. Za to si však pro mě za dvacet let přijde.“ Elišce se pasáček na první pohled zalíbil a rozhodla se, že si jej vezme za manžela. Žili spolu šťastně a měli několik dětí.

Vok se ale nejdříve musel vypořádat s uraženým Fridušem. Spolu s vojáky zaútočil na Helfštejn a Friduše s ostatními loupežníky zajal a odvezl ke králi. Král jej odměnil tak, že ho pasoval na rytíře a na památku jeho dřívějšího původu mu dal jméno „pán z Kravař“. Vok pak panoval mnoho let a vládl spravedlivě.

Blížila se však doba, kdy měl přijít čert. A tehdy projevila svou odvahu Eliška. Nechala naplnit sklepy vínem a jídlem a připravila velkou hostinu. Když se mezi hosty na hostině objevil také snědý, vyšňořený mládenec, ihned v něm poznala čerta. Posadila ho do čela tabule a děkovala mu za pomoc, kterou ji před dvaceti lety zachránil. Čertovi se to tuze líbilo. Jedl a pil, s každým si připíjel, až omámen vínem a medovinou tvrdě usnul. To už se pomalu blížilo rozednění, které bylo rozhodující pro záchranu Voka. Najednou se ale čert probudil a

rozhrnul temné závěsy. Když uviděl na východě první paprsky vycházejícího slunce, popadl Voka, posadil jej na koně a ujížděl k hradní bráně. Eliška nemeškala, vytáhla z truhly kohouta, ten zakokřhal, a čert i s Vokem se tak polekali, že spadli z koně. Právě první ranní kohoutí zakokřhání totiž znamenalo, že čert ztratil nad Vokem moc a musel se do pekla vrátit sám.

Vok se svou ženou Eliškou pak prožili krásný a spokojený život.

obr. 34 nakreslila Miriam Orlinská, 11 let

3.2.5.5 ČERTŮV MLÝN

Když se po třicetileté válce vracel jeden vysloužilý voják domů, zastavil se k odpočinku v jednom hostinci na Starém Jičíně. Tam uslyšel o mlýně, který je nedaleko Kojetína. Ve mlýně se prý ještě nikomu nepodařilo přenocovat. Nikdo z těch, kdo se o to pokusili, nikdy nedožil rána.

Voják se ničeho nebál. A protože neměl kde hlavu složit, rozhodl se, že ve mlýně přenocuje. Od lidí v hostinci si vyptal několik svíček a provaz z lipového lýčí a vydal se na cestu.

Už z dálky uviděl v údolí na kraji lesa starý zchátralý mlýn. Z děravé střechy vyčníval k obloze polozbořený komín, dveře byly vyražené, v rozbitých oknech visely kusy starých hadrů.

Voják vstoupil do špinavé světnice a uviděl plno rozházeného harampádí. V rohu byla polorozbitá kachlová kamna, uprostřed stál stůl a židle. Prach, který byl na všem usazený, ukazoval na to, že tam již dlouho nevkročila živá duše. Voják si utřel židli a stůl a posadil se. Zapálil svíčku, připravil si provaz a čekal, co se stane. Čas plynul a svíčka pomalu dohořovala. Tak zapálil další. Když hořela již třetí svíčka, začaly se dít divné věci.

Najednou se z ničeho nic dalo venku do pohybu mlýnské kolo. Skřípalo a kvílelo, protože se ve mlýně již dávno nemlelo obilí. Ozvaly se kroky a do místnosti vešel mladý myslivec. „Co děláš v mém domě?“ zeptal se. „Už je to dávno, co mě naposledy někdo navštívil.“ „Sháním nocleh. Jsem už dlouho na cestách a potřebuji si odpočinout,“ odpověděl voják. Přitom si všiml, že myslivec má místo nohy kopyto. „Tak pojď se mnou,“ pozval ho myslivec. Voják tedy vstal, ale místo toho, aby se nechal odvést, hodil na myslivce provaz s připravenou smyčkou. Myslivec se hned proměnil v čerta. Křičel, nadával, škulal sebou, a také prosil, ať ho voják pustí. Ten se však nedal přemluvit. Dověkl ho až k mlýnskému kolu a chtěl ho hodit do náhonu.

Vtom zakokrhal ve vsi kohout a čert navždy zmizel. Jen provaz se smyčkou zůstal vojákovi v ruce. Čert se již nikdy neukázal. Vrchnost byla vojákovi vděčná, a proto mu mlýn darovala. Voják byl šikovný, zručný a pracovitý, mlýn si postupně opravil a opět v něm začal mlít obilí.

Dnes na tomto místě nestojí mlýn, ale tento příběh připomíná restaurace Čertův mlýn. V blízkosti byla vybudována přírodní nádrž Čerťák, kterou využívají nejen rybáři, ale také obyvatelé Nového Jičína k osvěžení v letních měsících.

(STAROJICKÝ ZPRAVODAJ OBCE STARÝ JIČÍN Vydavatel: Obec Starý Jičín v září 2004 Redakce a inzerce OÚ Starý Jičín, tel.:556752581, e-mail: podatelna@stary-jicin.cz, www.stary-jicin.cz Ev.číslo: MK ČR E 12221)

3.2.5.6 ČERTOXY OTISKY

Na kamenité cestě, která vede ke starojickému hradu, asi 20 kroků za křížem, jsou ve skalnaté cestě dva otisky. Jsou prý to otisky čertova kopyta a hlavy. K těmto dvěma otiskům se pojí tato pověst:

Kdysi za dávných dob pořádal kníže sídlící na starojickém hradě velikou hostinu. Najednou se nad krajem rozzuřila veliká bouře. V této bouři – bylo již pozdě v noci – přijel do hradu nějaký bohatý šlechtic a žádal o pohostinství. Poněvadž kníže viděl, jaký je nečas, a byl velmi pohostinný, poručil ihned, aby neznámého pustili a náležitě se o něj postarali. Když se neznámý šlechtic převlékl do čistého prádla, uvedli ho do hodovní síně.

Knížeti se onen šlechtic velice zamlouval, a proto mu nebylo nikterak proti mysli, když se začal dvořit jeho dceři. Avšak jeho radost neměla trvat dlouho. Když neznámý zase tančil s jeho dcerou, upadl jí na zem šátek. Rychle se pro něj shýbla, a tu uviděla, že její společník má místo nohy kopyto. Zavrávora a klesla ve mdlobách k zemi. Z úst se jí vydral výkřik: „Dábel!“ Všichni se křížovali a strnuli hrůzou.

Toho okamžiku neznámý využil. Rychle zmizel z hodovní síně, sedl na koně a ujížděl od hradu dolů. Náhle před sebou spatřil kříž. To se mu stalo osudným. Ztratil rovnováhu a

střemhlav letěl z koně. Náraz byl tak prudký, že po jeho dopadu zůstaly jeho hlava a kopyto vyznačeny ve skále. A jsou tam ještě dnes.

obr. 35 nakreslila Tereza Vaculíková, 11 let

4 VYBRANÉ VÝUKOVÉ METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY V HODINÁCH VLASTIVĚDY

Metody výuky jsou důležitou pedagogickou kategorií. Je to významný nástroj učitele k realizaci vzdělávacích cílů a záměrů. Výukové metody se neustále vyvíjejí a jejich výčet se, současně s hledáním a vytvářením nových přístupů k výchově a vzdělání, stále rozšiřuje.

Klasifikace výukových metod není zcela jednotná. Různí autoři používají pro klasifikaci výukových metod různá kritéria, například podle logického postupu (Lindner, Pavlík), podle stupně aktivity a heuristiky (Lerner), podle zdroje žákova poznání (Pešek, Václavík, Stračár). Z tohoto důvodu je vytvořeno několik komplexních přehledů metod. I v současnosti vznikají nové klasifikace výukových metod, které se snaží postihnout aktuální situaci ve výchovně-vzdělávacím procesu. (J. Maňák, 2003, str.49)

Výběr vhodných metod z pestré nabídky by měl vycházet z logiky věci a z objektivních kritérií. Proto by si měl každý pedagog umět vybrat takové, které budou vhodně utvářet jeho edukační působení.

Mezi metody, ze kterých mohou pedagogové vybírat, patří práce s textem, vysvětlování, práce s mapou, výuka podporovaná počítačem a projekční technikou, projektová výuka, skupinová výuka, didaktická hra, samostatná práce žáků, brainstorming, myšlenková mapa, práce s textem a mnoho dalších.

Organizační formy, využívané v hodinách prvouky i přírodovědy a vlastivědy, jsou vyučovací hodiny, vycházky, návštěvy muzeí, výstav a stálých expozic, besedy a další.

4.1 PRÁCE S MAPOU – EPISTEMOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Pro žáky na 1. stupni je mapa velmi abstraktním pojmem. Postupnými kroky, od zjištění podstaty půdorysu, přes jednoduché plány třídy a známého okolí, se žáci dostávají až k pochopení pojmu mapa. Po jeho pochopení se mapa stává pro děti jakousi zeměpisnou čítankou, ze které mohou vyčíst mnoho informací, jež se tak nemusí učit z paměti.

Dříve, než začneme žáky seznamovat s mapou, si musíme uvědomit, jak vlastně žáci vnímají prostor. Jejich egocentrické vnímání prostoru může být překážkou pro pochopení mapy. Dítě v 1. třídě vnímá prostor směrem od sebe, kdy je středem ono samo. Toto jejich vnímání prostoru si můžeme jednoduše vyzkoušet.

Na pokyn učitele, který stojí u tabule a dává pokyn „Postavte se před lavicí“, děti reagují spontánně.

Pokud se učitel postaví k zadní stěně třídy a dá stejný pokyn - „Postavte se před lavicí“, děti se vyčlení do 3 skupin:

1. skupina neví, ale splní úkol, jakoby učitel stál před tabulí.
2. skupina tápe, promýšlí, hledá, ptá se, nakonec řešení najde.
3. skupina, zpravidla pouze několik dětí, se po krátkém váhání postaví správně.

Proč se třída rozdělila?

První skupina, stejně jako většina dětí, nepřikládá význam tomu, že učitel změnil stanoviště, a tím orientaci prostoru. Myslí si totiž, že prostorové vztahy jsou neměnné. Vpředu je tabule, a proto “před lavicí” je vzhledem k tabuli.

Žáci ve druhé a třetí skupině již nad úkolem přemýšlejí, a snaží se tak porozumět prostorovým vztahům.

Na základě výsledků tohoto úkolu zjistíme, které děti dosud vnímají své okolí egocentricky. Při tomto zkoumání však může nastat zcela odlišná situace, a to v případě, že jsou lavice ve třídě umístěny jinak než tradičně, směrem k tabuli. V tom případě učitel přizpůsobí úkoly situaci ve své učebně.

Jak s tím pracovat?

Žákova znalost prostředí se postupně rozšiřuje od znalosti své rodiny a třídy k blízkému okolí, od školy k obci, od obce k naší vlasti, k sousedním státům a Evropě, ke světadílům a

oceánům, a v přírodovědě až k vesmíru. Učitelé proto musí také postupovat od známého k neznámému, od blízkého ke vzdálenému.

Od prvního do pátého ročníku rozvíjíme u žáků postupně chápání prostoru v několika základních krocích.

1. krok: Základní topologické vztahy

- a) Žáci poznávají základní topologické vztahy - vpravo / vlevo, před / za, nahoře / dole, a pojetí stanoviště. Někteří již s těmito vytvořenými prostorovými vztahy přiházejí do školy, nicméně pomocí zadaných pokynů zjistíme, kteří žáci ještě potřebují pomoc.

Poznávání základních topologických vztahů – vhodné pokyny

- Postav se tak, aby okno bylo od tebe vpravo/vlevo.
- Postav se tak, abys měl okno
 - a) po své pravé ruce
 - b) před / za sebou
- b) Další možné otázky k ověření schopnosti orientace žáků v prostoru:
Otázky, které zjišťují, zda žák dokáže určit pozici předmětů ve vztahu k sobě či svoji pozici v daném okamžiku.

Zadaný úkol: Podívejte se kolem sebe a odpovídejte jedním slovem:

- Kde jsou dveře?
 - Kde je tabule?
 - Kde stojí paní učitelka?
 - Kde sedí tvůj soused v lavici?
- c) Otázky, které sledují, zda žák dokáže ve své představě zaujmout jinou pozici ve známém prostředí, což mu umožní postihnout relativnosti umístění předmětů.

Zadaný úkol: Představte si, že vcházíte do třídy, zastavíte se ve dveřích a rozhlížíte se kolem sebe. Odpovězte nyní:

- Kde je můj stůl?
- Kde je tabule?
- Kde jsou lavice?
- Kde je nástěnka?

2. krok: Pojetí "cesty"

- a) pojetí orientačních bodů, frontální pohled na objekty
- b) prohloubení pojetí stanoviště chápáním topologických vztahů vzhledem k pozorovateli pohybujícímu se po cestě, orientace pozorovatele

Úkoly:

- Nejdříve přistoupíme k jednoduchému popisu cesty po budově školy. Děti cestou zkouší určovat orientační body a také určují směr (rovně, vpravo, vlevo, dolů, nahoru, apod.). Vracíme se stejnou cestou zpět a opět určujeme orientační body a jejich umístění, stejně jako směr. Žáci tak mají možnost zjistit, že tentokrát jsou dané směry opačné. Po návratu do třídy můžeme vyzkoušet, jak dokážou cestu popsat.
- Dále přikročíme k cestě do města (nebo po okolí školy). Cesta by měla být co možná nejkratší. Postupujeme stejně jako při procházce budovou školy. Určujeme orientační body a směr cesty.
- Nakresli cestu z domova do školy.

3. krok: Pojetí plánu

Dříve, než přistoupíme k seznámení žáků s plánem, zjistíme, jsou-li schopni představit si objekty z „ptačí perspektivy“, což je základní podmínkou adekvátního chápání plánu či mapy. Pokud žáci nedokážou sledovat prostor z ptačí perspektivy, je nutné zařadit do výuky takové aktivity, které jim pomohou tuto situaci pochopit.

Jak na tom žáci jsou, můžeme zjistit následovně:

Přečteme si pohádku, kde se vyskytuje létající koberec (ptáček, cesta letadlem...)

Zadání pokynů:

„Představ si, že letíš na létajícím koberci nad vaší ulicí. Nakresli, co vidíš.“

Žáci pravděpodobně nakreslí dům z čelního pohledu, případně budou oba pohledy kombinovat. Pro kontrolu můžeme využít některou aplikaci mapy na internetu.

Přistoupíme k operačním cvičením:

1. Nakresli objekt shora.

Pokyn pro žáka: „Podívej se shora na tuto krabici. Co vidíš? Nakresli to.“

- Nakresli předmět při pohledu shora. (Připravíme jednoduchou krabici tvaru kvádrů, kterou pokaždé postavíme na jinou plochu.)
- Nakresli připravený model domku se sedlovou střechou.
- Nakresli válec, kouli, jehlan a další tělesa.
- Nakresli lavici při pohledu shora (po stoupnutí na židli).

2. Nakresli půdorys třídy.

Pokyn pro žáka: „Představ si, že naše třída má skleněný strop a ty se do ní díváš shora. Nakresli, co vidíš.“

3. Práce s připraveným plánem třídy (plán nakreslíme a nakopírujeme sami).

Pokyny pro žáka:

„Vyznač na plánu místo, kde sedáváš.“

„Vyznač v plánu, kde je bílá tabule.“

„Vyznač v plánu, kde je žákovský počítač.“

„Vyznač cestu, po které bys musel jít, aby ses dostal k lavici, kde sedí K.“

„Budu teď procházet třídou. Zakreslete moji cestu.“

„Kde teď stojím? Zaznačte v plánu.“

4. Práce s plánem města

- vyhledávání různých orientačních bodů
- vyhledávání cesty, kterou jste šli do města
- vysvětlení symbolů – značek
- vysvětlení zmenšování objektů
- orientace plánu podle světových stran

4. krok: Pojetí mapy - navazuje na pojetí plánu a pokračuje

- pojetím měřítka
- pojetím generalizace mapy
- světovými stranami na mapě
- topografickými údaji na mapě

5. krok: Regionální geografie - pojetí mapy jako speciálního zdroje informací (mapy různých měřítek, tematické mapy)

Kromě využívání různých listinných map můžeme žáky seznámit také s mapovými aplikacemi na internetu.

4.2 VYCHÁZKA

Vycházka je jednou z často využívaných forem výuky ve vlastivědě. Má poznávací i výchovný charakter. V 1. období (1. – 3. ročník) probíhá v rámci jedné vyučovací hodiny, popřípadě dvou. Záleží to velkou měrou na prostředí, ve kterém se škola nachází. Ve vesnické škole stačí 1 hodina, ve městech však chvíli trvá, než se třída dostane na určené místo. Ve 2. období pak mohou být vycházky celodenní. Pokud zařadíme vycházku na úvod tematického celku, plní většinou úlohu motivační, v průběhu nebo na závěr tématu pak plní úlohu opakovací a prohlubovací.

Před vlastní vycházkou by měl učitel

- určit trasu vycházky, případně si ji sám projít, což slouží k poznání míst určených pro pozorování plánovaných jevů
- stanovit, které nové pojmy budou na vycházce ujasněny
- určit, které výsledky pozorování a které materiály budou použity v dalším vyučování
- zvolit metody a organizaci práce
- určit oblečení a další vybavení žáků, připravit je na vycházku, případně jim oznámit úkoly, které budou v jejím průběhu plnit, uvést pomůcky, upozornit na jevy, které budou pozorovat
- v případě, že se vycházka nebude konat v době vyučování nebo bude přesahovat jeho rozsah, oznámit organizační záležitosti – odchod a příchod ke škole.

Během vycházky je nutné provádět průběžnou instruktáž a kontrolu plnění úkolů.

Na závěr vycházky je vhodné zhodnotit činnost žáků a shrnout výsledky.

Využití vycházky jako jedné z forem výuky se předpokládá u učiva **Místo, kde žijeme, Lidé a čas a Rozmanitost přírody**.

1. období (1. – 3. ročník ZŠ):

Obec (minulost obce, místní pověsti)

Okolní krajina (typ krajiny, kopce, vodní toky, působení lidí na krajinu a životní prostředí, vliv krajiny na život lidí)

Světové strany (určování světových stran v krajině)

2. období (4. – 5. ročník ZŠ):

Obec (poloha v krajině, minulost a současnost města, historické památky, významní rodáci

Okolní krajina (zemský povrch a jeho tvary, vodstvo, orientační body a linie, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí)

Region (typy krajiny, orientační body, vodstvo, významná sídliště, zajímavosti, minulost regionu, regionální pověsti, vliv lidí na krajinu a krajiny na život lidí, chráněné přírodní oblasti, rostliny a živočichové regionu)

Mapy (typy map, orientace mapy, práce s mapou)

Světové strany (orientace v krajině podle kompasu, orientace mapy)

4.2.1 VYUŽITÍ NAUČNÉ VLASTIVĚDNÉ STEZKY FRANTIŠKA PALACKÉHO VE VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Trasa naučné stezky začíná v blízkosti historického centra Nového Jičína a je dlouhá 11,5 km. Nejen vzhledem k délce celé trasy, ale také vzhledem k jejímu převýšení, které je asi 252 metrů, by asi nebylo vhodné absolvovat celou trasu v průběhu dopoledního vyučování s dětmi mladšího školního věku.

Nabízejí se dvě možnosti - buď plánovat vycházku na celý den, nebo projít alespoň její část. Možná je také kombinace, při níž se využije městská hromadná doprava.

Téměř celá trasa (od 4. zastavení) vede přírodním parkem Podbeskydí, který byl vyhlášen v roce 1994.

1. zastavení: Janáčkovy sady (294 m n. m) *(příloha č. 5)*

V místě, kde jsou dnešní Janáčkovy sady, stával od konce 16. století městský hřbitov. Dnes již tuto skutečnost připomíná pouze kaple sv. Kříže z roku 1757. Další významnou stavbou je kostel Nejsvětější Trojice. Tento kostel býval dříve nazýván Moravským kostelíkem, podle toho, že zde byly již v době předbělohorské slouženy bohoslužby v českém jazyce. Kostel pochází z přelomu 15. a 16. století a má bohatou barokní výzdobu s lidovými motivy.

V parku nalezneme také bludné kameny. Dopravily je k nám kusy ledu odlamující se od ledovce, zasahujícího v době ledové až do Skandinávie.

V Janáčkových sadech upozorníme na bustu významného hudebního skladatele, rodáka z nedalekých Hukvald, Leoše Janáčka.

2. zastavení: Smetanovy sady (317 m n. m) *(příloha č. 6)*

Smetanovy sady, nejrozsáhlejší městský park, těsně sousedí s Janáčkovými sady.

Kdysi leželo tohle místo mimo městské opevnění a scházeli se zde lidé na dobytčích trzích. V polovině 19. století zde byl zřízen třetí městský hřbitov, který byl v průběhu první světové války přeměněn na park. V době svého vzniku dostal park jméno po německém básníku Eichendorfovi, jenž působil na zámečku v blízké Sedlnici. Teprve později byl park pojmenován po dalším velkém českém hudebním skladateli, Bedřichu Smetanovi.

Na okraji tohoto parku stojí Španělská kaple. Historické prameny říkají, že nejdříve zde bylo pochováno více než 500 císařských obránců města z období třicetileté války. Později byl nad jejich společným hrobem vztyčen dřevěný kříž, poté zde byla postavena dřevěná kaple a nakonec kaple barokní.

3. zastavení: Skalky (377 m n. m) *(příloha č. 6)*

Protáhlý zalesněný hřeben, který se táhne poblíž města, byl již v minulosti místem výletů, sportu, ale i kulturního vyžití. Svědčí o tom i přírodní divadlo, postavené v letech 1928 – 1929. Dnes jsou zde jen jeho pozůstatky. Původní využití už dnes připomíná jen jedenkrát ročně divadelní dílna amatérských divadel, pořádaná od roku 1997 městským kulturním střediskem. Nádherná, téměř pohádková, večerní atmosféra láká každoročně diváky k návštěvě této přehlídky. Ve svitu ohníčků a loučí zhlédnou návštěvníci představení několika souborů nejen z České republiky, ale i ze Slovenska. Kromě tohoto přírodního kamenného divadla je na Skalkách přírodní amfiteátr z let 1973 – 1988, kde se konají větší akce a koncerty. V těsné blízkosti amfiteátru bylo vybudováno dětské hřiště s lanovými prvky i stezka s různými překážkami, na které si zájemci mohou otestovat svou zdatnost.

4. zastavení: Přírodní park Podbeskydí (příloha č. 6)

Má rozlohu 125 km². Rozprostírá se ve Štramberské vrchovině, v bezprostřední blízkosti Nového Jičína. Je to oblíbená a turisticky zajímavá přírodní lokalita. Přírodním parkem byla vyhlášena v roce 1994 z důvodu zachování typické krajiny v této oblasti, která je zajímavá po geologické stránce i po stránce zastoupení živých organismů. Jeho posláním je především zachování krajinného rázu, který je typický pro toto území, s řadou lokalit s mimořádnou druhovou pestrostí živých organismů a přírodních krás. K ochraně těchto hodnot jsou nutná určitá omezení, ale na druhé straně je více než žádoucí přiblížit tento kout severovýchodní Moravy milovníkům přírody, přírodních krás a turistiky.

5. zastavení: Pod Svincem (408 m n. m) (příloha č. 7)

Z tohoto místa jsou krásné rozhledy jak na Štramberskou vrchovinu, tak na Oderské vrchy. Vede odtud odbočka k vodní nádrži Čerták.

obr. 36 Podbeskydská pahorkatina

6. zastavení: Svinec – sjezdovka (518 m n. m) (příloha č. 7)

Místo, které je snad nejkrásnější na jaře. Tehdy rozkvétají louky a na nich mimo jiné některé chráněné rostliny, jako např. vstavač mužský, okrotice bílá, bradáček vejčitý, pryšec mandloňový, zápalice žluťuchovitá, rozrazil ožankovitý.

V zimě je tato lokalita vyhledávanou sjezdovkou s možností umělého zasněžování, případně při nepříznivých sněhových podmínkách s umělou sjezdovkou.

7. zastavení: (a) Přírodní rezervace Svinec (547 m n. m) (příloha č. 7)

Nachází se asi 1,5 km jihovýchodně od obce Starý Jičín. Přírodní rezervací byla tato lokalita vyhlášena v roce 1994 a její rozloha je 38,25 ha.

Vyskytuje se zde lilie zlatohlávek, prostřelenec křížatý (hořec), prvosenka jarní a prvosenka vyšší a bylo zde popsáno 42 druhů měkkýšů.

Z tohoto místa je za dobré viditelnosti krásný panoramatický rozhled od Nízkého a Hrubého Jeseníku, přes Oderské vrchy až po Moravskoslezské Beskydy. Za výborné viditelnosti lze vidět i Praděd.

7. zastavení: (b) Starý Jičín (příloha č. 7)

Z vrcholu Svince jsou nejen krásné rozhledy na okolní pohoří, ale také na Starojický kopec (496 m n. m) se zříceninou hradu.

Starojický hrad vznikl v první polovině 13. století. Území, kde se rozkládá, bylo výhodné k osídlení už v pravěkých dobách. Pod hradem vedla „jantarová stezka“. Po příchodu Slovanů získal Starojický kopec význam jako strážní stanoviště, které se postupně změnilo v pohraniční hrad. Svě významné postavení si hrad udržel až do třicetileté války. Tehdy však byl několikrát dobyt a poškozen, ztratil své významné postavení a od počátku 18. století se začal postupně měnit ve zříceninu.

8. zastavení: Kojetín – u lípy (510 m n. m)

Kojetín je obec, místní část Nového Jičína, která se rozprostírá ve svažitém terénu. Je tvořena zástavbou rodinných domků a hospodářských usedlostí. V horní části obce roste staříčká lípa (asi 500 let). Je docela možné, že je tato lípa pamětnicí založení obce. Alespoň některé prameny se o tom zmiňují. Patří mezi nejstarší stromy v okrese a byla vyhlášena památným stromem.

9. zastavení: Kojetín – rozcestí (469 m n. m)

Svým charakterem připomíná obec starobylý typ vsí z 1. poloviny 13. století. Podle pověsti založil obec Kojata, jeden z pacholků, kteří sloužili na hradě Starý Jičín. První dochovaná zmínka o této vsi je z roku 1497, kdy Kojetín patřil ke starojickému panství. Okolní krajina je kopcovitá a má podhorský charakter. Proto se zdejší obyvatelé živilí většinou pastevectvím a pěstováním zemědělských plodin. 9. zastavení na rozcestí je uprostřed obce, v zástavbě domků. Turisté se zde mohou rozhodnout, kam se dál vydají, zda přes Skalky zpět do Nového Jičína, cestou za historií do Starého Jičína, nebo budou pokračovat po trase naučné stezky do Straníka.

10. zastavení: Pikritové mandlovice u Kojetína (přílohy č. 3 a č. 8)

Cesta z Kojetína na jih se dá také nazvat Cestou do pravěku. První zastavení je u pikritových mandlovců. Jedná se o území bývalého pikritového lomu. Pikritové mandlovice vznikly usazením žhavých útržků lávy a zrněk sopečného písku a prachu, který se uvolňoval při podmořském sopečném výbuchu. K odkryvu pikritových mandlovců došlo úmyslnou lidskou činností, když se na tomto území těžila hornina na kámen a štěrk. Těžba byla ukončena ve 20. letech 20. století a v roce 1997 byl tento odkryv vyhlášen přírodní památkou.

11. zastavení: Sedlo pod Strážnicí (484 m n. m) (přílohy č. 3 a č. 8)

Sedlo pod Strážnicí leží mezi vrchem Strážnice (545 m n. m) a Petřkovickou hůrkou (608 m n. m). Také zde se nacházejí vyvěřelé horniny těšínito-pikritové asociace podmořské sopečné činnosti. Na nedaleké výšině Požaha bylo odkryto archeologické naleziště „púchovské kulturny“ (2. – 1. stol. př. n. l. – 2. stol. n. l.). Jedná se o dosud nejvýznamnější naleziště na území Moravy. Výzkumy dokázaly, že zde stávalo rozlehlé hradiště. Bylo zde nalezeno velké množství střepů hrubé, ručně vyráběné keramiky, méně pak keramiky z jemného materiálu, vytáčené na hrnčířském kruhu. Nezanedbatelný byl také nález drobných ozdobných předmětů – jantarové korálky, bronzové náramky, prsteny, a nechyběly ani železné nástroje a zbraně. Nález železných a bronzových spon umožnil přesnější určení doby osídlení.

12. zastavení: Lom s jezírkem a koryto Stranického potoka (příloha č. 3)

Při pokračování cestou po naučné stezce do Straníka dojdeme k bývalému lomu. Až do 50. let 20. století zde probíhala těžba kamene, který byl v okolí používán ve stavebnictví. I dnes jsou na zadní stěně lomu patrné pozůstatky sopečné činnosti a můžeme na ní pozorovat jednotlivé vrstvy usazených hornin se žilami olivnických těšínitů. Vysoká teplota lávy vrstvy usazených hornin přeměnila.

4.2.2 VYCHÁZKA - POZNÁVÁME OKOLÍ NOVÉHO JIČÍNA

Téma: Místo, kde žijeme – Okolní krajina (typy krajiny, orientační body, zajímavosti, rostlinstvo), Práce s mapou, Světové strany

Ročník: čtvrtý

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Výstupy:

Žák:

- se orientuje v okolí svého bydliště
- určí světové strany na mapě i v realitě a orientuje se podle nich
- vyhledává na mapě regionu jednoduché údaje
- rozlišuje mezi náčrtem, plánem a turistickou mapou
- rozumí pojmu „nadmořská výška“ a používá jej v praxi
- orientuje se v regionálních zvláštностech přírody a osídlení, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam

Kompetence:

- *k učení*
 - žák využívá různých způsobů a metod učení, učí se samostatně
 - žák vyhledává v mapě potřebné údaje a nachází mezi nimi souvislosti
 - žák operuje s obecně užívanými přírodovědnými a vlastivědnými pojmy a termíny
 - žák pozoruje, výsledky pozorování posuzuje a vyvozuje z nich závěry
- *k řešení problémů*
 - žák vyhledává potřebné informace a využívá je ke splnění úkolů
 - žák užívá při řešení úkolů logické a naučené postupy
- *komunikativní*
 - žák formuluje své poznatky a nebo je alespoň nápomocen při jejich formulování
 - žák naslouchá poznatkům a názorům ostatních, zaznamenává své poznatky do pracovního listu
 - žák se orientuje v mapě i v pracovním listě
- *sociální a personální*

- žák chápe potřebu spolupráce při některých úkolech, účinně spolupracuje ve skupině
- žák v případě potřeby poskytne pomoc nebo o pomoc požádá
- *občanské*
 - žák respektuje názory ostatních dětí ve skupině
 - žák se chová se v zájmu zachování kvality životního prostředí
- *pracovní*
 - žák dodržuje dané postupy práce
 - žák odvádí v rámci svých schopností kvalitní práci, cítí zodpovědnost za svou práci
 - žák dodržuje zásady bezpečného chování a pohybu v přírodě

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova (zvládnání vlastního chování, utváření a rozvoj základních dovedností pro spolupráci, rozvoj schopností poznávání ...)
- Environmentální výchova (ohleduplné chování k životnímu prostředí)

Metody: monologická – vysvětlování, diskuze, rozhovor, pozorování, kontrola, demonstrace, práce s mapou

Formy: hromadná, skupinová, práce s pracovními listy

Místo realizace: okolí Nového Jičína – příměstská rekreační oblast Skalky a Svinec, část trasy Naučné stezky Františka Palackého

Časová dotace: 5 vyučovacích hodin

Pojmy opěrné: situační náčrt, plán, mapa, světové strany, rovina, vysočina, nadmořská výška

Pojmy nové: orientace mapy na sever, orientace v mapě – vyhledávání konkrétních cílů, Podbeskydská pahorkatina, Příborská vrchovina, Štramberská vrchovina, Radhošťská hornatina, Moravská brána, Vítkovská vrchovina – názorná ukázka v přírodě

Dovednosti: práce s mapou – orientace v mapě, vyhledávání pojmů na mapě, samostatná práce a práce v týmu, řešení problémů, ohleduplné jednání, zásady správného chování v přírodě

Pomůcky:

pro pět skupin: tvrdou podložku, vytištěné pracovní listy (*příloha č. 9*), busolu, turistickou mapu Moravskoslezské Beskydy 1: 50 000

Vycházka:

■ Úvod

- ❖ **Motivace:** v předchozí hodině děti motivovat k pobytu v přírodě, poznávání okolí Nového Jičína podle mapy, využití některých vlastivědných poznatků v praxi
- ❖ Seznámení s cílem hodiny: zopakování a prověření znalostí některých pojmů, jako je situační náčrt, plán, mapa, vysočina
- ❖ Organizace vycházky
 - rozdělení do skupin po 4 – 5 žácích
 - rozdání pracovních listů a vysvětlení práce s nimi
 - připomenutí pravidel bezpečnosti na vycházce, pravidel chování po cestě a chování v přírodě
- ❖ Kontrola žákovské přípravy na hodinu
 - každá skupina má psací potřeby
 - všichni mají vhodné oblečení a obuv do přírody, svačinu a pití

■ Hlavní část

- ❖ Přesun přes město ve dvojicích do Janáčkových sadů
- ❖ 1. zastavení – Janáčkovy sady (u bludných kamenů)
 - zakreslení dosavadní trasy do plánek města (ve skupinách)
 - otázky ke zjištění na místě:
 - Jak daleko je z tohoto místa na Skalky? (odpověď na rozcestníku)
 - Jak se nazývá kostel, u kterého stojíme? (odpověď na tabuli naučné stezky)
- ❖ Přesun ke Svojsíkově aleji ve dvojicích, dále alejí až na Skalky již volně ve skupinách
- ❖ 2. zastavení – Skalky (v areálu amfiteátru)
 - dokončení 1. úkolu
 - zpracování úkolů č. 2 – 5
- ❖ Přesun na Svinec
- ❖ 3. zastavení – Lyžařská chata Svinec
 - zpracování úkolu č. 6
 - možnost zakoupení občerstvení v chatě
- ❖ Volný přesun k vrcholu Svince
- ❖ 4. zastavení – rozcestník na vrcholu Svinec
- ❖ Expozice – nové učivo

- určování světových stran podle kompasu
 - úkol : určovat světové strany jednotlivých objektů na místě
- vysvětlení orientace mapy na sever
- zpracování úkolu č. 7
- ukázka geomorfologických celků v přírodě
 - Podbeskydská pahorkatina
 - Příborská pahorkatina
 - Štramberská vrchovina
 - Radhošťská hornatina
 - Moravská brána
 - Vítkovská vrchovina
- ❖ Fixace – upevňování a kontrola pochopení probírané látky
 - vyhledávání těchto celků v mapě
 - Ve kterém z uvedených celků leží Starojický kopec?
 - vysvětlení orientace mapy na sever, ukázka jednotlivých objektů v okolí a na mapě
 - ukázka Podbeskydské pahorkatiny, Příborské pahorkatiny, Štramberské vrchoviny, Radhošťské vrchoviny, Moravské brány, Vítkovské vrchoviny
- ❖ Aplikace – další aktivity k probíranému učivu
 - ve skupinách se žáci pokusí charakterizovat rozdíly mezi jednotlivými geomorfologickými celky
 - určování světových stran, kde tyto celky vzhledem ke stávajícímu místu leží
- **Shrnutí**
- ❖ Zopakování probírané látky
 - vyhodnocení pracovních listů, kontrola správných odpovědí
- ❖ Zhodnocení hodiny
 - zhodnocení práce jednotlivých skupin
- ❖ Zadání úkolů pro příště
 - zadání domácího úkolu z pracovního listu - termín 3 dny
- ❖ Přesun zpět do školy stejnou trasou

Teoretická příprava na vycházku:

Na úpatí protáhlého hřbetu Skalek, který leží na severozápadním okraji Podbeskydské pahorkatiny, bylo založeno město Nový Jičín. Skalky jsou novojičínskými občany již dlouho využívány v létě i v zimě k vycházkám a sportům. Svědčí o tom pamětní kámen z roku 1894 nad silnicí ke Kojetínu, na němž je uvedeno, že Skalky byly upraveny k rekreaci díky darům obyvatel města Nový Jičín. Hlouběji v lese jsou ještě zbytky odpočinkových zákoutí a kamenné lavičky. Nad pamětním kamenem se nachází kříž, který nechala postavit v roce 1791 Apolonia Liewerová. Roku 1813, po stržení vichřicí, byl renovován a nové generální úpravy se dočkal v roce 1996. V zaniklém lomu pod březovou alejí jsou zřetelné pozůstatky přírodního divadla, vybudovaného v letech 1928 - 1929, které je v současné době již nevyužívané. Pouze jedenkrát do roka je tam pořádána tzv. Divadelní dílna. Jedná se o přehlídku amatérských divadelních souborů pod širým nebem, kdy herci hrají bez elektřiny, tedy bez osvětlení (pouze louče) i bez ozvučení. K pořádání letních slavností a jiných větších akcí lépe vyhovuje přírodní amfiteátr. (Bechný, 1963)

Přírodní rezervace Svinec se rozkládá na části masivu Svinec, který se nachází asi 1,5 km jihovýchodně od Nového Jičína. Vrchol Svince (546 m n. m) je významnou dominantou Petřkovických vrchů. Vrchol je bezlesý, severní strana je porostlá smíšenými lesy. Svahové louky jsou druhově velmi bohaté. Je to maloplošná přírodní rezervace o rozloze 33,65 ha. Nachází se zde mnoho vzácných a chráněných živočichů a rostlin, především rostliny vstavačovitě, dále zde roste lilie zlatohlávek, prostřelenec křížatý (druh hořce), prvosěnka vyšší i jarní. Vyskytuje se zde 42 druhů měkkýšů.

Kousek pod vrcholem se nachází lyžařská chata a sjezdovka s možností umělého zasněžování.

Orientace mapy na sever

Nejdříve žáci určí v krajině pomocí kompasu nebo buzoly sever. Potom přiloží buzolu podél pravého okraje do pravého horního rohu mapy a mapu spolu s buzolou otáčí tak, aby byl horní okraj mapy nasměrován na sever. Pro kontrolu si najdou výrazný bod v okolí, který je zakreslen i v mapě.

4.2.3 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA NOVÝ JIČÍN – HISTORICKÉ MĚSTO

Téma: Místo, kde žijeme, Lidé a čas – Obec (historie města, historické památky, pověsti)

Ročník: čtvrtý

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Výstupy:

Žák:

- jmenuje významné události a některé zajímavosti z historie své obce
- vyhledává dědictví minulosti v současnosti města (historické památky, názvy ulic a zámku, městský znak...)
- interpretuje pověst o vzniku města a porovnává ji s historicky podloženými informacemi

Kompetence:

- *k učení*
 - žák vyhledává a třídí informace o historii města
 - žák využívá různých způsobů a metod učení, učí se samostatně
- *komunikativní*
 - žák naslouchá informacím, podaným učitelem, při nejasnostech klade vhodné otázky, vhodně reaguje na nové informace
 - žák rozumí různým typům textů a přemýšlí o nich
- *sociální a personální*
 - žák spolupracuje ve skupině
 - žák přispívá k diskusi v malé skupině
- *občanské*
 - žák poznává a oceňuje kulturní i historické dědictví svého města, aktivně se zajímá o umělecká díla a zajímavé stavby ve městě

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova (zvládání vlastního chování, utváření a rozvoj základních dovedností pro spolupráci, rozvoj poznávacích a komunikačních schopností a dovedností).

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (utváření pozitivních postojů k historii svého bydliště, rozšiřování základních vědomostí potřebných pro porozumění kultury svého národa).

Metody: vyprávění, předvádění a pozorování, vytváření dovedností, skupinová a kooperativní výuka

Formy: vycházka

Místo realizace: město Nový Jičín – městská památková rezervace

Časová dotace: 3 vyučovací hodiny

Pojmy opěrné: bašta městského opevnění, farní kostel, náměstí, Stará pošta, radnice

Pojmy nové: požár kostela v r. 1680, náhrobní kámen na Kostelním náměstí, sousoší Tančící sedláci na kašně, Burešův dům, dům Eduarda Orla

Pomůcky: psací potřeby, soutěžní karty (*příloha č. 10*), kreslicí čtvrtky, uhel, podložky

Vycházka:

■ Úvod

- ❖ Motivace: seznámení s městem jinak, než jej známe z běžného života, plnění úkolů a odpovědi na otázky z historie města, jejichž splnění bude hodnoceno v rámci dlouhodobé třídní soutěže O českou korunu, prohlídka historického jádra města z radniční věže
- ❖ Seznámení s cílem hodiny: Historie města Nový Jičín
- ❖ Organizace vycházky
 - rozdělení do skupin, v každé skupině bude 4 – 5 žáků
 - informace o tom, že v průběhu vycházky budou zadávány úkoly, které budou žáci ve skupinách plnit
 - připomenutí pravidel bezpečnosti a chování ve městě

■ Hlavní část

- ❖ Ochod ze školy
- ❖ 1. zastavení – bašta městského opevnění

Informace na místě: Bašta byla postavena jako součást městského opevnění, měla chránit majetek i svobodu města.

- ❖ 2. zastavení – Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie a farní věž

Informace na místě: Původní gotický kostel shořel při velkém požáru v roce 1680 a tento kostel byl postaven v 1. polovině 18. století. Jako zajímavost uvedeme, že farní věž byla postavena v 17. století jako symbol vyhnání katolických kněží a nastolení luteránství. Věž je vysoká 66 metrů.

- ❖ 3. zastavení – Kostelní náměstí

Informace na místě: Zde stávala škola a byt kostelníka. Náhrobní kámen s latinským veršem nařiká nad osudem zabitých dcer městského písaře Kerbra a připomíná, že zde byl původně hřbitov.

- ÚKOL č.1 – Najděte náhrobní kámen.

- ❖ 4. zastavení – Masarykovo náměstí

Informace na místě A: prohlídka náměstí, posouzení domů, které se dětem nejvíce líbí, upozornění na podloubí po všech čtyřech stranách. Domy se začaly stavět po požáru v roce 1503, který zničil původní dřevěné domy. Jednou z nejkrásnějších a nejstarších budov na náměstí je Stará pošta. Byla zde dědičná pošta, ve které byl tehdy i zájezdní hostinec. V hostinci přenocoval ruský generál Suvorov a o 13 let později také ruský car Alexandr.

- ÚKOL č. 2 – Nakreslete budovu Staré pošty.

Informace na místě B: Morový sloup a kašna. Bronzový odlitek Tančící sedláci vytvořil rodák ze Šenova u NJ.

- ÚKOL č. 3 – Zjistěte na kašně jméno umělce, který sousoší Tančící sedláci vytvořil.
- ÚKOL č. 4 – Najděte budovu, která má na zdi jelena, a zjistěte, co se v této budově nachází a jaké je její číslo popisné.
- ÚKOL č. 5 – Najděte dům U Bílého anděla a zjistěte, co se v něm nachází.
- ÚKOL č. 6 – V jednom z domů na náměstí zemřel generál Laudon, o němž se zpívá ve známé písni. Najděte Laudonův dům a zjistěte z pamětní desky, ve kterém roce zemřel.

❖ 5. zastavení – radniční věž

Výstup na radniční věž a prohlídku historického města shora je třeba domluvit předem na městském úřadě.

❖ 6. zastavení – Křižíkova ulice.

Informace na místě: Na této ulici jsou dva zajímavé domy:

- Burešův dům, patřící k nejkouzelnějším klasicistním stavbám ve městě. Kolem roku 1820 jej dal postavit střihačský mistr. Iniciály stavebníka najdeme na horní části budovy.

ÚKOL č. 7 – Vyhledejte tento dům a запиšte, co je v tomto domě nyní.

- Dům Eduarda Orla, číslo popisné 3. V tomto domě se narodil Eduard Orel – cestovatel a mořeplavec, účastník rakouské expedice do severních oblastí Země. Za své zásluhy byl povýšen do rytířského stavu.

❖ ÚKOL č. 8 – Zakreslete do plánu města trasu, kudy jsme šli na vycházku městem. (Příloha č. 8)

Tento úkol bude plněn po návratu do třídy. V případě, že vycházka proběhla v závěru vyučování, bude úkol plněn ihned v první vyučovací hodině následujícího dne.

Teoretická příprava na vycházku

V Novém Jičíně se všechny historické památky nacházejí v centru města, uvnitř bývalých hradeb a na okružní třídě z vnější strany hradeb.

Uvnitř hradeb

Žerotínský zámek, původně opevněný kamenný dům z konce 14. století, byl mnohokrát přestavován. Největší přestavby byly prováděny v 16. stol., za Bedřicha ze Žerotína a jeho manželky Libuše z Lomnice. Po odchodu Žerotínů ztratil zámek svou funkci šlechtického sídla a sloužil k různým správním a hospodářským účelům. Dnes je zde Muzeum Novojičínska se stálými expozicemi „Ve znaku zavinuté střely“ (historie regionu) a „Nechte na hlavě“ (klobouky). V historických sálech se konají různé výstavy a koncerty.

Masarykovo náměstí je jedním z nejhezčích v republice. Má čtvercový půdorys a je po všech čtyřech stranách lemováno podloubím. S jeho výstavbou se začalo hned po požáru v roce 1503, který zničil původní dřevěné domy. Renesanční a barokní domy postavené ve 2. polovině 16. století však zničily další velké požáry a jejich přestavba byla ovlivněna klasicismem a historismem.

Bašta z roku 1614 se nachází v sousedství kostela. Byla součástí městských hradeb. Měla ochránit majetky obce a svobodu vyznání.

Morový sloup uprostřed náměstí byl postaven v r. 1710 na paměť velkého moru z r. 1680.

Kašnu uprostřed náměstí, vedle morového sloupu, zdobí sousoší **Tančící sedláci** v kravašských krojích. Je to odlitek z bronzu, který vytvořil novojičínský sochař František Barwig.

Radnice byla do nynější novorenesanční podoby přestavěna v letech 1929 – 1930. Zdobí ji věž s hodinami, která bývá při zvláštních příležitostech zpřístupněna veřejnosti.

Stará pošta je jednou z nejkrásnějších budov ve městě. Je to novorenesanční stavba z r. 1563, charakteristická dvěma arkádami vystupujícími do náměstí. V roce 1787 zde byla zřízena dědičná pošta a hostinec. Jeho hosty byli v roce 1800 generál Suvorov a v roce 1813 ruský car Alexandr I.

Dům U Bílého anděla má půvabnou rokokovou fasádu až od roku 1913. Nepřetržitě od roku 1716 je v něm lékárna.

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie byl vybudován jezuiti v letech 1729 – 1732 na místě původního gotického kostela, který byl zničen požárem. Uvnitř jsou vyřezávané lavice a zpovědnice z počátku 18. stol., hlavní oltář a kazatelna jsou z dílny Jana Kemmereita.

Mohutné klasicistní varhany z roku 1794 jsou dílem frýdeckého varhanáře Františka Hořičky.

Farní věž byla postavena na paměť vyhnání katolických kněží z města a měla hlásat vítězství luteránů nad olomouckým biskupem. Stavba byla zahájena v roce 1587 a dokončena až v roce 1618. Věž je 66 m vysoká a kupole byla přistavěna až v roce 1854.

Na **Kostelním náměstí** stávala stará škola a obydlí kostelníka. Ale jeden dochovaný náhrobní kámen s latinským veršem nám připomíná, že ještě dříve zde byl hřbitov.

4.2.4 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA NOVÝ JIČÍN – PO STOPÁCH HRADEB

Téma: Místo, kde žijeme – historie města

Ročník: pátý

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Výstupy:

Žák:

- jmenuje významné události a některé zajímavosti z historie své obce
- vyhledává dědictví minulosti v současnosti města (historické památky, názvy ulic a zámku, městský znak...)
- interpretuje pověst o vzniku města a porovnává ji s historicky podloženými informacemi

Kompetence:

- *k učení*
 - žák vyhledává a třídí informace o historii města
 - žák využívá různých způsobů a metod učení, učí se samostatně
- *komunikativní*
 - žák naslouchá informacím, podaným učitelem, při nejasnostech klade vhodné otázky, vhodně reaguje na nové informace
 - žák rozumí různým typům textů a přemýšlí o nich
- *sociální a personální*
 - žák spolupracuje ve skupině
 - žák přispívá k diskusi v malé skupině
- *občanské*
 - žák poznává a oceňuje kulturní i historické dědictví svého města, aktivně se zajímá o umělecká díla a zajímavé stavby ve městě

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova (zvládání vlastního chování, utváření a rozvoj základních dovedností pro spolupráci, rozvoj poznávacích a komunikačních schopností a dovedností).

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (utváření pozitivních postojů k historii svého bydliště, rozšiřování základních vědomostí potřebných pro porozumění kultury svého národa).

Metody: vyprávění, předvádění a pozorování, vytváření dovedností, skupinová a kooperativní výuka

Formy: vycházka

Místo realizace: město Nový Jičín – městská památková rezervace

Časová dotace: 3 vyučovací hodiny

Pojmy opěrné: hradby, brány

Pojmy nové: půdorys městských hradeb

Pomůcky: psací potřeby, pracovní list (*příloha č. 11*), kreslicí čtvrtky, uhel nebo křída, podložky

Vycházka:

■ Hlavní část

❖ 1. zastavení – křižovatka ulic Sokolovská a Žerotínova

Každé město v minulosti usilovalo o právo postavit hradby. Protože však stavba hradeb byla finančně náročná, tvořil často zpočátku ochranu města pouze hliněný val s dřevěnými palisádami. Stejně tomu bylo i v Novém Jičíně. Kamenné hradby se začaly stavět pravděpodobně až po roce 1435. Hradby měly nejen obranný význam. Uvnitř hradeb platila městská privilegia, vně hradeb platilo právo mílové. To zaručovalo, že v dosahu jedné míle od města nesmělo být provozováno určité řemeslo či jiná určená činnost.

V 16. století už bylo město zcela chráněno hradbami. O průběhu stavby nejsou dochovány žádné písemnosti. Hradby měly půdorys nepravidelného čtverce a zeď nebyla na všech místech stejně silná (180 – 200 cm). Také výška byla různá.

❖ 2. zastavení – bašta u farní zahrady

Jako součást městského opevnění byly vystavěny věže a bašty, které zesilovaly obrannou funkci hradeb. Z původních pěti bašt se dochovala pouze bašta u farní zahrady, zvláštní svým tvarem šestibokého hranolu.

- ÚKOL č. 1: Zjistěte, jak se říkalo této baště a ve kterém století byla postavena.

Odpověď: Bašta byla nazývána farská nebo dělová a postavena byla pravděpodobně v roce 1613, tedy v 17. století.

❖ 3. zastavení – křižovatka ulic Gen. Hladů a 28. října – Horní brána

Horní brána, na jižní straně města, byla nižší než brána dolní, na severní straně města. Součástí městského opevnění byl i městský příkop. Měl různé rozměry a jeho části byly pojmenovány. Na východní straně města (podél Sokolovské ulice) se nazýval Kamenným příkopem. V dobách nebezpečí byl tento příkop zavodněn z mlýnské strouhy, která je dnes ukryta pod ulicí Sokolovská. Část od Horní brány kolem zámku, po celé jihozápadní straně, až po Dolní bránu se nazývala Zelený příkopem. Název vyplýval pravděpodobně ze skutečnosti, že byl z velké části zarostlý trávou. V případě potřeby býval zavodněn vodou z pramenů v oblasti dnešní Slovanské ulice.

❖ 4. zastavení – zámecký park

V jihozápadní části byly hradby doplněny hradbami zámeckými. Zámecký objekt měl obdélníkový půdorys a byl součástí městských hradeb v jihozápadní části města. Na východní straně zámku byla vybudována Žerotínova bašta, která byla významným obranným prvkem. Bedřich ze Žerotína využil svých poznatků z cest po Evropě a zámek nechal postupně přestavět v pevnostní systém. Ten spočíval v tom, že byl zámek soběstačný a obranyschopný. Jeho zdi byly vysoké a byly nastaveny čtyři metry vysokým nástavkem, takže převyšovaly všechny stavby v okolí. Nástavek byl zakončen ozdobnou atikou, doplněnou deseti věžemi. Věže měly pozorovací význam.

❖ 5. zastavení – vstup na nádvoří naproti kavárně Praha

- ÚKOL č. 2: Pracujte s textem na cedulce u vchodu na nádvoří.

❖ 6. zastavení – Havlíčkova ulice – synagoga

V těchto místech býval kdysi malý rybník. Směrem ke Grasmance se rozkládal močál, který plnil obrannou funkci.

❖ 7. zastavení – ulice 5. května – vyznačený půdorys hradeb

Zde stávala Dolní brána. Vstup do města přes příkopy umožňovaly padací mosty u obou bran. Význam hradeb byl velký především v dobách, kdy byla města ohrožována vpády cizích vojsk. V mírových dobách využívali příkop řemeslníci k vystavování svého zboží. Městské opevnění Nového Jičína bylo ve větší míře využito naposledy v dobách třicetileté války. Později již ztrácelo svůj význam a bylo postupně rozebíráno, aby ustoupilo stavebnímu rozšiřování města.

❖ 8. zastavení - radnice

V roce 1499 koupil panství Starý Jičín, jehož součástí bylo stále i město Nový Jičín, Jan ze Žerotína. Ihned po koupi však zemřel, proto jsou v zápise z roku 1500 jako majitelé panství uvedeni jeho synové. Žerotínové byli stoupenci husitství, Jan ze Žerotína byl ve službách krále Jiřího z Poděbrad. V době, kdy vlastnili Nový Jičín, tedy pokračoval příliv českých obyvatel do města. Ti si také vymohli postavení nového, českého kostela Nejsvětější Trojice na Horním předměstí. První zmínky o jeho existenci jsou z roku 1510, v 16. století se mu říkalo moravský kostelík. V něm se konaly bohoslužby v českém jazyce.

V roce 1501 byla ve městě zřízena radnice. Stalo se tak po dohodě s majiteli města, bratry Žerotínovými. Radnice byla zřízena na místě dědičné rychty. Rychta byla svobodným domem, který byl osvobozen od všech poplatků. Radniční budovy ve městech byly většinou jednopatrové budovy. V přízemí byla prostorná síň, která se nazývala mázhauz a sloužila ke

shromážděním občanů. Konšelé se pak scházeli v 1. patře kolem dubového stolu. V roce 1503, při velkém požáru, radnice shořela a s ní pravděpodobně i dokumenty o založení města a jiné důležité listiny. Radnice byla obnovena, přesto byla v roce 1593 přestěhována do zámku a pro budovu radnice na náměstí se hledalo využití.

- ÚKOL č. 3: Kolik let sídlila v 16. století v této budově radnice?

❖ 9. zastavení – dům U Bílého anděla

Po požáru v roce 1503 se muselo město velmi rychle obnovit. Většina domů byla stavěna opět ze dřeva, ale nejbohatší měšťané již přistoupili ke stavbě domů kamenných nebo z cihel.

Měšťanský dům U Bílého anděla z druhé poloviny 16. století vlastnily významné měšťanské rodiny a také významní představitelé soukenického cechu. Průčelí (hlavní stěna budovy) pochází z roku 1913. V roce 1533 získal město Nový Jičín Bedřich ze Žerotína, který začal udělovat cechovní privilegia. První cech, kterému potvrdil artykuly, byl ševcovský. Stalo se tak v roce 1539. Hned v následujícím roce pak získaly artykuly cechy zámečnický a řeznický.

- ÚKOL č. 4: Má tato budova původní vzhled z 16. století?

❖ 10. zastavení – střed náměstí

Po Bedřichovi ze Žerotína získává město jeho syn, Jan mladší ze Žerotína. Protože je však město (a celé panství) zadluženo, chce jej prodat. Měšťané se rozhodli, že město koupí a poddají se i s celým panstvím tehdejšímu císaři, Ferdinandu I. Habsburskému. Město mělo tehdy asi 2100 obyvatel. 20. července 1558 byl Nový Jičín přijat pod ochranu císaře. Stal se městem komorním, což znamenalo, že odváděl poplatky do královské pokladny.

Nový Jičín se vykoupením z poddanství velice zadlužil, císař Ferdinand I. však městu odpouštěl daně a různé další poplatky, a tak se městu postupně začalo dařit. Císař navíc potvrdil městu všechna stará privilegia a přidal k nim některá nová, například právo povinného odbytu svých piv na celém panství (v té době bylo v Novém Jičíně 45 šenkovních domů, kde se točilo pivo), mílové a hrdelní právo. Ve městě se také mohly konat čtyři výroční trhy za rok a dva týdenní, vždy ve středu a v sobotu.

Město bylo sice zadluženo, avšak hospodářský život se rozvíjel. Domy na náměstí byly vesměs jednopatrové, několik jich bylo přízemních a pouze jeden dům byl dvoupatrový (Stará pošta). Na všech čtyřech stranách náměstí, a částečně i v přilehlých ulicích z náměstí vycházejících, bylo vystavěno podloubí. Do domů se vcházelo z podloubí do síně nebo chodby v přízemí, a odtud vedlo schodiště do 1. patra. V přízemích převažují renesanční klenby.

❖ 11. zastavení – Stará pošta

Jedním z prvních kamenných domů na náměstí byla Stará pošta. Tento dům nechal v roce 1563 postavit významný občan města, Ondřej Řepa z Greifendorfu. Pozval si neznámého stavitele, který dům vystavěl ve stylu severoitalské renesance. Arkády v prvním i druhém patře měly být situovány do dvora, později však byly přistavěny do náměstí. Nasvědčuje tomu předsunutí arkád do ulice.

- ÚKOL č. 5: Nakresli co nejlépe budovu Staré pošty.

❖ 12. zastavení – kostel Nanebevzetí Panny Marie

V letech 1587 až 1618 došlo k výstavbě věže kostela. Tato věž však byla nízká, nepřevyšovala střechu kostela, takže aby se do ní v roce 1618 věšel zvon, musela být nastavena dřevěným nadstavcem.

4.3 NÁVŠTĚVA MUZEA, ZÁMKU, NÁVŠTĚVNICKÉHO CENTRA

Návštěva Muzea Novojičínska – Žerotínského zámku

Téma: Lidé a čas, Místo, kde žijeme - život v našem regionu v minulosti

Místo: Muzeum Novojičínska, Žerotínský zámek – přízemí, 1. patro

Pomůcky: pracovní list (*příloha č. 12*), psací potřeby, podložka na psaní

Návštěva zámku Kunín

Téma: Lidé a čas, Místo, kde žijeme - život v našem regionu v minulosti, baroko, František Palacký

Místo: Kunín

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, podložka na psaní

Pracovní list Zámek Kunín – *příloha č. 13*

Pracovní list Zámecký park – *příloha č. 14*

Návštěvnícké centrum Nový Jičín – Město klobouků

Téma: Lidé a čas, Místo, kde žijeme - historie výroby klobouků v Novém Jičíně

Místo: Nový Jičín, Masarykovo náměstí 45

Pomůcky: pracovní list (*příloha č. 15*), psací potřeby, podložka na psaní

4.4 PRÁCE S TEXTEM

Pro práci s textem jsou v příloze na CD uvedeny části, určené žákům. Ke každému textu je v příloze uvedena jedna varianta pracovního listu.

Příloha č. 16 – PRAVĚK NA NOVOJIČÍNSKU – doba kamenná

Příloha č. 17 – PRAVĚK NA NOVOJIČÍNSKU – doba bronzová

Příloha č. 18 – PRAVĚK NA NOVOJIČÍNSKU – doba železná

Příloha č. 19 – Novojičínsko ve 12. – 13. století

Příloha č. 20 – LUCEMBURKOVÉ A NOVÝ JIČÍN – text spojený s pracovním listem

Příloha č. 21 – Žerotínský zámek

Příloha č. 22 – NOVÝ JIČÍN V 16. STOLETÍ

Příloha č. 23 – JAK TO BYLO V NOVÉM JIČÍNĚ PO BITVĚ NA BÍLÉ HOŘE?

Příloha č. 24 – MOROVÉ EPIDEMIE A POŽÁRY

Příloha č. 25 – SOUKENICTVÍ V NOVÉM JIČÍNĚ

Příloha č. 26 – VZNIK TOVÁREN V NOVÉM JIČÍNĚ

5 PŘÍLOHY

5.1 UŽITEČNÉ INTERNETOVÉ ODKAZY:

Pozor na autorská práva. Fotografie můžeme jako učitelé používat pro výuku, nesmíme je však bez souhlasu autorů uveřejňovat na svých webových stránkách nebo uvádět v materiálech, které opustí budovu školy.

Můžeme však využívat volné galerie obrázků, které můžeme při zachování dané licence využít. Seznam některých volných galerií najdete na

<http://skolicka.net/2008/03/volne-dostupne-obrazky/>

http://meta.wikimedia.org/wiki/Help:Public_domain_image_resources

<http://www.zive.cz/clanky/kde-na-internetu-najit-kvalitni-obrazky-zdarma/sc-3-a-158028>

Některé weby, vhodné pro učitele – pozor na autorská práva!

<http://www.novyjicin.cz/>

<http://www.senovunovehojicina.cz/>

www.kunin.cz

<http://www.rybi.cz/>

<http://www.libhost.cz/>

<http://hostasovice.cz/>

<http://www.turistika.cz/mista/stranik>

<http://www.turistika.cz/>

<http://www.poodri.ochranaprirody.cz>

<http://www.beskydy.ochranaprirody.cz>

<http://nature.hyperlink.cz/Beskydy/>

<http://chko.beskydy.cz>

<http://www.podbeskydi.cz/>

<http://www.turistika.cz>

<http://www.muzeum.novy-jicin.cz/>

<http://zamek.kunin.cz>

<http://rodaci.webgarden.cz/>

<http://mesta.obce.cz/>

<http://www.trasovnik.cz/>

<http://toulkynovojicinskem.cz>

<http://www.i-novojicinsko.cz/>

www.kr-moravskoslezsky.cz

<http://rostliny.prirodou.cz/>

<http://www.atlasrostlin.cz/>

<http://colee-rostliny.ic.cz/>

<http://www.naturfoto.cz>

www.kvetenacr.cz

<http://www.kvetena.cz/>

<http://www.kvetena.com/>

<http://botanika.wendys.cz/kvetena/>

<http://www.botanickafotogalerie.cz/>

<http://www.stary-jicin.cz/>

<http://www.hradstaryjicin.cz/>

6 SEZNAM OBRÁZKŮ A MAPOVÉHO MATERIÁLU

6.1 ZDROJE FOTOGRAFIÍ A OBRÁZKŮ

- obrázek 1: Nový Jičín, v pozadí Podbeskydská pahorkatina, autor: Vlasta Foltová
- obrázek 2: Pangaea, dostupný pod licencí Creative Commons <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pangaea.png?uselang=cs> [citace 21.1.2012]
- obrázek 3: Laurasia-Gondwana, dostupný pod licencí Creative Commons <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laurasia-Gondwana-2.svg?uselang=cs>[citace 21.1.2012]
- obrázek 4: Ledovec na území Novojičínska : archiv Muzea Novojičínska, p. o., kresba Mgr. Aleš Knápek
- obrázek 5 Zjednodušený geologický profil znázorňující nasunutí karpatských příkrovů na neogenní předhlubeň a prvohorní podklad: archiv Muzea Novojičínska, p. o., RNDr. O. Frühbauerová
- obrázek 6 Oderská brána, v pozadí Vítkovská vrchovina, autor: Vlasta Foltová
- obrázek 7 Lilie zlatohlavá http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lilium_martagon_bb.jpg
- Obrázek 8 Pikritové mandlovce, autor Vlasta Foltová
- Obrázek 9 Kotouč, fotografii upravil a původní rozsah zakreslil Mgr. Aleš Knápek, zdroj Muzeum Novojičínska, p.o.
- Obrázek 10 Požaha - sedlo pod Strážnicí , autor Vlasta Foltová
- Obrázek11 Tržiště, autor Mgr. Jarmila Chupíková
- Obrázek 12 Předávání zakládací listiny Nového Jičína, autor Mgr. Jarmila Chupíková
- Obrázek 13 Erb pánů z Kravař, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 14 Erb pánů z Cimburka, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 15 Erb pánů ze Žerotína, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 16 Žerotínova bašta, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 17 Erbovní deska Bedřicha ze Žerotína a Libuše z Lomnice, autor Vlasta Foltová
- Obrázek 18 Španělská kaple, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 19 Veduta města Nového Jičína z roku 1729, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 20 Listina císařovny Marie Terezie z roku 1775, kterou osvobodila Nový Jičín z poddanství a ustanovila jej municipálním městem, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 21 Soukenická dílna pol. 18. stol., zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 22 Parní stroj pol. 19. stol., zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- Obrázek 23 Kloboučnická dílna pol. 18. století, zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.
- obr. 24 Božena Benešová obrázek dostupný dostupný pod licencí Creative Commons z <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:BenesovaBozena1923.jpg>
- obr. 25 Eduard von Orel (*zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.*)
- obr. 26 Gmj. Jaroslav Hlad'o (*zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.*)
- obr. 27 Carl von Schwarz obrázek dostupný dostupný pod licencí Creative Commons z <http://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Datei:CarlVonSchwarz.Lithography.jpg&filetimestamp=20090822163438>
- obr. 28 Parní stroj v továrně Hückel a synové asi kolem roku 1910(*zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.*)

- obr. 29 Socha Josefa II. (zdroj Muzeum Novojičínska, p. o.)
- obr. 30 Arcivévoda Karel František Josef přijíždí v čele páté eskadrony sedmého dragounského pluku do Nového Jičína, 14. březen 1912 (zdroj Muzeum Novojičínska, p.o.)
- obr. 31 O založení Nového Jičína, ilustrace k pověsti, autor Markéta Kulišťáková, 11 let
- obr. 32 O Bílé paní, ilustrace k pověsti, autor Tadeáš Prokl, 11 let
- obr. 33 Klíč ke Skalkám, ilustrace k pověsti, Autor Karolína Červenková, 11 let
- obr. 34 O Vokovi z Kravař, ilustrace k pověsti, autor Miriam Orlinská, 11 let
- obr. 35 Čertovy otisky, ilustrace k pověsti, autor Tereza Vaculíková, 11 let
- obrázek 36 Podbeskydská pahorkatina, autor Vlasta Foltová

Příloha č. 1

Obrázky dostupné z <http://commons.wikimedia.org> pod licencí

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

GNU Free Documentation License, Version 1.2

- vstavač bledý1, autor Hans Stieglitz, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Orchis_pallens-002.jpg [cit. 22.2.2012]
- vstavač mužský1, autor Orchi, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Orchis_mascula_Saarland_094.jpg [cit. 22.2.2012]
- prostřelenec křížatý, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gentiana_cruciata_030705b.jpg [cit. 22.2.2012]
- Lilie zlatohlavá2, autor Sergey M. Sazhin, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lilium_martagon_bb.jpg [cit. 22.2.2012]
- Bradáček vejčitý: File:Listera ovata Saarland 03.jpg, , autor Orchi, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Listera_ovata_Saarland_03.jpg?uselang=cs [cit. 22.2.2012]
- Okrotice bílá: File:Cephalanthera damasonium 280504.jpg, autor BerndH, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cephalanthera_damasonium_280504.jpg?uselang=cs#filehistory [cit. 22.2.2012]
- Zapalice žluťuchovitá: File:Isopyrum thalictroides a1.jpg, autor Opiola Jerzy, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Isopyrum_thalictroides_a1.jpg?uselang=cs, [cit. 22.2.2012]

Příloha č. 2

Obrázky dostupné z <http://commons.wikimedia.org> pod licencí

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

GNU Free Documentation License, Version 1.2

- sasanka pryskyřníkovitá, autor Bogdan, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anemone_ranunculoides_bgiu.jpg [cit. 22.2.2012]
- zápalice žluťuchovitá, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Isopyrum_thalictroides2.jpg?uselang=cs [cit. 22.2.2012]
- kýčelnice devítilistá, autor Franz Xaver, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cardamine_enneaphyllos_2.jpg [cit. 22.2.2012]

- lýkovec jedovatý, autor Anneli Salo, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Daphne_mezereum_2008-05-08.jpg [cit. 22.2.2012]
- kokořík vonný, autor Vlasta Foltová
- lomikámen vždyživý, autor Opiola Jerzy, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saxifraga_paniculata_a4.jpg [cit. 22.2.2012]
- Jasoň červenooký. File: Apollo butterfly.JPG autor Wenkbrauwalbatros, dostupný pod licencí 1, 2 z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Apollo_butterfly.JPG [cit. 23.2.2012]

Příloha č. 3

Pikritové mandlovce (foto), autor Vlasta Foltová

Požaha (foto), autor Vlasta Foltová

Pikritový lom s jezírkem (tabule NS), autor Vlasta Foltová

Polštářové lávy (tabule NS), autor Vlasta Foltová

Polštářové lávy (foto), autor Vlasta Foltová

Prameny Zrzávky (tabule NS), autor Vlasta Foltová

Prameny Zrzávky (foto), autor Vlasta Foltová

Obrázky dostupné z <http://commons.wikimedia.org> pod licencí

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

GNU Free Documentation License, Version 1.2

- prstnatec májový, Dirk Beyer, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Knabenkraut_2286.jpg [cit. 22.2.2012]
- kýchavice bílá, autor Σ64, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Veratrum_album_subsp._oxysepalum_07.jpg, [cit. 22.2.2012]
- pupava bezlodyžná <http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz>
- mečík střechovitý, autor Christer Johansson, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gladiolus_imbricatus1003.jpg?uselang=cs, [cit. 22.2.2012]
- zeměžluč lékařská, autor Franz Xaver, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Centaurium_erythraea_1.jpg, [cit. 22.2.2012]
- hořec brvitý, autor Orchi, dostupný z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gentianopsis_ciliata_RhldPfalz_001.jpg?uselang=cs, [cit. 22.2.2012]

Příloha č. 4

- d'áblík bahenní, autor Vlasta Foltová
- vachta trojlistá, autor Vlasta Foltová

Obrázky dostupné z <http://commons.wikimedia.org> pod licencí

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

GNU Free Documentation License, Version 1.2

Public domain

- kosatec žlutý dostupný pod licencí public domain z
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Geltonasis_vilkdalgis.jpg
- vachta trojlistá dostupný pod licencí public domain z
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:MenyanthesTrifoliata.jpg>

Příloha č. 5

- foto Vlasta Foltová

Příloha č. 7

- foto Vlasta Foltová

6.2 ZDROJE MAPOVÉHO MATERIÁLU

Portál veřejné správy [online]. © 2003-2007 [cit. 10.12.2007] Dostupný z WWW:
<http://www.geoportal.cenia.cz>

mapa 1 Vítkovská vrchovina

mapa 2 Oderská brána

mapa 3 Moravskoslezské Beskydy

mapa 4 Podbeskydská pahorkatina

mapa 5 Podcelek Příborská pahorkatina

mapa 6 Podcelek Štramberská vrchovina

7 SEZNAM PŘÍLOH NA CD

- Příloha č. 1 Tahák k vycházce na Svinec
- Příloha č. 2 Tahák k výletu do Štramberka
- Příloha č. 3 Tahák k výletu do Hostašovic
- Příloha č. 4 Tahák k výletu ke Stříbrnému jezírku
- Příloha č. 5 Naučná stezka 1. zastavení
- Příloha č. 6 Naučná stezka 2., 3. a 4. zastavení
- Příloha č. 7 Naučná stezka 5., 6. a 7. zastavení
- Příloha č. 8 Naučná stezka 10. a 11. zastavení
- Příloha č. 9 Vycházka do okolí Nového Jičína
- Příloha č. 10 Vycházka Nový Jičín – město – soutěžní karty
- Příloha č. 11 Vycházka NJ kolem hradeb
- Příloha č. 12 Pracovní list k návštěvě Muzea Novojičína
- Příloha č. 13 Zámek Kunín
- Příloha č. 14 Zámecká zahrada Kunín
- Příloha č. 15 Nový Jičín – město klobouků
- Příloha č. 16 Pravěk na Novojičínsku – doba kamenná
- Příloha č. 17 Pravěk na Novojičínsku – doba bronzová
- Příloha č. 18 Pravěk na Novojičínsku – doba železná
- Příloha č. 19 Novojičínsko ve 12. a 13. století
- Příloha č. 20 Lucemburkové a Nový Jičín – text spojený s pracovním listem
- Příloha č. 21 Žerotínský zámek
- Příloha č. 22 Nový Jičín v 16. století
- Příloha č. 23 Jak to bylo v Novém Jičíně po bitvě na Bílé hoře
- Příloha č. 24 Morové epidemie a požáry
- Příloha č. 25 Soukenictví v Novém Jičíně
- Příloha č. 26 Vznik továren v Novém Jičíně

8 BIBLIOGRAFIE

1. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 2.* Nový Jičín: Vlastivědný ústav v Novém Jičíně, 1968
2. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 15.* Nový Jičín: Vlastivědný ústav v Novém Jičíně, 1975.
3. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 24.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1979.
4. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 25.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1980.
5. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 29.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1982.
6. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 30.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1982.
7. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 35.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1985.
8. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 37.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1986.
9. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 38.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1986.
10. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 42.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1988.
11. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 46.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1990.
12. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín: Svazek 49.* Nový Jičín: Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 1992.
13. KOLEKTIV AUTORŮ. *Okres Nový Jičín: místopis obcí.* 1. vydání. Nový Jičín: Okresní úřad a Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1997.
14. *Město Nový Jičín* [online]. [cit. 2011-12-30].
15. *Encyklopedický slovník.* 1. vyd. Praha: Odeon, 1993, 1253 s. ISBN 80-207-0438-8.
16. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Vyd. 1. Stařeč: INFRA, 2005, 113 s. ISBN 80-866-6624-7.
17. *Okres Nový Jičín.* 1:100 000. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.
18. *Moravskoslezské Beskydy.* 1:50 000. Praha: Trasa, 2001.
19. *Kravařsko: III. část souboru "Naše pohraničí".* Brno: Národohospodářská propagace Československa v Praze - Brno, Středova 1, 1947.
20. BALÁŠ, M., A KOL. *Beskydy: Turistický průvodce ČSSR.* 2. vydání. Praha: Olympia, 1987. ISBN 27-031-87.
21. BALÁŠ, Miloslav. *Topografie Nového Jičína v 16. a 17. století.* 2. vydání. Nový Jičín: město Nový Jičín, 2008. ISBN 978-80-254-2829-0.
22. BECHNÝ, J. *Geografie okresu Nový Jičín.* Ostrava: Krajské nakladatelství, 1963.
23. ČERNOCH, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí.* Úvaly: Albra spol. s r.o., 2004. ISBN 8-4059.
24. ČERVENÁ, V. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.* Vyd. 2. Praha: Academia, 2001, 647 s. ISBN 80-200-0493-9.
25. DEMEK, J. A KOL. *Vlastivěda moravská: Země a lid: Neživá příroda.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1992. ISBN 80-85048-30-2.
26. ELIÁŠ, M. A KOL. *Geologické poměry okresu Nový Jičín: ochrana přírody, krajiny a nerostného bohatství.* Nový Jičín: Okresní úřad, 2000.
27. FABIÁNKOVÁ, B. *Didaktika prvouky.* Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-03-6.
28. HRADIL, F. *Vlastivěda na 1. stupni základní školy.* Brno: Rektorát UJEP, 1985.

29. CHOBOT, K. *Okres Nový Jičín: Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad a Státní okresní archiv, 1996.
30. CHOBOT, Karel. K nedožitým 80. narozeninám pana Ervína Bárta. *Novojičínský zpravodaj: Informační měsíčník pro občany města*. 2007(8). Dostupné z: <http://www.novyjicin.cz/customers/novy-jicin/storage/dokumenty/12943154741.pdf>
31. JANÁK, J. Nový Jičín – třetí nejdůležitější soukenické město na Moravě – Nový Jičín . *Vlastivědný věstník moravský*. 2003, LV/2003(sešit 3).
32. JUROK, J. A KOL. *Nový Jičín : Dějiny moravských měst* . 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 9788074220784.
33. LENDEROVÁ, Zdena a Radek POLÁCH. *Nechte na hlavě: Muzeum klobouků a pokrývek hlavy v Novém Jičíně*. Nový Jičín: Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace, 2007. ISBN 978-80-254-1076-9.
34. LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Tvořivé vyučování*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2003, 208 s. ISBN 80-247-0374-2.
35. MACHALOVÁ, Miloslava. *Didaktika vlastivědy*. Brno: Paido, 1996, 97 s. ISBN 80-859-3114-1.
36. MACHOVSKÝ, Jan. *Průvodce naučnou vlastivědnou stezkou Františka Palackého*. Nový Jičín: město Nový Jičín, 2006.
37. MAŇÁK, Josef. *Alternativní metody a postupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 90 s. ISBN 80-210-1549-7.
38. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-731-5039-5.
39. NAJBRT, P. *Beskydy a Valašsko*. Praha: Olympia, 1974.
40. POLÁCH, Radek. Náměstí v Novém Jičíně v proměnách staletí. *Novojičínský zpravodaj: měsíčník města*. 2008(6), 2.
41. POLÁŠKOVÁ, Taťána a Naděžda LÁZNIČKOVÁ. *Nejkrásnější pověsti severní Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Frýdek - Místek: Alpress, 2007, 273 s. Klokán (Alpress). ISBN 978-807-3625-016.
42. SEVERA, Václav. *Novojičínský okres: Vlastivěda moravská*. 1. vydání. Brno: GARN, 2010. ISBN 978-80-86347-52-3.
43. SULOVSÁ, Eva a Radek POLÁCH. *...A utlučem je čepicama !!!: 210 let kloboučnické firmy Hückel v Novém Jičíně*. Nový Jičín: Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace, 2009. ISBN 978-80-87359-00-6.
44. ŠTIKOVÁ, Věra a Jana TABARKOVÁ. *Vlastivěda 4: učebnice pro 4. ročník*. Brno: Nová škola, c2003, 50 s. ISBN 80-728-9054-9.
45. TOMANOVÁ, D. *Zvláště chráněná území okresu Nový Jičín*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín, 2000.
46. VENCÁLEK, J. *Severní Morava a české Slezsko*. Český Těšín: Olza, 1995.
47. ŽÍLA, J. *Požaha mluví*. Musejní zprávy č. 1. Nový Jičín: Okresní museum Novojicka, 1954.
48. Portál veřejné správy [online]. © 2003-2007 [cit. 10.12.2007] Dostupný z WWW: <<http://www.geoportal.cenia.cz>>.